

KINNITATUD
Keskkonnaameti
peadirektori 13.02.2018
käskkirjaga nr 1-2/18/3

Käntu-Kastja loodusala kaitsekorralduskava 2018-2027

Keskkonnaamet 2018

SISUKORD

Sissejuhatus.....	5
1. Üldosa	7
1.1. Ala iseloomustus	7
1.2. Maakasutus.....	9
1.3. Huvigrupid	13
1.4. Kaitsekord	14
1.5. Ala uuritus	15
1.5.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud	15
1.5.2. Riiklik seire.....	15
1.5.3. Inventuuride ja uuringute vajadus.....	16
2. Väärtused ja kaitse-eesmärgid	17
2.1. Linnud	17
2.1.1. Kaljukotkas	18
2.1.2. Suur-konnakotkas	19
2.1.3. Väike-konnakotkas	21
2.1.4. Jäälind	24
2.1.5. Valgeselg-kirjurähn.....	25
2.1.6. Rohunepp	26
2.1.7. Metsis.....	28
2.1.8. Kanakull.....	30
2.1.9. Väike-kärbsenäpp	33
2.2. Vee-elustik	35
2.2.1. Harilik võldas.....	35
2.2.2. Jõesilm	37
2.2.3. Saarmas.....	39
2.2.4. Paksukojaline jõekarp	40
2.3. Taimed.....	42
2.3.1. Eesti soojumikas	42
2.3.2. Aasnelk	44
2.4. Kooslused.....	46
2.4.1. Jõed ja ojad	48

2.4.2.	Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal	49
2.4.3.	Niiskuslembesed kõrgrohustud	51
2.4.4.	Lamminiidud	52
2.4.5.	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud	54
2.4.6.	Puisniidud	55
2.4.7.	Rabad ja nokkheinakooslused	56
2.4.8.	Rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad	58
2.4.9.	Liigirikkad madalood	59
2.4.10.	Vanad loodusmetsad	60
2.4.11.	Vanad laialehised metsad	62
2.4.12.	Soostuvad ja soo-lehtmetsad	63
2.4.13.	Siirdesoo- ja rabametsad	64
3.	Ala ja selle väärtuste tutvustamine ning külastuskorraldus	66
4.	Kavandatavad kaitsekorralduslikud tegevused ja eelarve	68
4.1.	Inventuurid, seired, uuringud	68
4.1.1.	Jõgede hüdrobioloogiline riiklik seire	68
4.1.2.	Ohustatud soontaimede ja samblaliikide riiklik seire	68
4.1.3.	Saarma riiklik seire	68
4.1.4.	Kotkaste ja must-toonekure riiklik seire	68
4.1.5.	Sõõrsuude inventuur	68
4.1.6.	Linnustiku inventuur	69
4.1.7.	Metsakoosluste inventuur	69
4.1.8.	Sookoosluste inventuur	69
4.1.9.	Kiilide inventuur	69
4.1.10.	Taimeliikide tulemusseire	69
4.2.	Koosluste hooldamine ja taastamine	71
4.2.1.	Lubjavaesel mullal liigirikaste niitude taastamine	71
4.2.2.	Lubjavaesel mullal liigirikaste niitude hooldamine	73
4.2.3.	Niiskuslembeste kõrgrohustute taastamine	73
4.2.4.	Niiskuslembeste kõrgrohustute hooldamine	76
4.2.5.	Lamminiitude taastamine	77
4.2.6.	Lamminiitude hooldamine	78

4.2.7.	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupu madalikuniitude hooldamine	80
4.2.8.	Puisniitude taastamine	81
4.2.9.	Puisniitude hooldamine.....	82
4.2.10.	Liigirikaste madalsoode taastamine	84
4.2.11.	Liigirikaste madalsoode hooldamine	85
4.2.12.	Veerežiimi taastamine	86
4.3.	Taristu, tehnika ja loomad.....	87
4.3.1.	Sildade rajamine.....	87
4.3.2.	Truupide rajamine.....	88
4.3.3.	Koolmekohtade korrastamine	91
4.3.4.	Üdruma-Laastre tee rekonstrueerimine.....	92
4.3.5.	Poollooduslike koosluste hooldamiseks vajalik tehnika soetamine.....	93
4.3.6.	Loomad poollooduslike koosluste hooldamiseks	94
4.3.7.	Puhkekohtade rajamine.....	94
4.3.8.	Puhkekohtade hooldamine	96
4.3.9.	Infotahvlite koostamine ja paigaldamine	96
4.3.10.	Kaitseala piiritähiste korrashoid ja uuendamine	98
4.4.	Kavad ja eeskirjad	100
4.4.1.	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine ja uuendamine	100
4.4.2.	Kaitsekorra, -eesmärkide ja välispiiri muutmine	100
5.	Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine	105
	Kasutatud kirjandus	108
	LISAD.....	110

SISSEJUHATUS

Käntu-Kastja hoiuala, Üdruma suur-konnakotka püsielupaika, Kastja suur-konnakotka püsielupaika, Käntu kaljukotka püsielupaika, Keskküla väike-konnakotka püsielupaiku, Rumba väike-konnakotka püsielupaiku ning Tõrje suur-konnakotka püsielupaika hõlmava Käntu-Kastja loodusala kaitsekorralduskava (edaspidi ühiselt nimetatud *Käntu-Kastja loodusala*) on koostatud aastateks 2018–2027. Kava koostamisel lähtuti olemasolevatest andmetest. Kaitsekorralduskava koostamisel juhenduti Eesti Vabariigi kehtivast seadusandlusest ja kaitsekorralduskava koostamise juhendist.

Vastavalt looduskaitseseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava kaitstavate loodusobjektide alapõhise kaitse korraldamise aluseks. Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitseala valitsejale kaitse-eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Käntu-Kastja loodusala kaitsekorralduskava (edaspidi ka *KKK*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast (edaspidi *ala*) – selle kaitsekorrast, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmärke määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Kaitsekorralduskava koostamisel viidi läbi koostöökoosolek 29. mail 2014. a Haapsalus, avalikkuse kaasamise koosolek toimus 28. augustil 2014. a Üdruma seltsimajas.

Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti kaitse planeerimise spetsialist Kirsi Loide (tel: 472 4729, e-post: kirsi.loide@keskkonnaamet.ee). Kava koostasid Renno Nellis ja Uudo Timm (tel: 53 021 377, e-post: renno.nellis@gmail.com).

Kaitsekorralduskava on valminud „Riikliku Struktuurvahendite kasutamise strateegia 2007-2013“ ja sellest tuleneva „Elukeskkonna arendamise rakenduskava“ prioriteetse suuna „Säästva Keskkonnakasutuse infrastruktuuride ja tugisüsteemide arendamine“ meetme „Kaitsekorralduskavade ja liikide tegevuskavade koostamine looduse mitmekesisuse säilitamiseks“ programmi alusel Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest.

Kaitsekorralduskavas kasutatavad lühendid:

PR – Eesti ohustatud liikide punane nimestik

KeA – Keskkonnaamet

kat – kaitsekategooria

KE – kaitse-eeskiri

KKK – kaitsekorralduskava

KR – Keskkonnaregister

LiA - linnuala

LiD – linnudirektiiv

LoA – loodusala

LoD – loodusdirektiiv

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

1. ÜLDOSA

1.1. ALA ISELOOMUSTUS

Käntu-Kastja loodusala asub Lääne-, Pärnu- ja Raplamaa piiril Lääne-Nigula vallas Kastja, Üdruma ja Keskküla külas, Lääneranna vallas Jõeääre ja Rumba külas ning Märjamaa vallas Läti ja Teenuse külas. Maastikugeograafiliselt paikneb ala Lääne-Eesti madalikul. Loodusala hõlmab Käntu-Kastja hoiuala, Üdruma suur-konnakotka püsielupaika, Kastja suur-konnakotka püsielupaika, Käntu kaljukotka püsielupaika, Keskküla väike-konnakotka püsielupaiku, Rumba väike-konnakotka püsielupaiku ning Tõrje suur-konnakotka püsielupaika. 3142,2 ha suurune Käntu-Kastja loodusala kuulub üle-euroopalisse kaitstavate alade võrgustikku Natura 2000. Kogu ala kuulub lisaks loodusale ka rahvusvahelise tähtsusega Käntu-Kastja linnuala (EE0040209) koosseisu. Väike osa alast kuulub Käntu-Kastja IBA (EE068) alasse.

Ala on looduslikult väga mitmekesine, seda läbivad Kasari ja Vigala jõgi, mis ühinevad loodusala lõunapiiril ja jõgede ääres asuvad kogu loodusala ulatuses luhaniidud. Loodusale jääb Käntu raba, mis on looduslikus seisundis, kuid mõjutatud aastakümnete eest rajatud kuivendussüsteemi poolt. Ala piirile jääb osaliselt Keskküla raba, mis on väljaspool loodusala võetud kasutusele turbatootmisalana. Piirkonna metsad on mitmekesised ja valdavalt looduslikus seisundis, domineerivad lehtmetsad.

Elustik on Käntu-Kastja looduslal väga mitmekesine. Piirkonnas on mitme haruldase röövlinnu (kaljukotkas, väike- ja suur-konnakotkas, kanakull) elupaigad.

Käntu-Kastja looduslal (EE0040209) kaitstakse 13 loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpi: jõed ja ojad (3260¹), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (6530*), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad looduspõõs (9010*), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse on harilik võldas (*Cottus gobio*), rohunepp (*Gallinago media*), jõesilm (*lampetra fluviatilis*), saarmas (*Lutra lutra*) ja paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*).

Käntu-Kastja hoiuala Lääne maakonnas (pindala 2178 ha) võeti kaitse alla Vabariigi Valitsuse 28.02.2006 määrusega nr 59 (RT I 2006, 13, 92). See koosneb ühest lahustükist ja asub Pärnu maakonnas Lääneranna vallas Rumba külas ja Jõeääre külas ning Lääne maakonnas Lääne-Nigula vallas Keskkülas, Üdruma külas ja Kastja külas. Hoiuala kaitse-eesmärkideks on nõukogu

¹ Siin ja edaspidi on kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt Euroopa nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide ja nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ I lisas nimetatud liikide, samuti I lisas nimetatata rändlinnuliikide elupaikade kaitse.

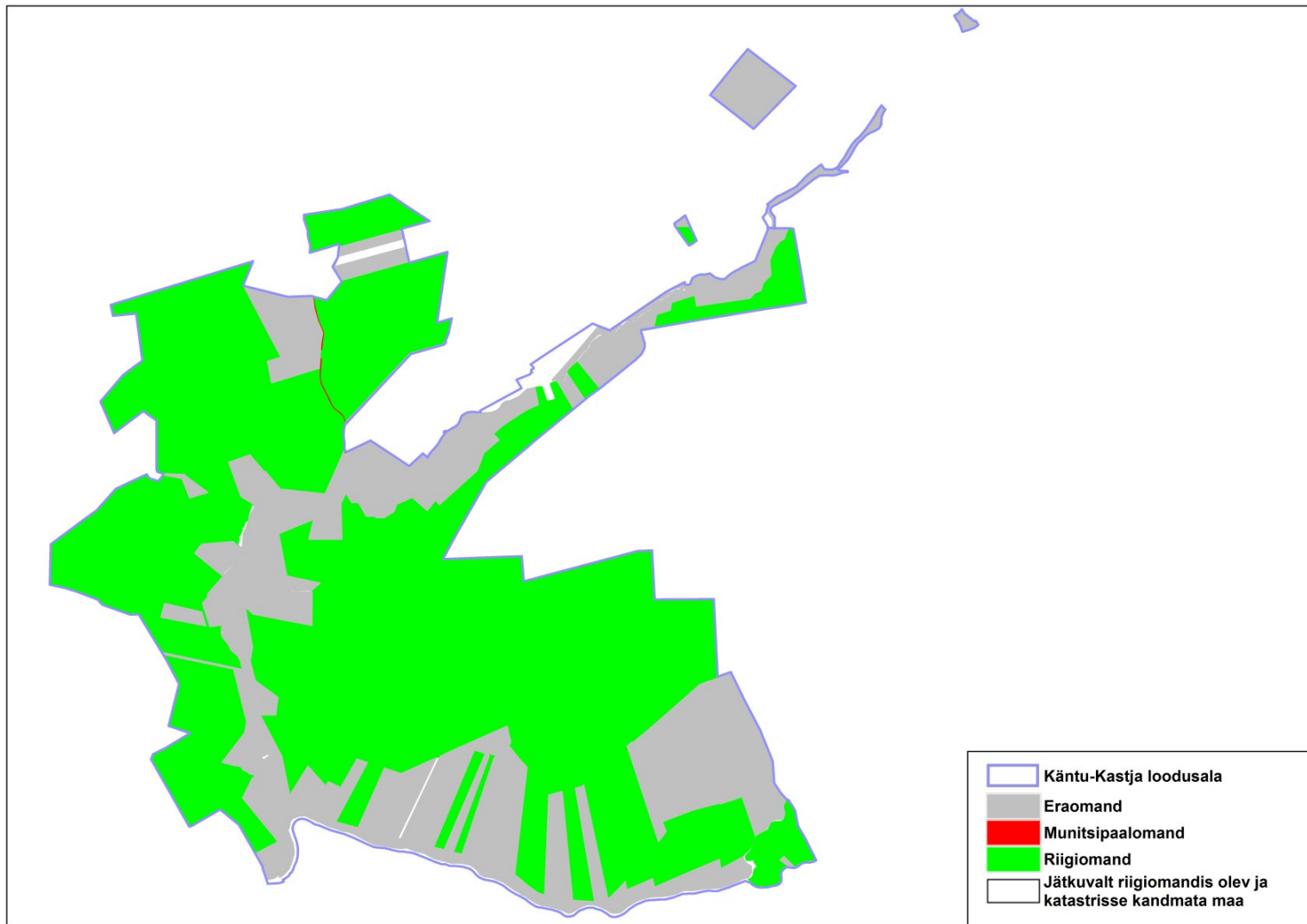
Käntu-Kastja hoiuala Rapla maakonnas (pindala 764 ha) võeti kaitse alla Vabariigi Valitsuse 27.07.2006 määrusega nr 175 (RT I 2006, 37, 276). See koosneb kolmest lahustükist, mis asuvad Rapla maakonnas Märjamaa vallas Teenuse külas ja Läti külas. Hoiuala kaitse-eesmärkideks on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade kaitse.

Üdruma, Kastja ja Tõrje suur-konnakotka püsielupaigad võeti kaitse alla Keskkonnaministri 03.07.2006 määrusega nr 43 „Must-toonekure ja suur-konnakotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“ (RTL 2006, 55, 998). Käntu kaljukotka püsielupaik võeti kaitse alla Keskkonnaministri 16.04.2009 määrusega nr 18 „Kaljukotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“ (RTL 2009, 36, 474). Keskküla ja Rumba väike-konnakotka püsielupaigad võeti kaitse alla Keskkonnaministri 19.04.2010 määrusega nr 12 „Väike-konnakotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“ (RTL 2010, 21, 375). Kaitsekorralduskavas tehakse ettepanek korrigeerida ala kaitsekorda ja muuta see looduskaitsealaks, see võimaldab tundlikud loodusväärtused arvata vastava rangusastmega võõnditesse (sihtkaitsevõõndisse) ning efektiivsemalt korraldada ala kaitset. Sellekohase ettepaneku tegi Keskkonnaametile ka Läänemaa Linnuklubi.

2017. aasta juunikuu seisuga ei ole Käntu-Kastja looduskaitseala kaitse-eeskiri kinnitatud, vaid antud kaitse-eeskiri on menetlusfaasis ning kaitsekorralduskava on koostatud Käntu-Kastja loodusala kohta.

1.2. MAAKASUTUS

Käntu-Kastja loodusala pindala on 3142,2 ha. Maaomandi paiknemine on näidatud joonisel 1. Maakatastrite jaotus on arvestatud 2017. aasta juuli seisuga. Suurem osa alale jäävatest katastriüksustest on riigiomandis (68% loodusala pindalast), vähem eraomandis (30,2% loodusala pindalast) ja veel vähem jätkuvalt riigi omandis (1,8%). Kõige vähem maad on munitsipaalomandis – kokku umbes 1 ha, mis on alla 0,1% kogu loodusala pindalast.

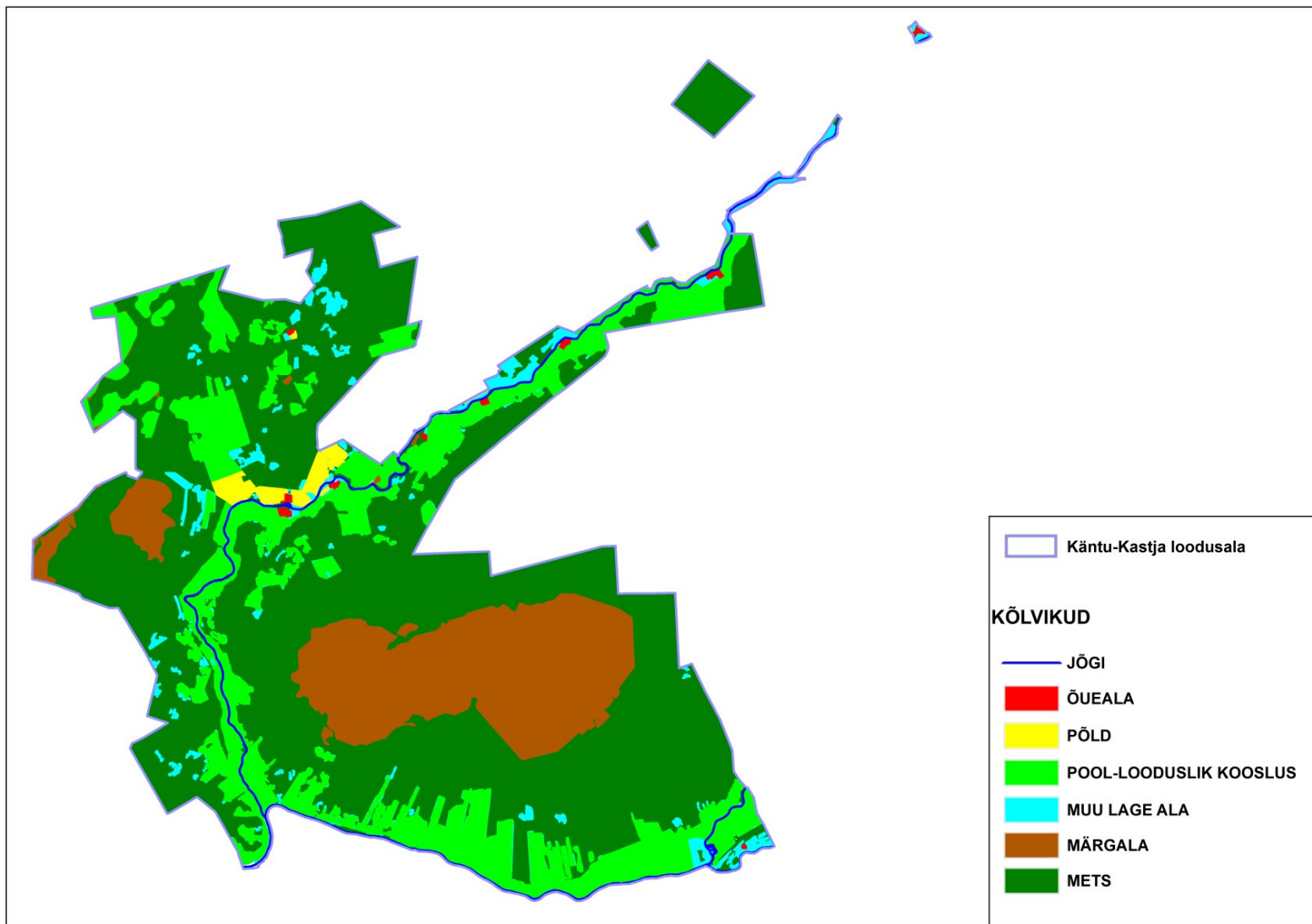

Joonis 1. Kõnnu-Kastja loodusala maaomandi paiknemine, 2017. aasta juuli seisuga.

Käntu-Kastja loodusala kõlvikuline jagunemine on esitatud tabelis 1 ja joonisel 2. Alast enam kui poole (57% pindalast) moodustavad metsad ja avatud aladest domineerivad pool-looduslikud rohumaad (21%), märgalad (pms rabad, 15%) ja muud lagedad (5%, need on peamiselt hooldusest välja jäänud ja võsastunud niidud). Haritavaid põldusid on alal väga vähe (0,5%) ja loodusalale jääb ainult 10 hoonestatud talukohta, millest pooled on kasutuses suvilatena. Jõgede pindala on kogu alast üsna suure proportsiooniga (1,5%) Kasari ja Vigala jõe suure veepinna tõttu. Inimtekkelisi alasid (teed ja õued) on alal ainult 0,2%. Looduslikke elupaikasid (metsad, märgalad ja jõed) on alal 73%, seega ainult veerand alast on inimese poolt kasutuses olevad kõlvikud (pms pool-looduslikud kooslused).

Tabel 1. Käntu-Kastja loodusala kõlvikuline jagunemine.

biotoop	pindala (ha)	osatähtsus (%)
mets	1678,9	57,4
märgalad (pms raba)	424	14,5
põld	16	0,5
pool-looduslikud rohumaad	600,8	20,5
muu lage	154,1	5,3
jõed	45,3	1,5
seisuveed	0,3	0,01
õuealad	7,2	0,2
teed	0,4	0,01
KOKKU	2927	100,0

Joonis 2. Kõntu-Kastja loodusala kõlvikuline jaotus.

1.3. HUVIGRUPID

Käesoleva kaitsekorralduskava koostamise raames kaasati järgmised huvigrupid:

- **Keskkonnaamet** – kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.
- **RMK** – praktiliste looduskaitsetööde teostamine riigimaadel ja ala külastuse korraldamine kaitseala väärtuste soodsa seisundi säilitamiseks ning tutvustamiseks.
- **Pool-looduslike koosluste hooldajad** – pool-looduslike koosluste hooldamine ja taastamine.
- **Maaomanikud ja kohalikud elanikud, sh suvilaomanikud** – metsade majandamine, tegevused loodusalale jäävatel õue- ja põllumaadel.
- **Kullamaa, Martna, Lihula, Vigala ja Märjamaa vald** – piirkonna eluterve areng, alale jäävate valdade üldplaneeringute koostamine, ala tutvustamine.
- **Eesti Ornitoloogiaühing** – Natura 2000 võrgustiku linnuala (Käntu-Kastja) kaitse-eesmärkide täitmine ning piirkonna linnustiku jälgimine.

1.4. KAITSEKORD

Käntu-Kastja hoiualal kehtivad piirangud sätestab looduskaitseseadus, mille kohaselt on hoiuala elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused (LKS § 4 lg 3). Hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul looduskaitseseadusega (edaspidi *LKS*) sätestatud viisil (§ 32 lg 1).

LKS § 32 alusel on hoiualal keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi. Samuti on hoiualal metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist. Kui kavandatav uuendusraie ei kahjusta hoiuala kaitse-eesmärkide säilimist ning nende struktuuride ja funktsioonide toimimist, on hoiualal lubatud lageraie langi suurus kuni kaks hektarit ja laius kuni 30 meetrit ning turberaie langi suurus kuni viis hektarit. Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse üldjuhul keskkonnamõju hindamise käigus.

Hoiualale jäävate **väike- ja suur-konnakotka ning kaljukotka püsielupaiga** kaitsekord tuleneb samuti otse looduskaitseseadusest (§ 50). See sätestab, et kui ülalmainitud liikide pesapaik ei ole vastava määrusega püsielupaigana kaitse alla võetud, siis on püsielupaigaks väike-konnakotka pesapuu ja seda ümbritsev ala 100 m raadiuses, suur-konnakotka puhul tema pesapuu ja seda ümbritsev ala 250 m raadiuses ning kaljukotkal tema pesapuu ja seda ümbritsev ala 500 m raadiuses. Liikide püsielupaigas kehtib looduskaitseseaduse §-s 30 kehtestatud sihtkaitsevööndi kaitsekord, mille kohaselt on seal keelatud majandustegevus, loodusvarade kasutamine, uute ehitiste püstamine, sõiduki või maastikusõidukiga sõitmine ning telkimine, lõkke tegemine ja rahvaürituste korraldamine. Lisaks eeltoodule on väike- ja suur-konnakotka püsielupaigas keelatud inimeste viibimine liikide pesitsusajal, s.o 15. märtsist 31. augustini, kaljukotka püsielupaigas on samadel põhjustel keelatud inimeste viibimine 15. veebruarist 31. juulini. Püsielupaigas on lubatud marjade, seenete ja muude metsa kõrvalsaaduste varumine, jahipidamine, kalapüük ning püsielupaiga valitseja (Keskkonnaamet) nõusolekul koosluse kujundamine vastavalt kaitse eesmärgile, liigi elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus ning olemasoleva ehitise hooldustööd.

Lisaks eelpool mainitud piirangutele kehtivad kõigil ülalnimetatud aladel ka looduskaitseseaduse §-s 14 sätestatud üldised kitsendused.

1.5. ALA UURITUS

1.5.1. LÄBIVIIDUD INVENTUURID JA UURINGUD

Loodusala elustiku ja koosluste kohta on olemas suhteliselt põhjalikud ja kaasaegsed andmed. Ala kaitsekorralduslikult olulised linnuliigid kaardistati 2009. a (R. Nellis). Kaitsealused taimeliigid ning pool-looduslikud kooslused inventeeriti samuti 2009. a (V. Meltsov, K. Kattai). Piirkonna metsa-elupaigatüübid kaardistati suuremalt jaolt ka 2009. a (T. Törnpu), kuid osa andmetest pärineb ka uuemast ajast, 2014. ja 2015. a (R. Nellis, A. Kurisman, T. Ruber, K. Lehtpuu, H. Rennu). Käntu-Kastja looduslal olevate soode andmed pärinevad mitmest ajajärgust, 1997., 2002. ning 2012. a (E. Leibak, L. Luigujõe ja T. Kukk).

1.5.2. RIIKLIK SEIRE

Käntu-Kastja looduslal ja selle lähiümbruses toimub küllaltki tihedalt erinevaid riiklikke seireid. Konkreetselt loodusala territooriumil teostatakse viit erinevat keskkonnaseiret kümnes seirejaamas.

Jõgede hüdrobioloogiline seire toimub kolmes mõõtepunktis: Velise, Vigala ning Kasari jõel. Viimane seire toimus loodusalale jäävates jõgede mõõtepunktides 2013. a. Seire on seal enamasti toimunud iga 4 aasta tagant.

Ohustatud soontaimede ja samblaliikide seire toimub looduslal kahes paigas: loodusala edelaosas, kus seiratakse II kaitsekategooria liiki aasnelk, ning loodusala keskosas, kus seiratakse III kaitsekategooria liiki lääne-mõõkrohi. Lääne-mõõkrohu kasvukohta on seiratud vaid korra (1999. a). Aasnelki seirati selles kasvukohas esimest korda 2000. a ning viimati 2009. a. Nende alade seire toimub juhuvaliku alusel, mistõttu konkreetset seiresammu siin välja tuua ei saa.

Ohustatud taimekoosluste (Natura 2000 kooslused) seire toimub kahes kohas Rumba külas Vigala ja Velise jõe ühinemiskoha lähistel olevatel luhtadel. Mõlemas kohas toimus seire viimati 2006. a, hiljem neid alasid riikliku seire raames seiratud ei ole. Ka nende kahe ala seire toimub juhuvaliku alusel.

Rahvusvahelise tähtsusega kalaliikide seire mõõtepunkt on Käntu-Kastja loodusala keskosas Kasari jõel asuva Laastre paisu ligiduses. Selles punktis seirati 2005. a võldase seisundit, hiljem seal rahvusvahelise tähtsusega kalaliikide seiret toimunud ei ole.

Saarma ja kopra seire toimub loodusala kaguosas kahes kohas. Mõlemas seirepunktis seiratakse saarmaid. Neist lõunapoolseimas toimus esimene ja ainuke seire 2006. a, põhjapoolsemas seirati saarmaid 2008. ja 2012. a.

1.5.3. INVENTUURIDE JA UURINGUTE VAJADUS

Loodusalal on teostatud mitmete oluliste elupaikade (niidud, metsad ja sood) ja liigirühmade (taimed, linnud) inventuurid. Siiski on mõningate väärtuste osas vajalik andmete täpsustamine.

Näiteks on oluline korraldada täiendavaid inventuure sõõrsuude võimalike elupaikade tuvastamiseks. Sõõrsuudest on jõesilm nii Käntu-Kastja loodusala kui ka hoiuala kaitse-eesmärgiks, kuid liigi täpseid elupaiku alal ei ole teada.

Käesoleva kaitsekorralduskava perioodil tuleb korrata üle-pinnalist linnustiku inventuuri. Viimati inventeeriti ala linnustikku 2009. a, 2019. a möödub sellest juba kümme aastat ning seetõttu on oluline uuendada Käntu-Kastja loodusala, mis on ühtlasi ka oluline linnuala, kaitsekorralduslikult oluliste lindude seisundi ja leviku andmeid. Inventuuri tulemused aitavad jälgida ka võimalikke linnustiku arvukuse muutusi ning tõhustada nende elupaikade kaitse korraldamist. Selle inventuuri raames tuleks kindlasti keskenduda ka metsise levikuala täpsustamisele. Keskküla raba idaserva männikust leiti 2013. aastal metsise elupaik, kuid liigi täpne mängukoht teada ei ole. Lisaks tuleb tähelepanu pöörata Käntu soo lääne- ja idaserva metsadele, kus samuti liigile sobilikke elupaiku leidub, kuid seni tema esinemise kohta andmed puuduvad.

Oluline on uuendada andmeid ka alal paiknevate sookoosluste – rabad ja rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad, kohta. Peaaegu kõik need kooslused on inventeeritud umbes 20 aastat tagasi ning kuigi rabakooslused on ajas suhteliselt aeglaselt muutuvad, on kõiki neid kooslusi vähemal või suuremal määral mõjutanud kuivendus. Vajalik on lisaks koosluse seisundile hinnata ka kuivenduse mõjuulatust, sest see on ka oluline sisend kaitsekorraldusperioodil kavandatud veerežiimi taastamistöösse.

Lisaks eeltoodule on mõistlik uuendada terves ulatuses ka Käntu-Kastja loodusala metsakoosluste andmeid. Viimati toimus koosluste inventuur 2009. a ning nüüdseks on metsaelupaigatüüpide kriteeriumid ja seetõttu ka inventeerimise juhised mõnevõrra muutunud. Samuti on oluline kaardistada alal asuvad potentsiaalsed elupaigatüübid ning loodusdirektiivi elupaigatüüpidele mittevastavad kooslused, kuna neid toona toimunud inventuuri raames ei inventeeritud.

Soovitavalt tuleks inventeerida looduslal esinevaid loodusdirektiivi II lisa kiilide elupaiku. Neile sobivaid elupaiku leidub looduslal ohtralt, mistõttu oleks asjakohane täpsustada kiilide ruumiline levikuinfo ja kaardistada neile sobivad elupaigad.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

Käesolevas peatükis kirjeldatakse oluliste kaitseväärtuste hetkeseisundit ja seatakse nendele lühiajalised (10 aastat) ja pikaajalised (30 aastat) kaitse-eesmärgid, samuti kirjeldatakse ohutegureid ja tuuakse välja vajalikud kaitsemeetmed. Oluliste kaitseväärtustena käsitletakse neid liike või elupaikasid, kes/mis on loodusdirektiivi I või II lisas, samuti linnudirektiivi I lisas ning neid liike või elupaikasid esineb kaitsealal vähemalt regionaalses mastaabis olulisel määral. Nende liikide ja elupaikade puhul seatakse kaitse-eesmärgid liigi arvukusele või elupaiga pindalale või esinduslikkusele tulevikus.

2.1. LINNUD

Käntu-Kastja hoiuala kaitse-eesmärkide hulgas on kuus linnuliiki: suur-konnakotkas, laanepüü, rukkirääk, teder, metsis ja kiivitaja, neist suur-konnakotkas on ühtlasi ka Käntu-Kastja linnuala kaitse-eesmärgiks. Lisaks on Käntu-Kastja linnuala eesmärgiks rohunepp (liik ei ole hoiuala eesmärk). Loetletud linnuliikidest ei seata kaitse-eesmärki laanepüüle ja kiivitajale, kuna need liigid on alal vähearvukad, kuid Eestis suhteliselt arvukad liigid ning kiivitaja ei kuulu lisaks kaitsealuste liikide hulka. Eraldi kaitse-eesmärki ei seata ka rukkiräägule ja tedrele, kuna nende soodsa seisundi tagab nende katusliikide – rohunepi ja metsise, elupaikade kaitse.

Lisaks juba loetletud liikidele on Käntu-Kastja hoiualal registreeritud II kaitsekategooria liikidest laanerähn. Liik elutseb seal samas piirkonnas valgeselg-kirjurähniga, mistõttu võib eeldada, et läbi valgeselg-kirjurähnide elupaikade ning loodusdirektiivi metsakoosluste kaitse on tagatud ka laanerähnide soodne seisund. Peale eeltoodu loendati hoiualal 2009. a toimunud inventuuri ajal vaid 2-3 laanerähni paari, seega pole tegemist selle liigi esindusalaga. Tulenevalt eelnevast seda liiki kavas eraldi kaitse-eesmärgiks ei seata.

III kaitsekategooria linnuliikidest on lisaks eelnevalt nimetatutele inventeeritud Käntu-Kastja hoiualal veel hiireviu, valge-toonekurg, väike-kirjurähn, musträhn, sookurg, väänkael, punaselg-õgija, suurkoovitaja, herilaseviu, hallrähn, rüüt ja händkakk. Neid linnuliike kaitsekorralduskavas eraldi kaitse-eesmärgiks ei seata, kuna nende liikide elupaikade kaitse on valdavalt tagatud kaitsekorralduskava eesmärgiks olevate katusliikide elupaikade ning loodusdirektiivi elupaigatüüpide kaitse kaudu.

Võttes arvesse seda, kui mosaiikne ja mitmekesine on sealne maastik ning kui palju elutseb seal erinevaid linnuliike, saab selgeks, miks tegemist on lisaks Natura 2000 võrgustiku linnualale ka rahvusvaheliselt tähtsa linnualaga (IBA).

2.1.1. KALJUKOTKAS

Kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*) I kat, LiD I; KE – ei, LiA – ei, PR – ohualdis²

Kaljukotka kaitse tegevuskava kohaselt pesitseb liik hajusalt üle Eesti mandriosa ning ka Saare- ja Hiiumaal. Liigi leviku geograafiliseks iseärasuseks on asjaolu, et kaljukotkas pesitseb peamiselt suurtes soodes, eelistades selleks suhteliselt lagedamaid soid. Tulenevalt suurte soolade levikust puudub kaljukotkas praktiliselt Kagu-Eestist. Pesitsemiseks eelistab liik suurte loodumassiivide soolalaid, kus pesa rajatakse tavaliselt soosaare või -serva metsa. (Kaljukotka kaitse tegevuskava)

20. sajandi alguses võis meil pesitseda tõenäoliselt 20–30 kaljukotkapaari. Aastail 1964–1973 kohati neid kõigest kuni 12 pesapaigas ning pesitsemine õnnestus igal aastal vaid 4–6 pesas. Viimase paarikümne aasta jooksul on olukord paranenud ja viimaste aastate arvukus on olnud üsna stabiilselt kuni 60 paari. (Kotkaklubi, 2015; Kaljukotka kaitse tegevuskava)

Käntu-Kastja hoiuala territooriumile jääb üks kaljukotka pesa. See avastati 2015. a mais. Toonase vaatluse järgi oli tegu üsna värske pesaga (1-2 aasta vanune), kuhu oli vinnatud värskete okste kiht ning seega oli pesa asustatud. Tõenäoliselt on tegemist sama kotkapaariga, kelle teine pesapaik asub loodusalast edelas (ei jää loodusala territooriumile) 2016 aasta kotkaste ja musttoonekure seire käigus tuvastati seal üks paar.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kaljukotkad pesitsevad Käntu-Kastja looduslal vähemalt ühe paarina.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kaljukotkad pesitsevad Käntu-Kastja looduslal vähemalt ühe paarina.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

² Väärtustel siin ja edaspidi toodud: kaitsekategooria (kat); loodus- või linnudirektiivi lisas olemine (LoD/LiD); hoiuala kaitse-eesmärgiks olemine (KE); linnuliikide puhul linnuala kaitse-eesmärgiks olemine (LiA); elupaigatüüpide puhul loodusala kaitse-eesmärgiks olemine (LoA); PR – staatus Eesti ohustatud liikide punase nimestiku kohaselt.

Kaljukotka pesapaik asub püsielupaiga sihtkaitsevööndis, kus kaitsekord tagab selle esmased kaitsevajadused (keelatud on majandustegevus, sh metsaraie, ning inimeste viibimine liigi pesitsusperioodil).

Negatiivsed mõjutegurid

1. Kaljukotkaste jaoks on oluline toitumisalana lageraba olemasolu. Käntu raba on möödunud aegadel servaaladel mitmel pool kuivendatud, mis on kohati soodustanud raba kinni kasvamist rabamännikuks.

Meede: olemasolevaid kuivenduskraave võib hooldada vajadusel vaid eesvooludel, kui nende hooldamata jätmine mõjutaks oluliselt majandatavaid alasid.

Meede: Käntu raba loodusliku veerežiimi taastamine.

2. Tulenevalt looduskaitseaduse § 50 lg 2 p-st 5 moodustab kaljukotka ringikujulise püsielupaiga kaljukotka pesapuu ja seda ümbritsev ala 500 m raadiuses. Nii on see ka Käntu-Kastja loodusalale jääva kaljukotka pesapaiga puhul. Samas kaljukotka kaitse tegevuskava kohaselt moodustavad kaljukotka kodupiirkonna (pesitsuselupaik ja peamine toitumisala) pesast 5 km raadiusesse jäävad looduslikud ja poollooduslikud elupaigad. Eriti tundlik on u 700-1000 m laiune pesitsuselupaik kaljukotka pesapuu ümber (Kontkanen jt, 2004, järgi). Seega ei ole senine hoiuala kaitsekord piisav, et tagada kogu kaljukotka pesitsuspiirkonna pikaajaline säilimine.

Meede: lisada kaljukotkas planeeritava Käntu-Kastja looduskaitseala kaitse-eesmärgiks, mis võimaldaks liigi elupaiga komplekssemat kaitset.

2.1.2. SUUR-KONNAKOTKAS

Suur-konnakotkas (*Aquila clanga*) I kat, LiD I; KE – jah, LiA – jah, PR – äärmiselt ohustatud

Suur-konnakotkas on globaalselt ohustatud liik, kes hetkel looduslal küll ei pesitse, kuid kümme aastat tagasi esines alal kaks paari. Liigi maailma populatsioon on ainult 2000-3000 paari suurune, seega on Käntu-Kastja loodusala suur-konnakotka jaoks rahvusvahelise ja siseriikliku tähtsusega ala (Eestis 5-10 paari, Elts jt 2013). Loodusalale jääb keskkonnaregistri kohaselt üks asustamata suur-konnakotka pesapaik. Pesapaik asub püsielupaigas, mis on 250 m raadiusega vöönd ümber pesapuu. Selles püsielupaigas kehtib sihtkaitsevööndi kaitsekord.

Loodusala läheduses pesitseb üks puhas suur-konnakotka paar ning üks segapaar (kus üks vanalind on väike-konnakotkas), mis loob perspektiivi liigi arvukuse taastumiseks ka Käntu-Kastja looduslal. 2013. aastal oli ühe looduslal pesitseva väike-konnakotka paari vanalind kas hübriid või suur-konnakotkas – see vajab veel edaspidi geneetilist analüüsi ja kinnitust.

Suur-konnakotkad on loodusalalt tõenäoliselt kadunud liigi arvukuse languse tõttu kogu areaali ulatuses, mida põhjustab hübriidiseerumine väike-konnakotkaga ida-Euroopas. Lisaks on ohuteguriteks toitumisalade degradeerumine ning ohud rändeteedel ja talvituslaladel. Ohutegurid rändeteedel ja talvituslaladel ei ole käesoleva kava raames lahendatavad, mistõttu nendele ohuteguritele meetmeid või tegevusi ei planeerita. (Suur-konnakotka kaitsetegevuskava). Käntu-Kastja looduslalal on endiste suur-konnakotkaste pesitsusterritooriumitele asunud väike-konnakotkad, kelle arvukus ei ole alal viimase 10 aasta jooksul vähenenud.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Suur-konnakotka arvukus on vähemalt linnuala kaitse-eesmärgina sätestatud baasarvukuse tasemel (1 paar, puhas või segapaar) ja liigi elupaigad on arvukuse taastumiseks soodsas seisundis – luhaniidud kui olulised toitumisalad on vähemalt 350 ha ulatuses hooldatud ning soostuvad ja soo-lehtmetsad vähemalt 400 ha ulatuses vähemalt väga kõrge esinduslikkusega (A).

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Suur-konnakotka arvukus on vähemalt linnuala kaitse-eesmärgina sätestatud baasarvukuse tasemel (1 paar, puhas või segapaar) ja liigi elupaigad on arvukuse taastumiseks soodsas seisundis – luhaniidud kui olulised toitumisalad on vähemalt 350 ha ulatuses hooldatud ning soostuvad ja soo-lehtmetsad vähemalt 400 ha ulatuses vähemalt kõrge esinduslikkusega (B).

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

1. Suur osa looduslalal asuvatest luhakooslustest on juba hoolduses – need on liigile esmatahtsad toitumisalad ja niitude hooldamine suurendab sobivate saakobjektide hulka.
2. Looduslalal ja selle lähiümbruses põllumaade kasutamine jätkuvalt püsirohumaadena – liik eelistab toitumiseks püsirohumaad ja Keskkülas, Rumba ning Kastja külas kasutatakse osasid looduslalaga piirnevaid põlde püsirohumaadena.
3. Suur-konnakotka pesapaik asub sihtkaitsevööndis, kus kaitsekord tagab liigi pesapaiga esmase kaitse (keelatud on majandustegevus, sh metsaraie, ning piiratud on inimeste viibimine liigi pesitsusajal).

Negatiivsed mõjutegurid

1. Loodusalaga piirnevate põllumaade intensiivne maakasutus ja monokultuuride kasvatamine – Üdruma suur-konnakotka põhilised toitumisalad võeti aastatel 2006-2010 kasutusele suures osas monokultuuride kasvatamiseks (raps, teraviljad), mis ei ole liigile sobivad toitumisalad. Samal ajal kadus sealt ka suur-konnakotkas ja pesitsema asus väike-konnakotka paar. Kuigi suurem osa loodusala lähiümbruse põlde kasutatakse püsirohumaadena, on intensiivistunud põllumaade kasutamine ja monokultuuride kasvatamine.

Meede: tegemist on üldise probleemiga, mis ei ole kaitsekorralduskava raames lahendatav ning seetõttu mõjutegurile konkreetseid meetmeid ei kavandata.

2. Suur-konnakotka kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt on oluliseks liigile mõjuvaks teguriks tema pesapaikade hävimine, eelkõige uuendus- ja hooldusraied liigi pesapaikade ümber, kuna need mõjutavad olulisel määral liigi elutingimusi. Metsaraiega võib kaasneda oluline ohutegur ka häirimise näol, kui raie toimub liigi pesitsuse ajal. (Suur-Konnakotka kaitse tegevuskava) See ohutegur on Käntu-Kastja looduslal osaliselt leevendatud, kuna kotka pesapuu asub 250 m raadiusega sihtkaitsevööndis, kus kaitsekord keelab majandustegevuse, sh metsaraie.

Meede: liigi pesitsuseajal (1. märtsist 31. juulini) ei tohi metsatöid teha asustatud pesale lähemal kui 500 m. Sama suures vööndis on keelatud lageraie.

3. Kuivendussüsteemide negatiivne mõju elupaikadele – suur-konnakotkas eelistab liigniiskeid elupaikasid nii pesitsemiseks (märjad lehtmetsad) kui ka toitumiseks (luhaniidud ja niisked püsirohumaad). Piirkonnas asuvaid metsi ja luhtasid on mõjutanud valdavalt eelmise sajandi keskpaigas rajatud kuivenduskraavid, paljud neist on loodusliku arengu ja/või kobraste elutegevuse tagajärjel sulgunud või sulgumas, kuid mitmed toimivad siiani.

Meede: vältida liigi elupaika uute kuivendussüsteemide rajamist ja olemasolevaid süsteeme tuleks hooldada minimaalselt ainult kuivendussüsteemide eesvooludel ja luhaniitudel hooldatavatele aladele ligipääsetavuse tagamiseks või olemasolevate ehitiste (teed, hooned jmt) toimimiseks vajalikke kraave.

Meede: Liigi elupaiga veerežiimi negatiivselt mõjutavad kuivenduskraavid tuleb võimalusel kas osaliselt või täielikult sulgeda.

2.1.3. VÄIKE-KONNAKOTKAS

Väike-konnakotkas (*Aquila pomarina*) I kat, LiD I; KE – ei, LiA – ei, PR - ohulähedane

Väike-konnakotkas on Eestis vähearvukas pesitseja (600-700 paari, Elts jt 2013), kes pesitseb mitmekesise kultuurmaastiku lähedal vanades metsades. Eesti on liigi areaali loodepiiril, mistõttu on asustustihedused suuremad Kagu-Eestis. (Väike-konnakotka kaitse tegevuskava).

Käntu-Kastja loodusala on Kasari ja Vigala jõega piirnevate luhaniitude ja märgade lehtmetsadega väike-konnakotkale väga sobivaks elupaigaks. Loodusalal pesitseb hetkel kaks paari ja keskkonnaregistris on kokku registreeritud neli pesapaika (kaks pesa on olemasolevate paaride nn varupesad, varasemad pesapaigad). Viimati olid asustatud pesapaigad KR-koodidega KLO9117120 (2013.a, 2014.a sama paari asustatud pesa teadmata) ja KLO9103290 (2014.a). Väike-konnakotkaste pesapuud on koos neid ümbritseva 100 m raadiuse vööndiga arvatud püsielupaikadesse, kus kehtib sihtkaitsevööndi kaitsekord.

Liigi kaitsetegevuskava kohaselt on Eestis väike-konnakotka jaoks kõige suurema mõjuga ohutegur elupaiga soodsa seisundi halvenemine, st pesapaikade ja saagialade kvaliteedi langus. Teised ohutegurid, nt pesitsusaegne häirimine, on vähem aktuaalsed. (Väike-konnakotka kaitse tegevuskava) Käntu-Kastja loodusalal on liigile mõjuvad ohutegurid laias laastus sarnased suur-konnakotkale oluliste teguritega.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Väike-konnakotka arvukus on vähemalt praegusel tasemel (2 paari) ja liigi elupaigad on soodsas seisundis – luhaniidud kui olulised toitumisalad on vähemalt 350 ha ulatuses hooldatud ning soostuvad ja soo-lehtmetsad vähemalt 400 ha ulatuses vähemalt väga kõrge esinduslikkusega (A).

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Väike-konnakotka arvukus on vähemalt praegusel tasemel (2 paari) ja liigi elupaigad on soodsas seisundis – luhaniidud kui olulised toitumisalad on vähemalt 350 ha ulatuses hooldatud ning soostuvad ja soo-lehtmetsad vähemalt 400 ha ulatuses vähemalt kõrge esinduslikkusega (B).

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

1. Suur osa loodusalal asuvatest luhakooslustest on juba hoolduses – need on liigile esmatähtsad toitumisalad ja niitude hooldamine suurendab sobivate saakobjektide hulka.
2. Loodusalal ja selle lähiümbruses põllumaade kasutamine jätkuvalt püsirohumaadena – liik eelistab toitumiseks püsirohumaad ja Keskkülas, Rumba ning Kastja külas kasutatakse osasid loodusalaga piirnevaid põlde püsirohumaadena.
3. Väike-konnakotka pesapaigad asuvad püsielupaiga sihtkaitsevööndis, kus kaitsekord tagab nende pesapaikade esmased kaitsevajadused (keelatud on majandustegevus, sh metsaraie, ning inimeste viibimine liigi pesitsusperioodil).

Negatiivsed mõjutegurid

1. Looduslaga piirnevate põllumaade intensiivne maakasutus ja monokultuuride kasvatamine – Üdruma suur-konnakotka püsielupaiga ümbruses, kus pesitseb praegu väike-konnakotkas, põhilised toitumisalad võeti aastatel 2006-2010 kasutusele suures osas monokultuuride kasvatamiseks (raps, teraviljad), mis ei ole liigile sobivad toitumisalad. Kuigi suurem osa loodusala lähiümbruse põlde kasutatakse püsirohumaadena, on intensiivistunud põllumaade kasutamine ja monokultuuride kasvatamine.

Meede: tegemist on üldise probleemiga, mis ei ole kaitsekorralduskava raames lahendatav ning seetõttu mõjutegurile konkreetseid meetmeid ei kavandata.

2. Kuivendussüsteemide negatiivne mõju elupaikadele – väike-konnakotkas pesitseb ja toitub looduslal liigniisketes elupaikades (märjad lehtmetsad, luhaniidud ja niisked püsirohumaad). Piirkonnas asuvaid metsi ja luhtasid on mõjutanud valdavalt eelmise sajandi keskpaigas rajatud kuivenduskraavid, paljud neist on loodusliku arengu ja/või kobraste elutegevuse tagajärjel sulgunud või sulgumas, kuid mitmed toimivad siiani.

Meede: vältida uute kuivendussüsteemide rajamist ja olemasolevaid süsteeme tuleks hooldada minimaalselt ainult kuivendussüsteemide eesvooludel ja luhaniidudel hooldatavatele aladele ligipääsetavuse tagamiseks või olemasolevate ehitiste (teed, hooned jmt) toimimiseks vajalikke kraave.

Meede: Liigi elupaiga veerežiimi negatiivselt mõjutavad kuivenduskraavid tuleb võimalusel osaliselt või täielikult sulgeda.

3. Väike-konnakotka kaitsetegevuskava kohaselt on pesapaikade kahjustumine metsamajandamise tagajärjel kõige suuremaks liigile mõjuvaks ohuteguriks, mis otseselt mõjutab väike-konnakotka pesitsemistingimusi ja –edukust. Metsaraiega pesitsusajal kaasneb ka häirimistegur. Tegemist on osaliselt leevendatud ohuteguriga, kuna Käntu-Kastja loodusala territooriumile jäävad väike-konnakotkaste püsielupaikades paiknevad pesad asuvad 100 m raadiusega sihtkaitsevööndis, kus kaitsekord välistab majandustegevused, sh metsaraie.

Meede: väike-konnakotka pesitsusajal 1. märtsist 31. juulini ei tohiks metsatöid teha asustatud pesale lähemal kui 300 m. Sama laias vööndis tuleb vältida ka lageraieid.

4. Liik ei ole Käntu-Kastja hoiuala kaitse-eesmärgiks, see võib aga raskendada liigi kaitse korraldamist ja vajalike meetmete rakendamist.

Meede: väike-konnakotkas tuleks lisada planeeritava Käntu-Kastja looduskaitseala kaitse-eesmärgiks.

2.1.4. JÄÄLIND

Jäälind (*Alcedo atthis*) II kat, LiD I; KE – ei, LoA – ei; LiA – ei, PR – ohulähedane

Jäälind pesitseb Eestis hinnanguliselt 50-300 paari ning nende arvukus on tugevasti kõikunud (Elts jt, 2013; e-elurikkus). Jäälind pesitseb puude või põõsastega ääristatud jõgede, ojade ja ka suuremate kraavide ääres, mille kõrgemad kaldad pakuvad võimalusi pesa uuristamiseks. Eriti sobivad liigile madalad ja puhta veega jõed. Suurimaks ohuks jäälinnule on veekogude muutmine ja reostamine inimese poolt. Sobivad elupaigad võivad kaduda veekogude kuivendamisel, üleujutamisel ja kallaste muutmisel (Eesti Ornitoloogiaühing, 2015).

Kasari ja Vigala jõel pesitseb 2009. a linnustiku inventuuri alusel 2-3 paari. Pesa rajamiseks sobivaid kaldaservasid leidub mitmes kohas nii Kasari kui Vigala jõel. Liigi elupaigad on Käntu-Kastja looduslal soodsas seisundis, sest alal olevate jõgede ääres on jäälinnule piisavalt sobivaid elupaikasid ja olulisi ohutegureid hetkel ei avaldu.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Liigi arvukus on vähemalt praegusel tasemel (3 paari)

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Liigi arvukus on vähemalt praegusel tasemel (3 paari)

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Jäälinnu elupaigad Käntu-Kastja hoiualale jäävatel jõgedel on säilinud looduslikus seisundis.

Negatiivsed mõjutegurid

Jäälind ei ole hoiuala kaitse-eesmärk, mis võib raskendada liigi kaitse korraldamist võimalike probleemide ilmnemisel.

Meede: kaaluda jäälinnu Käntu-Kastja linnuala ja planeeritava looduskaitseala kaitse-eesmärkide hulka lisamist.

2.1.5. VALGESELG-KIRJURÄHN

Valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*) II kat, LiD I; KE – ei, LoA – ei; LiA – ei, PR – ohuväline

Valgeselg-kirjurähn on laia levikuga liik, kelle pesitsusala ulatub läbi kogu Euraasia keskosa. Eestis elava alamliigi *D.l.leucotos* levila ulatub Uuraliteni. Sajandeid tagasi on valgeselg-kirjurähn asustanud pea kogu Euroopat, kuid praeguseks on ta Lääne-Euroopast taandunud ning säilinud seal vaid üksikute isoleeritud populatsioonidena. (Valgeselg-kirjurähni kaitse tegevuskava eelnõu)

Eestis on see liik levinud kogu mandril, saartel ta puudub. Valgeselg-kirjurähn asustab peamiselt vanemaid leht- ja segametsi, kuid elutseb ka suuremates parkides, puisniitudel, jõeäärsetes puuribades jm. Elupaigavalikul on talle eriti olulised püstiseisvad kuivavad ja surnud puud, milles olevatest putukatest ja nende vastsetest ta peamiselt toitub. Seetõttu on ta tundlik ka metsamajanduse suhtes. Eestis on tema arvukus pidevalt tõusnud, väikese langusega 90. aastatel, seetõttu võib valgeselg-kirjurähni arvukust lugeda meil soodsaks. (Valgeselg-kirjurähni kaitse tegevuskava eelnõu). Liigi Eesti asurkonna arvukus on hinnanguliselt 3000–6000 paari (Elts jt, 2013).

Loodusalal leidub liigile palju sobivaid elupaikasad – vanad ja niisked lehtmetsad. Seal pesitseb 2009. aasta inventuuri alusel 12-15 paari valgeselg-kirjurähne. Liik vajab toitumiseks võrreldes majandusmetsadega oluliselt rohkem surnud puitu, mida Käntu-Kastja loodusalal on keskmisest rohkem. Loodusalal on potentsiaali valgeselg-kirjurähnide arvukuse suurenemiseks – metsakoosluste väärtus looduslikule arengule jäädes tõuseb ning see mõjub soodsalt ka seal elutsevatele rähniliistele. Valgeselg-kirjurähni elupaikade kaitse tagab ka teiste samas piirkonnas elutsevate rähniliistele (laanerähn, väike-kirjurähn, hallrähn, musträhn) elupaikade säilimise.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Liigi arvukus suureneb tänu elupaikade kvaliteedi tõusule vähemalt 20 pesitseva paarini.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Liigi arvukus on vähemalt praegusel tasemel (15 paari)

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Käntu-Kastja looduslal leidub palju valgeselg-kirjurähnile elupaigaks sobivaid vanu ja niiskeid lehtmetsi. Nende metsade loodusliku arengu tagamine ja seeläbi metsade väärtuse tõstmine loob võimalused ka liigi arvukuse tõusuks.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Kuivenduse negatiivne mõju elupaikadele – liik eelistab elupaigana vanu ja niiskeid lehtmetsi, mida on kohati möödunud aegadel kuivendatud. Osa kuivenduskraavidest on loodusliku arengu ja/või kibraste elutegevuse tagajärjel sulgunud või sulgemas, kuid osa neist toimivad siiani.

Meede: vältida uute kuivendussüsteemide rajamist ja vajadusel hooldada ainult kuivendussüsteemide eesvoolusid või olemasolevate ehitiste (teed, hooned jmt) toimimiseks vajalikke kraave.

Meede: liigi elupaiku mõjutavad kuivenduskraavid tuleks võimalusel kas osaliselt või täies ulatuses sulgeda.

2. Liigi kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt on valgeselg-kirjurähni jaoks ohuteguriks vanade (üle 50-aastaste) lehtpuuenamusega metsade pindala vähenemine. Samuti on peamiseks valgeselg-kirjurähnide kadumise põhjuseks peetud surnud puude eemaldamist metsamajandamise käigus. (Valgeselg-kirjurähni kaitse tegevuskava) Kuigi see ohutegur on Eestis keskmise tähtsusega, võib see pikas perspektiivis siiski viia liigi arvukuse languseni.

Meede: valgeselg-kirjurähni elupaigas tuleb metsaraie käigus jätta alles rähnile elutsemiseks ja toitumiseks vajalikud surnud ja vanad lehtpuud. Samuti tuleb hoiduda metsaraiest rähnide elupaikades nende pesitsuse ajal (märtsi algusest juuli keskpaigani).

3. Liik ei ole hoiuala kaitse-eesmärgiks, mistõttu liigi kaitseks vajalike kaitsemeetmete rakendamine võib olla raskendatud.

Meede: valgeselg-kirjurähn tuleks arvata Käntu-Kastja linnuala ja planeeritava looduskaitseala kaitse-eesmärkide hulka.

2.1.6. ROHUNEPP

Rohunepp (*Gallinago media*) II kat, LiD I; KE – jah, LoA – ei; LiA – jah, PR – ohualdis

Rohunepp on Eesti üks põhilistest lamminiitide asukatest. Kunagi Euraasia niitudel, soodel ja tundraaladel laialdaselt levinud liigi taandumine on kestnud sobivate mängualade kuivendamise ja kinnikasvamise tõttu juba mitu sajandit. Ka meil oli rohunepp 19. sajandi 70. aastatel üsna arvukas pesitseja ja läbirändaja, kuid nüüdseks on liigi arvukus kukkunud 600-800 isaslunnuni. Rohunepp valib pesitsemiseks ulatuslikke (> 10 ha, tüüpiliselt 20-100 ha), tasandikulisi, vähese

kõrgtaimestikuga niiskeid alasid. Rohunepi elupaigavaliku juhtfaktoriks on kahtlemata toidubaasi (vihmausside jt mulla selgrootute) rohkus ja püsiv kättesaadavus. (Rohunepi kaitse tegevuskava 2006-2009 vahearuanne). Rohunepi asurkonna ajaloolise taandumise olulisemaks põhjuseks on olnud lamminiitude ja teiste liigile sobivate märgalade pindala vähenemine või nende hüdroloogilise seisundi halvenemine maaparanduse tagajärjel. Praegusel ajal on olulisimaks rohuneppi mõjutavaks teguriks tema elupaigaks olevate niitude kinnikasvamine. Kuigi rohuneppid suudavad taluda ka mõõdukalt võsastunud niitu, lahkuvad nad sealt, kui niit täielikult kinni kasvab. (Kuresoo & Luigujõe, 2003)

Käntu-Kastja looduslal on registreeritud üks rohunepi leiukoht, lisaks leidub teine leiukoht vahetult loodusala piiri taga. Mõlemad leiukohad leiti 1990ndatel ja neid kontrolliti 2009. aastal, kuid liiki enam ei leitud. Tõenäoliselt on rohunepp hetkel loodusalalt välja surnud, mille põhjuseks on liigi asurkonna üldine arvukuse vähenemine ja Käntu-Kastja liigniiskete luhaniitude vähesus.

Loodusala luhaniidud on Kasari jõe süvendamise ja veetaseme olulise alandamise tõttu rohunepile valdavalt liiga kuivad, kuid seal leidub siiski ka sobivaid liigniiskeid luhaniitusid. Luhaniitude veerežiimi taastamine on luhtadel tehniliselt väga keeruline, kuna Kasari jõe veetase on enamuse aega vähemalt 1-2 meetrit madalamal kui luhaniidud. Vigala jõe ääres asuvad niiskemad luhad, kuid seal ei ole tiheda kraavituse tõttu luha veerežiimi taastamistööd kuluefektiivsed (väike pindala, kuid väga kallis töö, lisaks valdavalt eramaad).

Käntu-Kastja loodusala taastasustamine rohunepi poolt on tõenäoline, kui liigi asurkond hakkab taastuma ja luhaniidud on järjepidevalt hooldatud. Liigi kaitseks vajalike meetmete rakendamine tagab ka temaga sarnast elupaika jagava rukkiräägu soodsa seisundi (alal leidub 10-15 isalindu).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Liigi arvukus on taastunud – looduslal mängib vähemalt 3 isalindu ning hooldatakse vähemalt 350 ha luhaniitusid.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Liik pesitseb looduslal ja hooldatakse vähemalt 350 ha luhaniitusid.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Suur osa Käntu-Kastja loodusala luhaniitudest on juba hoolduses – need on liigi primaarsed elupaigad ja luhaniitude taastamine suurendab sobivate elupaikade hulka.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Rohunepi pesitsusperiood on pikk, mistõttu liiga varajane niitmine hävitab neppide pesakonnad. See on oluline ohutegur ka rukkiräägule, kes samamoodi Käntu-Kastja loodusala luhas pesitseb.

Meede: rohunepi kunagisi pesitsusalasid luhaniitudel mitte niita enne 20. juulit.

2. Kuivendusel on negatiivne mõju rohunepi elupaikadele. Suur osa Käntu-Kastja loodusalal asuvatest luhaniitudest on mõjutatud kuivenduskraavidest, kuid liigniisked luhad on rohunepi jaoks primaarseks elupaigaks.

Meede: vältida liigi elupaika uute kuivendussüsteemide rajamist ja olemasolevaid süsteeme tuleks hooldada minimaalselt ainult kuivendussüsteemide eesvooludel ning hooldatavatele aladele ligipääsetavuse tagamiseks või olemasolevate ehitiste (teed, hooned jmt) toimimiseks vajalikke kraave.

2.1.7. METSIS

Metsis (*Tetrao urogallus*) II kat, LiD I; KE – jah, LoA – ei; LiA – ei, PR – ohualdis

Metsise kaitse tegevuskava kohaselt on metsisekukkede arvukus viimase kümnendi jooksul jätkuvalt vähenenud vaatamata mängude heale kaitstusele. 2012. a oli teada 388 asustatud metsisemängu. Metsis on paikne lind ning eelistab elupaigana vanu loodusmetsi. Metsise mängupaigad asuvad Eestis suuremate või väiksemate rabade ümbruse männikutes, kus metsa vanus on kõige sagedamini üle 80 aasta.

Liigi kaitse tegevuskava kohaselt on olulisemateks metsisele mõjuvateks ohuteguriteks lageraied metsise elupaikades, kuivenduse mõjul toimuv elupaiga kvaliteedi langus ning nende kahe teguri omavaheline koosmõju, aga ka pikaajalised maastikumuutused, mille tõttu ohustab mängu isoleerimise jäämine ja eelistatud elupaikade killustumine. Röövlust ja inimesepoolset häirimist peetakse samuti ohuteguriteks. (Metsise kaitse tegevuskava)

Keskküla raba idaservas asub metsise elupaik, mis leiti 2013. aastal. Tegemist on väga suure areaaliga (umbes 450 ha), mis osaliselt hõlmab ka Keskküla raba servaalasid, kus kaevandamist seni veel ei toimu. Metsise mängualaks on märgitud küll väiksem piirkond (95 ha). Kuid arvestades asjaoluga, et tegemist on suhteliselt väikese mänguga (hinnanguliselt 1-2 kukega mäng), on vajalik täpse mängukoha selgitamine ja keskkonnaregistris metsise elupaiga piiride täpsustamine. Sobivad metsise elupaigad asuvad ka Käntu soo lääne- ja idaservas, kuid sealt täpsemad loendusandmed puuduvad. Metsise elupaigad ei ole Käntu-Kastja loodusalal soodsas seisundis, sest rabade ümbruses avaldub kuivenduse negatiivne mõju.

Käntu-Kastja looduslal oli liigi arvukus enne Keskküla ja Käntu raba servametsade kuivendamist kindlasti suurem, kuigi selle kohta ajaloolisi loendusandmeid ei ole. Pärast talle sobilike elupaikade (eeskätt Käntu soo servametsad) taastamist on tõenäoline, et selle tagajärjel paranevad ka looduslal elutsevate metsiste elutingimused ning seeläbi suureneb ka nende arvukus. Metsise elupaikade kaitse ja nende seisundi parandamine aitab kaasa ka sarnastes tingimustes ja elupaikades elutseva tedre soodsale seisundile.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Liigi arvukus on tõusnud vähemalt 5 kukeni ning Käntu soo ja servametsade veerežiim on taastatud.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Alal asuv mäng on säilinud vähemalt 2 kukega.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Metsis kuulub Käntu-Kastja hoiuala kaitse-eesmärkide hulka.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Metsise seni teadaoleva eluala ulatus Käntu-Kastja looduslal on ebamäärane ning liigi elupaigaks on märgitud väga suur ala, see aga raskendab tema kaitseks vajalike kaitsemeetmete (nt metsaraie piirangud vms) rakendamist. Samuti pole teada, kas metsised asustavad ka neile potentsiaalselt sobivaid Käntu soo servametsi.

Meede: inventeerida metsise teadaolev ja potentsiaalsed elupaigad.

2. Käntu-Kastja looduslal (eeskätt Käntu raba ääres) on metsistele olulised elupaigad – mängimiseks siirdesoometsad ja pesitsemiseks peamiselt niisked okasmetsad, mõjutatud kuivenduskraavidest.

Meede: vältida tuleb sellesse piirkonda uute kuivendussüsteemide rajamist ja metsades hooldada vajadusel ainult kuivendussüsteemide eesvoolusid või olemasolevate ehitiste (teed, hooned jmt) toimimiseks vajalikke kraave.

Meede: taastada Käntu soo servametsades looduslik veerežiim.

3. Metsise kaitse tegevuskava kohaselt metsise mängud kaovad, kui vähemalt 60 aastase metsa keskmine osakaal langeb liigi elupaigas alla 45%. Lisaks näivad metsisekuked aktsepteerivat ümber mängupaikade ainult väikesi lageraielanke, mis ei põhjusta metsa fragmenteerumist. Kui aga lageraielangid on suured ning põhjustavad metsa fragmenteerumist maastikus, on kuked sunnitud liikvele minema. Suuremad mängud asuvad aladel, kus hiljutised lageraiet on mängu tsentrist kaugemal kui 777 m ning lageraiete langid on väiksemad kui 0,6 ha. Liiki ohustavad vana metsa hävimine ja killustumine ning lausalised lageraiet.

Meede: meetmete rakendamine eeldab eelnevalt täpse metsise elupaiga välja selgitamist. Metsise elupaigas lubada vajadusel vaid kujundusraiet (nt metsaelupaigatüüpide kujundamiseks ja looduslikkuse suurendamiseks). Kasvukohatüüpides, kus levib mustikas, võib vajadusel teostada raiet, mis soodustab mustika puhmarinde levikut ja tihedust.

Meede: lubada lageraiet metsise mängupaiga tsentrist vähemalt 1 km kaugusel ning vaid kuni 0,6 ha suurustel lankidel.

4. Röövluse mõju – metsisele jt maaspesitsevatele liikidele avaldab mõju suur kährikute, rebaste ja metssigade arvukus.

Meede: hoida kähriku, rebase ja metssigade arvukus koostöös kohalike jahiseltside ja maaomanikega looduslal ja selle lähiümbruses optimaalsel tasemel. Kindlasti ei tohi alale ja soovituslikult loodusalale lähemale kui 500 meetrit rajada metssigade lisaöötiskohti.

5. Inimesepoolset häirimist peetakse metsiste puhul keskmise suurusega ohuteguriks. Käntu-Kastja looduslal tuleb selle teguri puhul eelkõige pöörata tähelepanu metsaraiele.

Meede: vältida metsamajanduslikku tegevust metsiste mängu-, pesitsus- ja poegade kasvatamisperioodil 1. veebruarist 31. augustini.

2.1.8. KANAKULL

Kanakull (*Accipiter gentilis*) II kat, LiD I – ei; KE – ei, LoA – ei; LiA – ei, PR – ohulähedane

Eestis pesitseb hinnanguliselt 400-600 kanakullipaari ning nende arvukus on langemas (Elts jt, 2013). Liigi kaitse tegevuskava kohaselt eelistab kanakull pesitseda vanas okasmetsas ning peab saagijahti nii metsaaladel kui ka kultuurmaastikus. Kõige olulisem liigi arvukust mõjutav tegur on tema pesapaikade hävimine. Oluliseks ohuteguriks on ka kanakulli toidubaasi – metsakanaliste arvukuse vähenemine, mis on seoses eelmise ohuteguriga, kuna ka metsakanaliste arvukust mõjutavad enim vanade metsade vähenemine, killustumine ja puistute struktuurimuutused. Lisaks mõjutab kanakulli ka pesitsusaegne häirimine. (Kanakulli kaitse tegevuskava)

Loodusalal on teada kaks kanakulli pesapaika (loodusala kirde- ja lõunaosas). Viimati kontrolliti pesapaiku 2013. a ning siis oli asustatud kirdepoolne pesa. Kanakulli ja tema saakobjektideks olevate kanaliste elutsemistingimusi mõjutab negatiivselt Käntu soo servaalade rikutud veerežiim. Selle ala taastamisel on tõenäoline, et suureneb nii alal elutsevate metsakanaliste kui ka kanakullide arvukus.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Liigi arvukus on taastunud vähemalt 2 paarini.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Liigi arvukus on vähemalt praegusel tasemel (1 paar).

Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

1. Kuivenduse negatiivne mõju pesitsuselupaigale ja saakobjektide elupaikadele – kanakull eelistab pesitsemiseks vanu sega- ja okasmetsi ning looduslal asuva elupaiga veerežiimi mõjutavad kuivenduskraavid. Lisaks mõjutavad kuivendussüsteemid saakobjektide (teder, metsturvits jt) elupaikade seisundit.

Meede: vältida uute kuivendussüsteemide rajamist ja metsades hooldada vajadusel ainult kuivendussüsteemide eesvoolusid või olemasolevate ehitiste (teed, hooned jmt) toimimiseks vajalikke kraave.

Meede: Käntu soo servametsade veerežiim tuleb taastada.

2. Kanakulli jaoks on olulise mõjuga metsaraie, mis muudab tema pesapaiga ümber oleva vanametsale iseloomulikku metsa struktuuri – eririndelisuus, surnud puud jne. Metsaraie on ka oluline häiring pesitsusajal.

Meede: soovitatav oleks jätta puutumata vähemalt 50 m laiune vöönd ümber kanakulli pesa või äärmisel juhul lubada nõrka harvendamist. 25 m laiune vöönd ümber pesa peab jääma täielikult raie puutumata. Lisaks tuleks hoiduda metsaraiest kanakulli pesapaiga ümbruses liigi peamisel pesitsusajal 1. aprillist kuni 15. juulini.

3. Liik ei ole hoiuala kaitse-eesmärgiks, mistõttu liigi kaitseks vajalike kaitsemeetmete rakendamine võib olla raskendatud.

Meede: kanakull tuleks lisada planeeritava Käntu-Kastja looduskaitseala kaitse-eesmärkide hulka.

2.1.9. VÄIKE-KÄRBSENÄPP

Väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*) III kat, LiD I; KE – ei, LoA – ei; LiA – ei, PR – ohuväline

Väike-kärbsenäpi kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt on liik Eestis üldlevinud haudelind, kes pesitseb ka meie väikesaartel, ja tema praegune arvukushinnang on 60 000 – 100 000 paari. Liik pesitseb vanades varjuküllastes sega- ja okasmetsades, kus on mitmekesine struktuur, puurindes esineb kuuski ja kus on sageli tihe alusmets. Eestis eelistab väike-kärbsenäpp elupaigana kuusikuid ja kuuse-segametsi. Väike-kärbsenäpp pesitseb eeskätt suuremates ja ühtlastes metsamassiivides ning on vanade metsade indikaatorliik. Alla 50-aasta vanustes metsades ei pesitse liik tõenäoliselt sobivate pesapaikade vähesuse tõttu ja hooldusraietel on oluline negatiivne mõju liigi esmatähtsatele elutingimustele nagu sobivad pesitsuskohad, toidu hulk ja sobivad toitumissubstraadid. Väike-kärbsenäpi populatsioonile avalduvateks ohuteguriteks on elupaikade hävimine ja olemasolevate kvaliteedi vähenemine, lisaks pesitsusaegne häirimine ning ohud rändeteedel ja talvitusaladel. (Väike-kärbsenäpi kaitse tegevuskava eelnõu)

Käntu-Kastja looduslal pesitseb 2009. aasta inventuuri alusel 15-20 paari ning kuna alal leidub väike-kärbsenäpile sobilikke elupaiku võib eeldada, et tegemist on liigi jaoks olulise pesitsusalaga.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Liigi arvukus on säilinud vähemalt praegusel tasemel (20 paari)

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Liigi arvukus on säilinud vähemalt praegusel tasemel (20 paari)

Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

1. Väike-kärbsenäpi kaitsetegevuskava kohaselt on ohuteguriks tema elupaikade hävimine ja olemasolevate kvaliteedi vähenemine. Metsade fragmenteerumine mõjutab metsaserva vältivate liikide, sh väike-kärbsenäpi, populatsioone. Samuti vähendavad liigile sobilike elupaikade kvaliteeti looduslähedases seisundis olevate metsade hooldusraied.

Meede: liigile elupaigaks vajalikes metsades on vajalik püsimetsamajanduse rakendamine selliselt, et säilib fragmenteerumata metsaala, kus puistusse jääb püsivalt arvukalt (vähemalt kolmandik I rinde suurimatest puudest on raieringi lõpuks säilinud) vanu puid ja säilitatakse kõik seisvad

surnud puud. Igal juhul tuleb hoiduda lageraiest. Samuti ei tohiks metsamajanduslikke töid korraldada liigi pesitsusajal 1. aprillist 31. juulini.

2. Liik ei ole hoiuala kaitse-eesmärgiks, mistõttu on mõnevõrra raskendatud liigi kaitse korraldamine.

Meede: väike-kärbsenäpi elupaikade säilitamiseks ainult loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpide kaitsest ei piisa, sest liik kasutab ohtralt ka muid metsaalasid. Seetõttu on oluline kaaluda väike-kärbsenäpi seadmist Käntu-Kastja linnuala ja planeeritava looduskaitseala kaitse-eesmärkide hulka.

2.2. VEE-ELUSTIK

Käntu-Kastja loodusala läbivad kolm jõge – Kasari, Vigala ja Velise, mis on alale jäävas osas säilinud suhteliselt looduslikena ning pakuvad seeläbi kvaliteetseid elutingimusi paljudele vooluveekogudes või nende kallastel elutsevatele loomadele. Olulisematest kaitsealustest liikidest võib looduslal asuvates jõgedes kohata harilikku võldast, jõesilmu, saarmat ja paksukojalist jõekarpi. Need liigid on ühtlasi ka Käntu-Kastja loodusala ja loodusala kaitse-eesmärkideks ning seatakse kaitse-eesmärgiks ka käesolevas kaitsekorralduskavas.

Lisaks juba loetletud liikidele esineb loodusala jõgedes kaitsealustest kalaliikidest ka hink (*Cobitis taenia*) (III kaitsekategooria) ja tõugjas (*Aspius aspius*) (II kaitsekategooria). Riikliku seire aruannete järgi on seal kohatud veel mitmeid erinevaid kalaliike nagu haug (*Esox lucius*), särg (*Rutilus rutilus*), turb (*Leuciscus cephalus*), viidikas (*Alburnus alburnus*), tippviidikas (*Alburnoides bipunctatus*), nurg (*Blicca bjoerkna*), trulling (*Nemacheilus barbatulus*), luts (*Lota lota*), ahven (*Perca fluviatilis*), lepamaim (*Phoxinus phoxinus*) ja vimba (*Vimba vimba*). Nende liiki kaitse on tagatud läbi kaitsekorralduskavas kaitse-eesmärgiks seatud liikide elupaikade ja jõgede kaitse. Tõenäoliselt leidub Käntu-Kastja looduslal veekogusid, mis on sobivaks elupaigaks ka mõnele loodusdirektiivi II lisa kiililiigile.

2.2.1. HARILIK VÕLDAS

Harilik võldas (*Cottus gobio*) III kat, LoD II; KE – jah, LoA – jah, PR – ohuväline

Hariliku võldase kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt on võldas väike bentilise eluviisiga mageveekala, kelle leviala hõlmab suurema osa Euroopast. Liigi põhiliseks elupaigaks on jõed, lisaks sellele esineb paiguti ka järvedes ning Läänemere madala soolsusega riimveelistes rannikupiirkondades. Eestis on võldas tavaliseks liigiks paljudes suuremates jõestikes. Liik on varjatud ning paikse eluviisiga, eelistab veekogudes kivise põhjaga kohti ning on nõudlik vee hapnikusisalduse suhtes. Lääne-Eestis on võldas laialt levinud ja tavaline Kasari ja Pärnu jõestiku jõgedes (v.a Kõpu jõestik), puudub aga kõigis väiksemates rannikujõgedes. (Hariliku võldase kaitse tegevuskava eelnõu)

Liigi tegevuskava eelnõu kohaselt tuleb vooluveekogudes võldase asurkondi enim ohustavaks teguriks pidada veekogude hüdro-morfoloogilise kvaliteedi rikkumist, mis seisneb võldase kõige väärtuslikumate elupaikade, kärestike ja kiirevooluliste kivise-kruusase põhjaga jõelõikude, füüsilises rikkumises, jõgede hüdroloogilise režiimi rikkumises hüdroenergia tootmisel ning jõgede tõkestamises paisudega. Oluline negatiivne mõju võldase asurkondadele on viimasel 25 aastal olnud ka kopra arvukuse järsul tõusul. Võldas on hea jõgede seisundi indikaator, sest on reostustundlik. (Hariliku võldase kaitse tegevuskava eelnõu)

Hariliku võldase olemasolu ja seisundit on Käntu-Kastja looduslal vaadeldud riiklike seirete raames (Keskkonnaregistrist andmed liigi esinemise kohta puuduvad). Rahvusvahelise kalaliikide (viimane seire 2005) ja jõgede hüdrobioloogilise seire (viimane seire 2013) põhjal leidub liiki kõigis kolmes Käntu-Kastja looduslale jäävas jões. 2013. a jõgede hüdrobioloogilise seire põhjal puuduvad Vigala ja Velise jõgede alamjooksudel kalastikule mõjuvad survetegurid. Kasari jõe osas pole seda välja toodud, kuid samas pole ka mainitud otseselt kalastikku mõjutada võivaid negatiivseid tegureid. Keskkonnamõju hindamise aruande „Kasari jõel paikneva Laastre paisu kalapääsu rajamise keskkonnamõju hindamine“ järgi mõjutab liigi rändetingimusi mõningal määral ka Kasari jõel asuv Laastre pais, kuhu nüüdseks on rajatud kalapääs koos täiendavate võldase elupaikadega.

Kuivõrd otseselt liigi arvukusele pole mõistlik eesmärgi seada, on kaitsekorralduskavas eesmärgiks liigi esinemine looduslal esinevates jõgedes.

Käntu-Kastja looduslal asuvad kiirevoolulised, kruusase-kivise põhjaga jõelõigud on sobivad ka tõugjale (II kaitsekategooria), kes kasutab just taoliste spetsiifiliste tingimustega alasid koelmutena. Hetkel tõugjat Kasari jões ei elutse, kuid ta on seal ajalooliselt esinenud, mistõttu teda kavandatakse Kasari jõkke taasasustada (tõugja kaitse tegevuskava eelnõu). Hariliku võldase elupaikade kaitse kaudu on tagatud ka potentsiaalsete tõugja koelmualade kaitse. Sellest tulenevalt tõugjat Käntu-Kastja loodusala kaitsekorralduskava kaitse-eesmärgiks ei seata, kuid liigi Kasari jõkke taasasustamisel võib ka tema kaitse-eesmärgiks seadmine oluliseks muutuda.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Harilik võldas esineb Kasari, Velise ja Vigala jões.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Harilik võldas esineb Kasari, Velise ja Vigala jões.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

1. Riikliku seire kohaselt on Velise ja Vigala jõe alamjooksud kalastikule soodsas seisus ning otsesed kalastikule mõjuvad survetegurid puuduvad.
2. Kasari jõel paikneva Laastre paisule ehitati kalap as ning selle käigus rajati ka täiendavaid elupaiku võldasele.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Elupaigaks oleva vooluveekogu hüdro-morfoloogilise kvaliteedi halvenemine. Käntu-Kastja looduslalal võivad selle teguri puhul kõne alla tulla maaparandustööd jõe valgalal ning eesvooludel (kraavide ja drenaazüstseemide rajamine ning renoveerimine), mille käigus suureneb oluliselt jõe setetekoormus. Selle tulemusena ei suuda jõgi lisandunud setteid enam ära kanda ning mõõduka vooluga jõelõikudes toimub peente liiva- ja mudasetete akumulatsioon. Kivine-kruusane jõepõhi asendub vähem väärtusliku liivase-mudase jõepõhjaga ning võldasele sobilikud elupaigad kaovad. Seeläbi muutub ka jõe hüdroloogiline veerežiim ebahõltseliseks. Kevadine suurvesi ning sademetevesi jooksevad kraave pidi kiiresti ära ning kuna ka põhjaveetase on voolusängide süvendamisega allapoole viidud, siis madalveeperioodidel vähenevadki jõe minimaalsed vooluhulgad. Viimane on aga oluliseks võldase seisundit halvendavaks teguriks.

Meede: oluline on vältida suurmahulisi maaparandustöid võldase elupaigaks olevates veekogudes ning ka nende eesvooludeks olevates veekogudes.

2. Kobra- elutegevus. Kobra- paisud rikuvad kogu paisutusala ulatuses võldase elupaigad. Kuna enamasti on kobra- paisud jõel ridamisi nii, et ühe paisu paisutusala lõpus on jõel uus kobra- pais, siis muudetakse tihti kogu jõgi või ulatuslik jõeosa võldasele elukõlbmatuks. Kobra- tegevusega kaasneb ka jõe setetekoormuse tõus, kuna käikudeks väljakaevatud pinnas on jõele täiendavaks setetereostuseks. Lisaks halvendavad kobra- paisud jõe veekvaliteeti, sest paisutusala ujutab sageli üle kogu jõeäärse metsaala või luha, muutes selle omalaadseks "mülkabiotoobiks", kus toimuvad intensiivsed käärimis- ning lagunemisprotsessid. Seetõttu väheneb vee hapnikusisaldus, vette kandub hulgaliselt kergesti lagunevaid orgaanilisi aineid ning võldasele mürgiseid laguprodukte jne.

Meede: kobra- arvukus tuleb alal koostöös jahimeestega hoida optimaalsel tasemel ning vajadusel lõhkuda veekogusse rajatud kobra- paisud.

2.2.2. JÕESILM

Jõesilm (*Lamperta fluviatilis*) III kat, LoD II; KE – jah, LoA – jah, PR – ohuväline

Jõesilmu kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt on jõesilm anadroomne siirdeliik, st ta rändab kudema merest jõgedesse, peamiselt kruusase ja kivise põhjaga kiirevoolulistesse jõelõikudesse. Jõesilmu levik on Euroopa jõgedes inimtegevuse tulemusena kahanenud väga suurel määral. Ligipääsmatuks on muutunud väga ulatuslikud sigimisalad ja noorjärkude elupaigad, paljudel juhtudel on elutingimused halvenenud nt elupaikade modifitseerimise või reostuse tagajärjel. Kuigi viimasel ajal on mitmetes Euroopa piirkondades täheldatud jõesilmu populatsioonide seisundi paranemist, hinnatakse, et jõesilmu arvukus ja levik on veel kaugel Euroopa ajaloolisest

seisundist. Eestis on jõesilm levinud peaaegu kogu rannikumeres. Jõesilm on siirdekala, kes käib kudemas enamuses Eesti rannikujõgedest. Eriti arvukas on ta Soome lahte suubuvates jõgedes, tavaline Lääne-Eestis ja Saare- ning Hiiumaal. (Jõesilmu kaitse tegevuskava eelnõu)

Jõesilmu leviku kohta Kasari, Vigala ja Velise jões on küllaltki vähe kaasaegseid andmeid. Jõesilmu kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt on liik Lääne-Eestis tavaline, kuid konkreetseid elupaigaks olevaid jõgesid välja pole toodud. Riikliku jõgede hüdrobioloogilise seire käigus hinnati Kasari, Vigala ja Velise jõel kalastiku seisundit viimati 2013. a, see oli ka esimene kord, kui kalastiku seisundit selle seire raames nendes jõgedes hinnati. Seirearuande kohaselt jõesilmu nendes jõgedes ei tuvastatud, kuid seda mitte seetõttu, et liiki seal ei esine, vaid kuna seiratavates lõikudes puudusid jõesilmule sobilikud elupaigad. Lisaks märgiti Vigala jõe puhul negatiivse mõjuna jõel olevaid rändetõkkeid, milleks on Rumma lõigust allavoolu jäävad Minnika, Sõerumäe ning Tamme paisud (ei asu kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal).

Pisut rohkem on jõesilmu olemasolu kohta infot keskkonnamõju hindamise aruandes „Kasari jõel paikneva Laastre paisu kalapääsu rajamise keskkonnamõju hindamine“. Aruande kohaselt on jõesilm Kasari jões tüüpiline ning 90% liigi potentsiaalsetest koelmualadest jääb Kasari jões Laastre paisust ülesvoolu. Enne Laastre paisule kalapääsu ehitamist (2011. a) oli selle ehitise näol tegemist väga olulise jõesilmu rändetõkkega. 2016. a alguses on valmimas Eesti Maatülikooli ja Eesti Loodushoiu Keskuse koostatav aruanne „Meetmest „Vooluveekogude seisundi parandamine (avatud taotlemine)“ ja „Vooluveekogude seisundi parandamine (investeeringute kava)“ toetust saanud projektide efektiivsuse hindamine“. Selle töö koostamise raames on hinnatud ka Laastre paisu kalapääsude efektiivsust. Aruande eelnõu kohaselt on alal toimunud seirepüügid kinnitanud veenvalt, et jõesilm on võimeline Laastre paisule rajatud kalapääsu ületama.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Jõesilm esineb vähemalt Kasari jões.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Jõesilm esineb vähemalt Kasari jões.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Siirdekalade jaoks olulise rändetõkkena mõjunud Laastre paisule on ehitatud kalapääs, mis peaks paremini võimaldama kalade rändamist paisust ülesvoolu jäävatele koelmualadele.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Liigi leviku ja seisundi kohta Käntu-Kastja loodusalale jäävatel jõgedel on väga vähe infot, see aga võib raskendada liigi kaitse korraldamist.

Meede: teostada sõõrsuude inventuur Velise, Vigala ja Kasari jõel Käntu-Kastja loodusalale jäävas osas.

2. Sarnaselt harilikule võldasele on ka jõesilmu ohustavaks teguriks tema elupaigaks olevate jõgede hüdro-morfoloogiliste tingimuste halvenemine. Sinna hulka kuuluvad eeskätt maaparandustööde tagajärjel suurenev setetereostus ning vooluhulkade ja jõetaseme muutused. Vt ka ptk 2.2.1.

Meede: oluline on vältida suuremahulisi maaparandustöid jõesilmu elupaigaks olevates veekogudes ning ka nende eesvooludeks olevates veekogudes.

3. Jõesilmu nagu võldastki ohustab kopra tegevus, millega kaasneb suurem setetereostus, veekvaliteedi halvenemine, lisaks on tegemist ka üldjuhul ületamatute rändetõketega. Vt ka ptk 2.2.1.

Meede: kobraсте arvukus tuleb alal koostöös jahimeestega hoida optimaalsel tasemel ning vajadusel lõhkuda veekogusse rajatud koprapaisud.

2.2.3. SAARMAS

Saarmas (*Lutra lutra*) III kat, LoD II; KE – jah, LoA – jah, PR – ohuväline

Saarmas oli algselt levinud kogu Euroopas, kuid elupaikade hävimise ja üleküütmise tagajärjel hävis või oli hävimas Kesk-Euroopas ja Skandinaavias. Tänu edukale taasasustamisele ning kaitsele leidub saarmaid taas enamuses Euroopa maades. Baltikumis ja Eestis on saarmas laialt levinud ning suhteliselt arvukas liik. Ta elutseb kogu Eesti mandriosas ning viimastel aastatel on asunud elama ka Hiiu- ja Saaremaale. Saarma peamiseks ohuks on kujunenud koprajahil kasutatavad püünised, lisaks ohustab saarmast konkurents mingiga. (Vilbaste, 2005)

Käntu-Kastja loodusalal ei ole liigi leiukohti keskkonnaregistris registreeritud, kuid riikliku seire tulemuste alusel liik loodusalal esineb. Samuti võib eeldada, et Käntu-Kastja loodusalal leidub saarma jaoks hulgaliselt kvaliteetseid elupaiku Kasari, Vigala ja Velise jõgedel. Kuna saarma seire toimub (mitte)esinemise alusel, siis seatakse kaitsekorralduskava eesmärk samuti ainult liigi esinemise alusel.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Liik esineb alal.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Liik esineb alal.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Saarma jaoks leidub Käntu-Kastja loodusalale jäävate jõgede ääres piisavalt palju kvaliteetseid elukohti.

2.2.4. PAKSUKOJALINE JÕEKARP

Paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) II kat, LoD II; KE – jah, LoA – jah, PR – ohuväline

Paksukojaline jõekarp eelistab liivase või kruusase põhjaga nõrgalt aluselise või neutraalse veega keskmise- või kiirevoolulisi veekogusid. Eestis on võrreldes ülejäänud Euroopaga paksukojaline jõekarp suhteliselt levinud. Seniste andmete põhjal on paksukojaline jõekarp ulatuslikult levinud Pärnu, Navesti, Reiu, Kasari, Vigala, Pedja, ja Võhandu jõgedes ning Väikses Emajões. Jõekarbi levikut oluliselt mõjutav ohutegur on veekogude reostumine. Nad on selle teguri suhtes nii tundlikud, et karpide jões leidumise põhjal võib järeldada, et vähemalt nende eluaja jooksul pole selles veekogus toimunud suuri õnnetusi. Eestis häirivad antropoloogilistest teguritest jõekarpi veel kaevetööd ja paisutamine. Kui kalaliikidele oli kobraste tegevus negatiivne, siis jõekarpide puhul pole seda seost tõestatud ning kobraste tegevus pigem mitmekesistab karpide elutingimusi. (Paksukojalise jõekarbi kaitse tegevuskava eelnõu)

Keskkonnaregistri kohaselt jääb Käntu-Kastja loodusalale vaid üks paksukojalise jõekarbi punktliku koht (Kasari jõel), mis on inventeeritud Natura inventuuri käigus millalgi ilmselt 2000. aastate alguses (täpne aeg registrist ei selgu). Samas paksukojalise jõekarbi kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt on Kasari ja Vigala jõed ühed ulatuslikumad liigi leiukohad Eestis, jäädes alla vaid Pärnu, Navesti ja Reiu jõgedele.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Liik esineb Kasari ja Vigala jões.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Liik esineb Kasari ja Vigala jões.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Paksukojalise jõekarbi elupaigaks oleva Vigala jõe ökoloogiline seisund oli Käntu-Kastja loodusalale jääval seirealal viimati toimunud jõgede hüdrobioloogilise seire kohaselt hea, sellest võib järeldada, et seal on ka kvaliteetsed elutingimused paksukojalise jõekarbi jaoks.

Negatiivsed mõjutegurid

Kasari jõe, mis samuti on oluline paksukojalise jõekarbi elupaik, ökoloogiline seisund Käntu-Kastja loodusalale jäävas seirelõigus oli põhjaloomastiku kesise seisundi tõttu kesine. Riikliku seire aruande kohaselt peetakse põhjuseks intensiivset veiste karjatamist, mida varasematel seirekordadel piirkonnas ei toimunud. Veeseadus (§ 26¹ lg 6) sätestab, et põllumajandusmaa ühe hektari kohta tohib pidada aasta keskmisena kuni kahele loomühikule vastava hulga loomi. Samas ei pruugi see nõue tagada seda, et nt karjatamisalade roteerumisel mõnel perioodil aastas karjatamiskoormus oluliselt ei suurene (kogu aasta keskmisena võib karjatamiskoormus olla nõuetekohane). Teatud perioodil kindlale piiratud maa-alale avaldub väga suur toitainekoormus võib viia saasteainete väljaleostumisele pinnasest vaatamata asjaolule, et aasta keskmisena on karjatamiskoormus lubatud piirides (Keskkonnaministeerium, 2015).

Meede: vooluveekogude ääres karjatamisel on oluline tagada keskkonnaseadustest kinnipidamine. Lisaks tuleb jälgida, et ka hooajaline karjatamiskoormus jõgede ääres oluliselt ei suureneks. Selleks tuleb teha laialdasemat teavitustööd piirkonna maahooldajate hulgas (eeskätt jagada teavet pool-looduslike koosluste hooldus- ja taastamistööde kooskõlastamisel) ning tõhustada järelevalvet.

2.3. TAIMED

Käntu-Kastja looduslal kasvab mitmeid erinevaid kaitsealuseid taimeliike. Lääne-Eestile omaselt on seal eriti levinud käpalised, nt balti sõrmkäpp (*Dactylorhiza Baltica*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), kakkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), suur käopõll (*Listera ovata*), hall käpp (*Orchis militaris*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*) jne. Lisaks käpalistele leidub seal veel selliseid kaitsealuseid taimeliike nagu lääne-mõõkrohi (*Cladium mariscus*), siberi võhumõök (*Iris sibirica*), harilik porss (*Myrica gale*), künnapuu (*Ulmus laevis*), aasnelk (*Dianthus superbus*) ja eesti soojumikas (*Saussurea alpina* subsp. *Esthonica*). Viimased kaks liiki väärivad ka eraldi esile tõstmist, kuna tegemist on taimedega, mis on piirkonnale väga omased ning sealjuures Eesti mastaabis suhteliselt haruldased, seetõttu on ka nende kasvukohtade säilimine kaitsekorralduskavas kaitse-eesmärgiks seatud. Teiste taimeliikide kasvukohtade säilimine on peamiselt tagatud läbi niidukoosluste majandamise või looduslike koosluse (sood, metsad) puhul looduslikule arengule jätmisega.

2.3.1. EESTI SOOJUMIKAS

Eesti soojumikas (*Saussurea alpina* subsp. *Esthonica*) II kat, KE – ei, LoA – ei, PR – ohulähedane

Tegemist on neoendeesemse alamliigiga, mida seni on leitud vaid Eestist ja Põhja-Lätist. Peamiselt on liik levinud Põhja-, Kesk- ja Lääne-Eesti mandriosas. Liik asustab peamiselt soiseid niitusid ja madalsoid ning allikasoid, talub ka mõõdukat võsastumist. Üldine soojumika seisund on Eestis hea. Enamik osapopulatsioone on rohkearvulised ja koosnevad mõnekümnest kuni sadadest taimedest. Samas on osa kasvualasid mõjutanud kuivendamine ja võsastumine. Peamine eesti soojumikale mõjuv ohutegur seisnebki soode kuivendamises, millele enamasti järgneb tugev võsastumine, kui neid maid ei niideta või seal ei karjatata loomi. (Vilbaste, 2005)

Käntu-Kastja looduslal inventeeriti kaitsealuste taimeliikide kasvukohti 2009. a. Toonaste andmete kohaselt asub looduslal kolm eesti soojumika kasvukohta, mis kõik paiknevad ala lääneserva lähistel. Nendest kasvukohtadest kaks asuvad madalsoos ning üks puisniidul.

Kõikides kasvukohtades on probleemiks võsastumine, kuna neid ei hooldata ning nende kasvukohaks olevaid niiskeid kooslusi mõjutavad suuremal või vähemal määral ka ümbritsevad kuivendussüsteemid. Kahe eesti soojumika kasvukoha osas on tegemist veel suhteliselt avatud kooslustega, neist puisniidule jääv kasvukoht on suhteliselt kidur ning seal on 17 isendit, madalsoole jääv kasvukoht on 2000 isendiga ja elujõuline. Lisaks asuvad need kasvukohad Käntu-Kastja loodusala läbiva pinnastee ääres ning kõige eelneva põhjal võib nende alade taastamist (eelkõige läbi nende kasvukohaks olevate poollooduslike koosluste taastamise) pidada suhteliselt väikese vaevaga teostatavaks. Seetõttu on oluline nende kasvukohtade säilimine seada ka

kaitsekorralduskavas kaitse-eesmärgiks. Kolmas, kõige läänepoolsem kasvukoht asub üsna raskesti ligipääsetavas tugevalt kuivendatud madalsoos, mis 2009. a toimunud inventuuri järgi on väga raskesti taastatav ning kasvab tõenäoliselt aegamisi lepa-kasemetsaks. Tegemist on kidura, kohati väga võsastunud kasvukohaga, kus 2009. a kasvas 107 eesti soojumika õievart. Olemasoleva info järgi on otstarbekam jätta see kasvukoht looduslikule arengule ning seda kaitsekorralduskavas kaitse-eesmärgiks mitte seada.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslal on säilinud vähemalt kaks elujõulist eesti soojumika kasvukohta.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslal on säilinud vähemalt kaks soojumika kasvukohta ning neis kasvab kokku vähemalt umbes 2000 isendit.

Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

1. Liigi elupaigaks olevad niisked niidud ei ole hooldatud, mistõttu need võsastuvad.

Meede: taastada liigi elupaikadeks olevad niisked niidud ning alustada nende alade järjepidevat hooldamist.

2. Kuivenduse negatiivne mõju elupaikadele – liigile sobivad elupaigad niisked niidud ja madalsood on mõjutatud kunagistest kuivenduskraavidest.

Meede: vältida uute kuivendussüsteemide rajamist ja olemasolevatest kraavidest hooldada ainult kuivendussüsteemide eesvoolusid või olemasolevate ehitiste (teede, hoonete jmt) toimimiseks vajalikke kraave.

3. Potentsiaalne ohutegur on liigi kasvukohale ehitamine, mille käigus hävineb ehitise alla jääv kasvuala.

Meede: eesti soojumika kasvukohtadesse on keelatud ehitada.

4. Eesti soojumikas ei ole Käntu-Kastja loodus- ja hoiuala kaitse-eesmärk ning see võib mõnevõrra raskendada liigi kaitse korraldamist.

Meede: kaaluda eesti soojumika lisamist Käntu-Kastja loodusala ja planeeritava looduskaitseala eesmärkide hulka.

2.3.2. AASNELK

Aasnelk (*Dianthus superbus*) II kat, KE – ei, LoA – ei, PR – ohustatud

Kuiva kasvukoha taimede kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt on aasnelgi üldlevila võrdlemisi lai, ulatudes Kesk-Euroopast Skandinaaviani, paiguti ka Siberisse, Kaug-Itta ja Kesk-Aasiasse. Eestis on liik oma areaali loodepiiril. Liik on Eestis levinud ebaühtlaselt: rohkelt on leiukohti Põhja- ja Lääne-Eestis, liik puudub peaaegu täielikult Kesk-Eestis. Aasnelk kasvab kuivadel niitudel ja puisniitudel, põdsastega kaetud loodudel ning eelistab lubjarikast pinnast. Ohustatud liikide punase nimestiku kohaselt on aasnelgi arvukus väheneva trendiga ning peamiselt põhjustab seda tema kasvukohtadeks olevate aruniitude hooldusest välja jäämine, mis omakorda viib niitude võsastumise ja degradeerumiseni. (Kuiva kasvukoha taimede kaitse tegevuskava eelnõu)

Käntu-Kastja loodusalale (edelaossa) jääb kolm aasnelgi kasvukohta. Loodusala piiri taha jääb lisaks veel kolm, millest üks on massiivne 30 ha suurune 2009. a inventuuri kohaselt umbes 10 tuhande isendiga kasvuala. Loodusalale jäävatest kasvukohtadest kaks suuremat paiknevad alal asuvatel luhaniitudel. Tegemist on vastavalt 1,3 ha ja 1,1 ha suuruste kasvukohtadega, kus kokku kasvab umbes 200 aasnelgi isendit. Need kasvukohad on elujõulised ning mõlemat kasvukohaks olevat luhakooslust ka hooldatakse, mistõttu on otstarbekas nende alade säilimine ka kaitsekorralduskavas kaitse-eesmärgiks seada. Kolmas, 3 aasnelgi isendiga kasvukoht asub endisel heinamaal, mis nüüdseks on muutunud soostunud kaasikuks. 2009. a toimunud taimestiku inventuuri kohaselt on see väärtusetu kasvukoht, kuna selle seisund on halb, see on metsastunud ning ala taastamine sisuliselt võimatu. Lisaks on märgitud, et kuna liik tavaliselt metsas ei kasva, on tegemist jäanukiga. Seega pole põhjendatud ka selle ala kaitse-eesmärgiks seadmine ning otstarbekam on see jätta looduslikule arengule.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Elujõulised aasnelgi kasvukohad on Käntu-Kastja loodusalal säilinud vähemalt umbes 2 ha ulatuses (järjepidev kasvukohtade hooldamine loob soodsad tingimused alade laienemiseks).

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Aasnelgi elujõulised kasvukohad on säilinud vähemalt ligikaudu 1,5 ha suurusel alal.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Liigi elupaigaks olevad luhaniidud on hoolduses ning see on loonud soodsad tingimused olemasolevate aasnelgi kasvukohtade säilimiseks.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Potentsiaalne ohutegur on liigi kasvukohale ehitamine, mille käigus hävineb ehitise alla jääv kasvuala.

Meede: aasnelgi kasvukohtadesse on keelatud ehitada.

2. Aasnelk ei ole Käntu-Kastja hoiuala kaitse-eesmärk ning see võib mõnevõrra raskendada liigi kaitse korraldamist.

Meede: kaaluda aasnelgi lisamist Käntu-Kastja loodusala ja planeeritava looduskaitseala eesmärkide hulka.

2.4. KOOSLUSED

Käntu-Kastja loodusala on loodusdirektiivi elupaigatüüpide poolest väga mitmekesine ning läbivaks märksõnaks on seal (liig)niiskus. Loodusala läbivad suhteliselt looduslikus seisundis jõed, mida ääristavad puhvrina luhad ja vähemalt määral soostunud niidud. Jõgede vahele jääb Käntu-Kastja loodusala tuumaks olev Käntu raba ning lagedate niitude ja raba ääres eripalgelised metsakooslused ja puisniidud.

Käntu-Kastja hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärkideks on seatud mitmed loodusdirektiivi elupaigatüübid (vt ka kaitsekorralduskava lisa 1), valdav osa nendest kooslustest on erinevate inventuuride põhjal ka esindatud ning nende säilimine seatakse kaitse-eesmärgiks ka kaitsekorralduskavas. Siiski on ka mõned kooslused, mis on ala kaitse-eesmärgiks, kuid mida kaasaegsete inventuuride kohaselt Käntu-Kastja looduslal leitud ei ole või on need inventeeritud mõnda teise tüüpi. Need kooslused on kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), ning siirde- ja õõtsiksood (7140) ning puiskarjamaad (9070). Lubjarikkal mullal kuivi niite pole looduslal teadaolevate andmete kohaselt kunagi inventeeritud. Mõistlik on see kooslus edaspidi Käntu-Kastja hoiuala kaitse-eesmärkide hulgast välja arvata (kooslus ei ole Käntu-Kastja loodusala kaitse-eesmärk). Siirde- ja õõtsiksooks inventeerisid L. Luigijõe ja T. Kukk 1997. a Käntu-Kastja loodusala loodeosas paikneva sookoosluse. 2009. a inventeerisid seda kooslust V. Meltsov ja K. Kattai, kes tuvastasid samal alal teise elupaigatüübi – liigirikkad madalsood. Nimetatud ala on liigirikka madalsoona võetud arvele ka keskkonnaregistris. Kuivõrd 2009. a toimunud inventuurist ei selgu, kas ja miks see sookooslus elupaigatüübi siirde- ja õõtsiksoo tunnustele ei vasta, jääb ebaselgeks selle koosluse täpne olemus, mistõttu seda kaitse-eesmärkide seadmisel ei arvestata. Samas on mõistlik kaitsekorraldusperioodi jooksul see ala üle inventeerida, et saada teada selle vastavus elupaigatüübile siirde- ja õõtsiksood ning vajadusel muuta hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärke. Samuti kaitsealuste taimeliikide ning poolloodulike koosluste 2009. a (V. Meltsov, K. Kattai) inventuuri käigus alal varasemalt inventeeritud elupaigatüüpi puiskarjamaad (9070) ei tuvastatud ning osaliselt on need alad inventeeritud teistesse (7230, 6450, 9080) elupaigatüüpidesse või on kohati veel ainult kaasneva elupaigatüübina. Seega ei ole põhjendatud sellele elupaigatüübile kaitsekorralduskava raames kaitse-eesmärkide seadmine. Lisaks tuleks see kooslus arvata Käntu-Kastja hoiu- ja loodusala kaitse-eesmärkide hulgast välja.

Lisaks eelpool nimetatud kooslustele ei seata kaitsekorralduskavas kaitse-eesmärki ka elupaigatüübile sinihelimikakooslused (6410). Sinihelimikakooslusteks on inventeeritud umbes 3,2 ha suurune ala Käntu-Kastja loodusala põhjaosas. Tegemist on küll kooslusega, mis on veel arvestatava (C) esinduslikkusega, kuid mille muud kvaliteedikriteeriumid on hinnatud kehvaks (taastatavus II, ülejäänud III). Eestis on enamik sinihelimikaniitudest kujunenud tugeva inimõju (kuivendamise) tagajärjel, seetõttu pole neil eraldi looduskaitse väärtust. Tähelepanu väärivad eeskätt kuivendamata aladel leiduvad sinihelimikakooslused. (Paal, 2004). Käntu-Kastja hoiualal on nimetatud kooslus samuti tugeva kuivendusemõjuga ning on pea igast küljest ümbritsetud

kuivenduskraavidega. Lisaks eeltoodule ei ole see elupaigatüüp ka Käntu-Kastja hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärk.

Paljude looduslal asuvate koosluste olukord on hea või paranemas – sealsed massiivsed luhakooslused on suures osas juba praegu hoolduses ja eeldatavasti laieneb see ala veelgi, see omakorda tõstab kogu piirkonna looduskaitse väärtust. Samas ei ole kehtiv kaitsekord ala elurikkuse hoidmiseks kohati piisav. Näiteks leidub põhikaardi kohaselt looduslal üle 250 km kuivenduskraave. Neist valdav osa on rajatud 20. sajandi alguses ja keskpaigas, kui toimus üleüldine piirkonna veerežiimi muutmine. Suur osa nendest kraavidest on juba looduslikult setteid täis kasvanud, kobraste poolt suletud või on planeeritud sulgeda käesoleva kaitsekorralduskava kohaselt (vt ptk 2.4.7., 2.4.10., 2.4.12.). Väikest osa kraavidest hooldatakse ka tänapäeval, kuna need on vajalikud teede või loodusala kõrval asuvate põllu- ja/või majandusmetsade jaoks. Seniste inventuuride kohaselt on Käntu-Kastja looduslal inventeeritud ligikaudu 1600 ha (liig)niiskeid kooslusi (st soo- ja metsakooslused, luhaniidud) ning peaaegu kõik need kooslused on kunagi suuremal või vähemal määral kuivendatud või asuvad kuivenduskraavide vahetus mõjualas. Samas, kuna kraavide rajamisest on juba väga palju aega möödunud ning enamusest on looduslikult juba kinni kasvamas/kasvanud, siis on piirkonna väärtuslikud liigniisked kooslused juba taastumas ja saavutanud enamasti üsna kõrge looduskaitse väärtuse. Senine kaitsekord aga ei taga nende koosluste säilimist, sest kuigi looduskaitse seaduse kohaselt on hoiualal keelatud uute kraavide rajamine, ei reguleeri see olemasolevate hooldamist (sh kinnikasvanud kraavide avamine ja uuesti toimima panemine) ning seetõttu on praktikas kooslusi mõjutavate kraavide hooldamist keeruline reguleerida. Kuid kuivendamine on (liig)niiskete koosluste jaoks üheks olulisimaks ohuteguriks.

Samamoodi ei ole kehtiv kaitsekord piisav looduslale jäävate metsakoosluste kaitseks. Looduslal leidub rohkelt kõrge looduskaitse väärtusega metsakooslusi, kuid nad paiknevad alal üsna hajusalt. Kuigi looduskaitse seaduse kohaselt on mh keelatud nende elupaikade kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati, st ka metsakoosluste raie, on siiski kohati keeruline kaitsta looduskaitse väärtusest palju olulisemat – metsamassiivide terviklikkust. Elupaigatüüpide vahele ja keskele jääb mitmel pool loodusdirektiivi kriteeriumitele mittevastavaid metsakooslusi, mille raiumisele kohaldatakse looduskaitse seadusega vähe piiranguid. Paljudel juhtudel, nt kui need metsad asuvad inventeeritud kooslustest kaugemal või metsamassiivi äärealadel, on see enamasti ka põhjendatud. Kuid metsamassiivi sees mõjuvad taolised raided negatiivselt, need killustavad ala terviklikkust ja suurendavad oluliselt kahjulikku servaeffekti. Seeläbi ei pruugi suur mõju avalduda niivõrd kooslustele endile, kui just metsamassiivis elutsevatele liikidele, sest mitmete liikide jaoks on metsamassiivi vanus ja terviklikkus elupaiga valikul väga oluliseks kriteeriumiks.

Kõige eelneva põhjal on mõistlik korrigeerida ala kaitsekorda ja muuta see looduskaitsealaks, see võimaldab tundlikud loodusväärtused arvata vastava rangusastmega võõnditesse (sihtkaitsevõõndisse) ning efektiivsemalt korraldada ala kaitset.

Tabel 1. Ülevaade Käntu-Kastja loodusalal inventeeritud ja ala eesmärgiks olevatest loodusdirektiivi elupaigatüüpidest.

Elupaigatüüp ³	Inventeeritud (ha)	Loodusala kaitse-eesmärk (ha)
3260	49,9 ⁴	7
6210*	0	ei ole eesmärk
6270*	3,4	2,4
6410	3,2	ei ole eesmärk
6430	15,7	123,9
6450	434,3	339
6510	31,2	2,8
6530*	12,2	14,9
7110*	358,6	405
7120	30,8	ei ole eesmärk
7140	0	43,6
7150	0	0
7230	98,3	ei ole eesmärk
9010*	79,3	9,6
9020*	3,6	ei ole eesmärk
9070	0	222
9080*	406,8	200
91D0*	49,6	102

2.4.1. JÕED JA OJAD

Jõed ja ojad (3260), LoD I, KE – jah, LoA – jah

See elupaigatüüp hõlmab Eesti jõgede ja ojade neid lõike, mis on säilinud looduslikus või looduslähedases seisundis. Tähelepanu vääriavad eelkõige kõrgustikelt algavad vooluveed, kus leidub jugasid ja kivise-kruusase põhjaga karestikke. Väärtuslikud on ka suurtest allikatest algavad külmaveelised jõed ning looduslikus looklevas sängis voolavad tasandikujõed, mis moodustavad vanajõgesid ning kus on paiguti ka karestikke või kiirevoolulisi kivise-kruusase põhjaga lõike. (Paal, 2004)

Käntu-Kastja loodusala läbivad kolm jõge – Kasari (umbes 14 km ulatuses), Vigala (umbes 6 km ulatuses) ja Velise (pisut alla kilomeetri ulatuses). Need jõed on loodusalale jäävas osas ja selle läbiümbruses säilinud looduslikus sängis, mis kindlasti suurendab nende looduskaitse väärtust,

³ Sinisega on märgitud kooslused, mis on ühtlasi ka Käntu-Kastja hoiuala kaitse-eesmärgiks.

⁴ Esitatud on Käntu-Kastja hoiualale jäävate jõgede pindala 2015. a vektorpõhikaardi alusel, loodusdirektiivi elupaigatüübina neid inventeeritud ei ole

kuna paljude Eesti jõgede sänge (sh ka jõelõigud ülalnimetatud jõgedel) on möödunud aegadel suuremal või vähemal määral muudetud.

Kõikidel Käntu-Kastja loodusalale jäävatel jõgedel jäävad loodusala territooriumile riikliku seire (jõgede hüdrobioloogiline seire) mõõtepunktid. Viimati toimus seal seire 2013. a ning selle kohaselt oli Vigala ja Velise jõgede seirelõigus jõgede ökoloogiline seisund hea, kuid Kasari jõe seirelõigus hinnati jõe ökoloogiline seisund kesiseks. Selle põhjuseks peeti intensiivistunud veiste karjatamist, mida selles piirkonnas varasemate seirete ajal ei toimunud. Selleks, et kindlaks teha, millist mõju omab jõeäärte karjatamine jõe ökoloogilisele seisundile, on ala sobilik vastavasisuliste uuringute või seirete läbiviimiseks. Antud kaitsekorralduskava raames ei kavandata tegevusele eelarvet, kuna see tegevus on mõistlik adekvaatsete andmete saamiseks läbi viia suuremal hulgal aladel. Veekeskonna seisundi parandamiseks on oluline, et põllumajandustöödel peetaks kinni vastavatest keskkonnaseadustest, sh veeseaduses sätestatud nõudest (§ 26¹ lg 6), mille kohaselt võib põllumajandusmaa ühe hektari kohta pidada aastas keskmisena kuni kahele loomühikule vastaval hulgal loomi.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja loodusalal asuvate jõgede ökoloogiline seisund on vähemalt hea.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja loodusalal asuvate jõgede ökoloogiline seisund on vähemalt hea.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Loodusalal asuvate jõgede sängid on säilinud looduslikuna.

Negatiivsed mõjutegurid

Veekvaliteedi vähenemine põllumajandusetööde tõttu.

Meede: vooluveekogude ääres karjatamisel on oluline tagada keskkonnaseadustest kinnipidamine. Lisaks tuleb jälgida, et ka hooajaline karjatamiskoormus jõgede ääres oluliselt ei suureneks. Selleks tuleb teha laialdasemat teavitustööd piirkonna maahooldejate hulgas (eeskätt jagada teavet pool-looduslike koosluste hooldus- ja taastamistööde kooskõlastamisel) ning tõhustada järelevalvet.

2.4.2. LIIGIRIKKAD NIIDUD LUBJAESEL MULLAL

Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), LoD I, KE – jah, LoA – jah

Siia elupaigatüüpi on arvatud nii liigirohked aruniidud lubjavaestel kuivadel või parasniisketel muldadel kui ka liigirikkamad paluniidud. Võrreldes liigirikaste aruniitudega, kasvavad selles koosluses toitainete suhtes vähem nõudlikud taimeliigid. Sellised niidud on levinud üle Eesti lubjavaeste liiv- ja liivsavimuldadega aladel. (Paal, 2004)

Käntu-Kastja looduslal leidub kaks sellesse tüüpi kuuluvat niidukooslust. loodusala kaguosas olev niit on 0,7 ha ning keskosas olev niidukooslus 2,8 ha suurune. Mõlema niidu esinduslikkus on hinnatud kõrgeks (B). Kumbagi niiduala ei hooldata, kuid 2009. a niiduinventuuri kohaselt on alad liigirikkad ja nende niidetavus on hea, seetõttu on oluline need kooslused taastada ja alustada nende järjepidevat hooldamist.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslal asuvad liigirikkad niidud lubjavaesel mullal on kogu ulatuses (3,5 ha) väga kõrge esinduslikkusega (A)

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslal asuvad liigirikkad niidud lubjavaesel mullal on kogu ulatuses (3,5 ha) väga kõrge esinduslikkusega (A)

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Kuigi kooslusi ei hooldata, on need säilinud veel suhteliselt avatuna ja kergesti niidetavana, mistõttu neid on eeldatavasti ka lihtsam taastada.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Niitude mittehooldamine viib paratamatult lõpuks nende kinnikasvamiseni, mis kindlasti halvendab ka nende looduskaitse väärtust ja ohustab säilima jäämist.

Meede: kõik Käntu-Kastja looduslal asuvad niidud tuleb taastada ning hakata neid järjepidevalt hooldama.

2. Potentsiaalne ohutegur on elupaigatüübile ehitamine. Kooslusele ehitamine killustab selle ning hävitab ehitise alla jääva koosluseosa.

Meede: Elupaigatüübile ei tohi ehitada.

2.4.3. NIISKUSLEMBESED KÕRGROHUSTUD

Niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), LoD I, KE – jah, LoA – jah

Niiskuslembesed kõrgrohustud hõlmavad kõrgemakasvuliste soontaimedega rohustuid, mis palistavad kitsa ribana peamiselt jõekaldaid, kuid ka metsaservi. Omaette kooslusena need niiduribad kaitseväärtust ei oma, kuid nad moodustavad sageli puhverala väärtuslikuma tuumala ümber. (Paal, 2004)

Käntu-Kastja looduslalal leidub kolm sellesse tüüpi kuuluvat niidukooslust. Neist põhjapoolne on 0,3 ha suurune, Õeruma oja lähistel paiknev niit on 12 ha suurune ning Käntu kraavi ligidal Kasari jõe ääres olev kooslus 3,5 ha suurune. Kõikide koosluste esinduslikkus on hinnatud arvestatavaks (C). Kõige viimast neist hooldatakse osaliselt (0,7 ha ulatuses) koos Kasari jõe ääres paiknevate luhtadega, teised niiskuslembesed kõrgrohustud hetkel hoolduses ei ole, kuid 2014. a alustati Õeruma oja lähistel oleva 12 ha suuruse niidu taastamist.

Kahe suurema niiskuslembese kõrgrohustu tüüpi kuuluva niidukoosluse terves ulatuses taastamine ja hooldusesse võtmine on kindlasti kõrge prioriteediga. Samas põhjapoolseim niit on üsna väikese pindalaga ning teistest pool-looduslikest kooslustest eraldatud (asub metsa sees), mistõttu sellele alale hooldaja leidmine on väga keerukas. Sellest tulenevalt ei ole kindlustatud koosluse pikas perspektiivis säilimine, mistõttu sellele kaitsekorralduskavas pikaajalist kaitse-eesmärki ei seata.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslalal asuvad niiskuslembesed kõrgrohustud on vähemalt ligikaudu 15 ha ulatuses kõrge (B) esinduslikkusega.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslalal asuvad niiskuslembesed kõrgrohustud on vähemalt ligikaudu 15 ha ulatuses kõrge (B) esinduslikkusega, loodusala põhjaosas olev niit (0,3 ha) on säilinud vähemalt senises seisundis arvestatava (C) esinduslikkusega.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Osa kooslustest on juba hoolduses ning alustatud on veel suurema osa taastamist.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Niitude mittehooldamine soodustab nende kinnikasvamist ning võib viia nende degradeerumiseni.

Meede: alal asuvad niiskuslembesed kõrgrohustud tuleb taastada ja asuda neid järjepidevalt hooldama.

2. Niitude hooldamiseks vajaliku tehnika ja abihoonete puudumine potentsiaalsetel hooldajatel põhjustab niitude hooldamata jätmist.

Meede: hooldamist toetava vajaliku tehnika soetamine.

3. Kõik looduslal asuvad niiskuslembesed kõrgrohustud on vähemal või suuremal määral mõjutatud kunagi alale rajatud kraavidest. Osad neist on loodusliku arengu ja kobraste elutegevuse tagajärjel juba toimimisvõime kaotanud, kuid mõningad omavad veel arvestatavat mõju koosluste veerežiimile.

Meede: kindlasti vältida elupaigatüübile ja selle lähiste uute kuivendussüsteemide rajamist. Olemasolevaid süsteeme tuleks hooldada minimaalselt ainult kuivendussüsteemide eesvooludel ning hooldatavatele aladele ligipääsetavuse tagamiseks või olemasolevate ehitiste (teed, hooned jmt) toimimiseks.

2.4.4. LAMMINIIDUD

Lamminiidud ehk luhad (6450), LoD I, KE – jah, LoA - jah

Lamminiidud ehk luhad on Eesti kõige lopsakama taimekasvuga kooslused ning paiknevad eranditult jõgede aeg-ajalt üleujutatavatel lammidel. Oma lopsakuse võlgnevad nad väga viljakale mullale, mida rikastavad tulvaveest kantud toitainerikkad setted. Eestis on lamminiidud ulatuslikumalt säilinud suuremate jõgede – Emajõe, Kasari, Halliste, Raudna, Piusa, Põltsamaa, Pedja – ääres, samuti järvede (nt Peipsi) ääres. (Paal, 2004)

Käntu-Kastja looduslal leidub luhaniitusid 434 ha, neist 13 ha on väga kõrge (A), 362 ha kõrge (B), 45 ha arvestatava (C) ja 14 ha madala (D) esinduslikkusega. Suur osa looduslal olevatest lamminiitudest on hoolduses (kokku 348 ha), neist 239 ha pool-looduslike koosluste hooldustoetuste abil ja ülejäänud 109 ha põllumajandustoetuste raames püsirohumaadena. Lisaks on veel taastamisel 36 ha luhaniite. Ülejäänud niitude taastamine on samuti vajalik, kuigi osa neist on madalama väärtusega väikesed servatükid, mille taastamine-hooldamine on keerukas, seetõttu ei ole nende alade majandamine kõrge prioriteediga.

Praktiliselt kõigi looduslal asuvate luhakoosluste veerežiimi on mõjutatud sinna kunagi rajatud kraavidega. Kuid luhaniitude suuremastaabiline veerežiimi taastamine ei ole otstarbekas, sest veerežiimi taastamine eeldab jõgede veetaseme tõstmist 2-3m võrra (kooslused asuvad kohati just nii palju jõgede veetasemest kõrgemal), mis ei ole aga mõistlik. Seega peamine praktiline meede hoiduda uute võimalike kuivendusemõju eest (mitte rajada uusi kraave ja vältida olemasolevate hooldamist). Luhas on siiski säilinud ka märjemaial alasid, mille säilimine on väga tähtis, kuna need alad on elupaigaks kahepaiksetele (oluline toidubaas konnakotkastele) ning potentsiaalseks elualaks ka rohunepile. Luhakoosluste hooldamiseks on ligipääsuks mitmel pool vajalik ka truupide uuendamine või uute truupide paigaldamine.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslal asuvatest lamminiitudest vähemalt 400 ha on väga kõrge esinduslikkusega (A) ja 25 ha vähemalt kõrge esinduslikkusega (B).

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslal asuvatest lamminiitudest on vähemalt umbes 300 ha väga kõrge (A), esinduslikkusega, umbes 100 ha kõrge esinduslikkusega ning umbes 25 ha arvestatava (C) esinduslikkusega.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Suurem osa luhaniitudest on taastatud (osa ka taastamisel) ja neid hooldatakse karjatamise või niitmise teel.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Osa niite veel ei majandata. Hooldamata jätmise viib niitude võsastumiseni ja see omakorda nende degradeerumiseni.

Meede: taastada looduslal asuvad lamminiidud ning asuda neid järjepidevalt hooldama.

2. Niitude hooldamiseks vajaliku tehnika ja abihoonete puudumine potentsiaalsetel hooldajatel põhjustab niitude hooldamata jätmist.

Meede: hooldamist toetava vajaliku tehnika soetamine. Mitmel pool mõjutab oluliste lamminiitude hooldamist raskendatud ligipääs, sh ka ligipääs üle jõgede.

Meede: hooldatavatele aladele ligipääsemiseks on mõnel pool vajalik truupide uuendamine või uute truupide paigaldamine, jõgede ületamiseks on vajalik korrallike ülepääsusildade ehitamine (Laastre paisu ja Nuudi talu lähistel) ning Vigala ja Velise jõel on vajalik korrastada ülesõiduks kasutatavad koolmekohad.

4. Valdavat osa Käntu-Kastja looduslal asuvaid luhakooslusi mõjutavad nende lähistel olevad kraavid. Osa neist on loodusliku arengu tagajärjel juba sulgunud või sulgumas, kuid suur osa kraavidest veel toimivad.

Meede: tulenevalt sellest, et alal asuvad niidud paiknevad jõe veetasemest oluliselt kõrgemal, on suuremahuline veerežiimi taastamine tõenäoliselt liigselt ressursimahukas ettevõtmine. Seetõttu tuleb pigem hoiduda uute kuivenduskraavide rajamisest ning olemasolevaid hooldada minimaalselt ainult kuivendussüsteemide eesvooludel ning hooldatavatele aladele ligipääsetavuse tagamiseks või olemasolevate ehitiste (teed, hooned jmt) toimimiseks.

2.4.5. AAS-REBASESABA JA ÜRT-PUNANUPUGA NIIDUD

Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), LoD I, KE – jah, LoA - jah

Sellesse elupaigatüüpi mahuvad vähesel määral kuni mõõdukalt väetatud rohumaad. Et väetamine vähendab oluliselt liigirikkust, siis pole niisugustel niitudel Eestis kaitseväärtust, kuid kohati võivad need olla olulised puhveralad muude väärtuslikumate elupaikade vahel ja ümber. Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad ka rohkem kui kümne aasta eest sööti jäetud põllumaad, millel looduslik taimkate on enam-vähem taastunud. (Paal, 2004)

Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite leidub keskkonnaregistri kohaselt Käntu-Kastja looduslal kokku 31,2 ha. 23,2 ha nendest niitudest on arvestatava esinduslikkusega, ülejäänud 8 ha esinduslikkus on tugeva kultuuristamise mõju tõttu kehv. Hetkel hooldatakse üht umbes 17 ha suurust niiduala. Lisaks on taastamisel üks 1,2 ha suurune niiduala. Valdav osa ülejäänud niitudest (umbes 9 ha) on samuti võimalik vähese vaevaga taastada ja uuesti kasutusele võtta (ühele niidule ligipääsuks on vajalik ka truubi paigaldamine). Vaid üks 4 ha suurune niidulaik loodusala kaguosas on üsna väheesinduslik ning selle taastamine küllaltki keerukas, mistõttu selle ala kasutusele võtmine ei ole kõrge prioriteediga.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Vähemalt 27 ha seni aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitudeks inventeeritud kooslustest on määratletud teistesse elupaigatüüpidesse (kas 6210* – kuivad niidud lubjarikkal mullal; või 6270 – liigirikkad niidud lubjavaesel mullal).

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud on vähemalt 23 ha ulatuses kõrge esinduslikkusega, umbes 4 ha niitude esinduslikkus on arvestatav.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Üle poole Käntu-Kastja looduslal asuvatest aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitudest on juba hoolduses. Poollooduslike koosluste järjepidev majandamine on nende säilimise eelduseks.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Osa aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitudest on veel majandamisest väljas ning see ohustab nende säilimist.

Meede: vajalik on taastada ja seejärel hooldada looduslal asuvaid niite.

2. Niitude hooldamiseks vajaliku tehnika ja abihoonete puudumine potentsiaalsetel hooldajatel põhjustab niitude hooldamata jätmist.

Meede: hooldamist toetava vajaliku tehnika soetamine.

2.4.6. PUISNIIDUD

Puisniidud (6530*), LoD I, KE – jah, LoA – jah

Puisniidud on liigirikka taimestikuga poollooduslikud kooslused, kus avatud niidulapid vahelduvad väikeste puudetukkade ja põõsastega. Sel moel loodud mitmekesised valgus- ja niiskustingimused võimaldavad kõrvuti kasvada nii niidu- kui ka metsataimedel. Kõige rohkem puisniite on säilinud ja viimasel kümnendil ka taastatud läänesaartel, Lääne- ja Pärnumaal. (Paal, 2004)

Käntu-Kastja looduslal leidub kolm puisniitu, mis paiknevad ala loodeosas (kokku 12,2 ha). Kuigi ühtegi neist kooslustest hetkel ei hooldata, on tegemist üsna kõrge looduskaitseväärusega kooslustega, mis kindlasti vääriksid majandamist. Kahe puisniidu esinduslikkus on hinnatud kõrgeks (kokku 10,9 ha), neist põhjapoolse niidu esinduslikkus on arvestatav (1,3 ha). Viimase niidu keskele jääb ala (0,7 ha), mis on 2009. a inventeeritud liigirikkaks madalsooks, samas on märgitud, et ala on floristiliselt potentsiaalne ning seda saaks kujundada puisniiduks. Selle ala puisniiduks kujundamine on otstarbekas nii niidulaigu asukoha tõttu, kuid eelkõige ka seetõttu, et puisniidud on ühed liigirikkaimad ja sealjuures esmatähtsad elupaigatüübid. Vajalik on

täpsustada selle madalooks inventeeritud ala iseloomu ja võimalusel inventeerida see puisniiduks ning ka puisniitude hooldamise põhimõtete järgi seda ala majandada.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja loodusalal on olenevalt täiendava inventuuri tulemustest säilinud umbes 13 ha väga kõrge esinduslikkusega puisniite.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja loodusalal asuvatest puisniitudest 11 ha on väga kõrge ning vähemalt 1,3 ha kõrge esinduslikkusega. Täpsustatud on ka 0,7 ha suuruse niiduala iseloom ja seisund.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Valdav osa loodusalal asuvatest puisniitudest on säilinud suhteliselt kõrge looduskaitseliku väärtusega ning on küllaltki hõlpsasti taastatavad.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Käntu-Kastja loodusalal olevaid puisniite ei majandata. See soodustab niitude kinnikasvamist, mis pikas perspektiivis võib viia nende degradeerumiseni.

Meede: taastada ja hooldada loodusalal asuvaid puisniite.

2. Niitude hooldamiseks vajaliku tehnika ja abihoonete puudumine potentsiaalsetel hooldajatel põhjustab niitude hooldamata jätmist.

Meede: hooldamist toetava vajaliku tehnika soetamine.

2.4.7. RABAD JA NOKKHEINAKOOSLUSED

Rabad (7110*) ja nokkheinakooslused (7150), LoD I, KE – jah (nokkheinakooslused – ei), LoA – jah

Rabad ehk kõrgsood on soode arengu viimane aste, kus taimede surnud osadest ladestunud turvas on juba nii tüse, et taimede juured ei küüni enam toitainerikka veeni: toitaineid toovad rabasse peamiselt sademed. Sellesse elupaigatüüpi hõlmatakse Eestis ka nokkheinakooslused (7150), mida Euroopas, kus rikkumata rabasid on vähe, väärtustatakse eraldi elupaigana. Sellest tulenevalt ei

ole põhjendatud nokkheinakooslustele eraldi kaitse-eesmärkide seadmine ning nende säilimise eelduseks on rabakoosluste hea seisund. (Paal, 2004)

Käntu-Kastja looduslal kuulub sellesse tüüpi loodusala tuumaks olev umbes 359 ha suurune Käntu raba. Selle üldine looduskaitseväärus on 1997. a hinnatud kõrgeks, hiljem Käntu raba seisundit hinnatud ei ole, samuti ei ole hinnatud selle koosluse esinduslikkust. Käntu raba seisundit on mõjutanud soo ümbruse kuivendus – raba on osaliselt kinni kasvanud rabamännikuks ja raba veerežiim vajab osaliselt taastamist. Mitmed sood ümbritsevad kraavid on suures osas kinni kasvanud või kobraste poolt suletud, kuid mitmes kohas on vajalik kraavide sulgemine soode veerežiimi taastamiseks (veetaseme tõstmiseks).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu raba looduskaitseväärus on säilinud vähemalt kõrgena. Alanud on rabaservade taastamine looduslikeks kooslusteks.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu raba looduskaitseväärus on säilinud vähemalt kõrgena.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

Osad rabaäärsed kuivenduskraavid on amortiseerunud ja kuivenduse lokaalne mõju peatunud, kuid piirkonna taastamiseks kulub aastakümneid.

Negatiivsed mõjutegurid

1. Kuivendus mõjutab siiski mitmel pool senini nii Käntu raba kui ka selle ääres olevaid rabametsi. Veerežiimi muutused on liigniiskete koosluste jaoks üheks olulisimaks ohuteguriks.

Meede: veerežiimi taastamine – Käntu soo lõuna- ja idaosas kraavide sulgemine.

Meede: olemasolevaid kuivenduskraave on lubatud hooldada vajadusel vaid eesvooludel.

2. Vananenud rabakoosluste andmed võivad pärssivalt mõjuda koosluse kaitse korraldamisele.

Meede: Käntu raba inventeerimine. Kuigi rabakooslused on ajas vähe muutuvad, on antud juhul koosluse seisundi täpsustamine oluline, kuna pole teada, kui oluliselt on raba mõjutanud selle ääres olev tihe kuivenduskraavide võrgustik.

2.4.8. RIKUTUD, KUID TAASTUMISVÕIMELISED RABAD

Rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120), LoD I, KE – ei, LoA – ei

Rikutud, kuid taastumisvõimeliste rabade hulka kuuluvad kuivendamise rikutud rabakooslused, kus turbateke on katkenud ning algne, looduslikule rabale omane taimestu tugevasti muutunud või kadunud. Taastumisvõimelisteks peetakse neist selliseid, mille veerežiimi on võimalik ennistada, nii et kolmekümne aasta jooksul võiks taastuda turbatekkeks vajalik taimkate. Kuivendatud rabadel pole kaitseväärtust, ent nad võivad olla olulised puhveralad looduslike rabaosade ümber. (Paal, 2004)

Rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad paiknevad Käntu-Kastja loodusala lääneosas (kokku 55,1 ha). Tegemist on Keskküla raba jäänukitega, raba põhiosa on nüüdseks muudetud freesturbaväljaks. Koosluste üldine looduskaitsealine väärtus hinnati 1997. a madalaks ning pole teada, kui suur osa toona sellesse tüüpi inventeeritud kooslustel loodusdirektiivi kriteeriumitele tänapäeval vastaks. Rabalaikude seisundi parandamine on väga keeruline ja ei ole lähimal kümnendil otstarbekas, sest elupaik on väikeste laikudena ja Keskküla soo taastamine on mõistlik ainult turbavälja ammendumise järel tervikuna.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Rikutud, kui taastumisvõimelised rabad on säilinud täiendava inventuuri andmete ulatuses.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Rikutud, kuid taastumisvõimeliste rabade täpne areaal ja seisund on täpsustatud.

Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

1. Koosluse täpne ulatus ja seisund ei ole teada ning see raskendab oluliselt selle kaitse korraldamist.

Meede: inventeerida sellesse tüüpi kuuluvad kooslused.

2. Kuivendus mõjutab oluliselt selle koosluse seisundit

Meede: Keskküla raba veerežiimi taastamine turbaväljade ammendumise järel.

3. Rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad ei ole Käntu-Kastja hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärgiks ning see raskendab koosluse kaitse korraldamist.

Meede: lähtuvalt täiendava inventuuri tulemustest kaaluda elupaigatüübi rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad lisamist Käntu-Kastja loodusala ja planeeritava looduskaitseala kaitse-eesmärkide hulka.

2.4.9. LIIGIRIKKAD MADALSOOD

Liigirikkad madalsood (7230), LoD I, KE – jah, LoA – jah

Madalsoon on soode esimene arenguaste, kus rohkem kui 30 cm tusedusest hoolimata saavad taimed suurema osa toitaineid põhjaveest. See elupaigatüüp hõlmab liigirikkamat osa madalsoodest, mis enamasti toituvad lubjarikkast põhjaveest. Eestis laieneb see elupaigatüüp ka liigirikastele soostuvatele niitudele. Liigirikkaid madalmeid kohtab rohkem Lääne-, Loode- ja Põhja-Eestis. Ka liigirikkad soostuvad niidud seonduvad peamiselt Lääne- ja Loode-Eestiga. (Paal, 2004)

Käntu-Kastja looduslal leidub liigirikkaid madalmeid kokku umbes 98 ha, sellest 17,6 ha esinduslikkus on hinnatud väga kõrgeks, 45,1 ha esinduslikkus kõrgeks, 33,4 ha esinduslikkus arvestatavaks ning 2,3 ha madalmeede esinduslikkus on hinnatud madalaks. Niitude esinduslikkust mõjutab enamasti kuivendusemõjust ja/või hooldamata jätmisest tingitud võsastumine. Hetkel seda tüüpi kooslusi looduslal ei hooldata, kuid kuna enamik alal asuvatest liigirikastest madalmeedest on 2009. a inventuuri kohaselt floristiliselt kõrge väärtusega, on see igati vajalik tegevus. Siinjuures ei peeta silmas peatükis 2.4.6 käsitletud 0,7 ha suurust niidulaiku, mida edaspidi tuleks hooldada koos ümbritsevate puisniitudega. Kõrge prioriteediga ei ole nende soostunud niitude hooldus, mis on madalama looduskaitse väärtusega ning ühtlasi ka väikesed ja raskesti ligipääsetavad.

Keerulisem on olukord loodusala loodeservas asuva koosluse osas, millest Käntu-Kastja loodusalale ulatub 25,1 ha. Tegelikult on see kooslus kaks korda suurem (kokku 58,8 ha) ning piirneb lääne poolt Keskküla turbakaevandusega. See ala inventeeriti esmakordselt 1997. a ning toona võeti see arvele siirdesoonas, koosluse üldine looduskaitse väärtus hinnati kuivenduse tõttu madalaks. 2009. a inventeeriti sama soo (mõnevõrra väiksemal alal) liigirikkaks madalmeed. Kuigi selle koosluse esinduslikkus hinnati 2009. a kõrgeks, on selle struktuuri säilimine ning looduskaitse väärtus madalad (III). Selle põhjusena on märgitud, et tegemist on kuivendatud madalmeediga, mis pikemaajaliselt kasvab lepa-kasemetsaks. Madalsoon veerežiimi mõjutab tugevalt kõrval asuv Keskküla turbatoomisala, kus kaevandamine seniste andmete järgi jätkub ka tulevikus, see omakorda tähendab, et nimetatud madalsoon veerežiimi on lähikümnenditel ülikeeruline taastada. Ala kaitsekorraldust mõjutab ka see, et madalsoon asub kaitstaval alal vaid osaliselt – lähtudes sookoosluste, eelkõige madalmeede, tundlikkusest veerežiimi muutustele, saab soo kaitse

toimuda vaid tervikuna. Seega lähtudes sellest, et selle madal soo areng suundub tugeva kuivendamise tõttu metsastumise poole ning ala veerežiimi lähiaastatel väga suure tõenäosusega ei taastata, on mõistlikum jätta see madal soo looduslikule arengule. Sellest tulenevalt ei seata sellele alale kaitsekorralduskavas ka kaitse-eesmärki.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslal asuvad madal sood (kokku umbes 75 ha) on väga kõrge esinduslikkusega.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslal asuvatest liigirikastest madal soodest umbes 35 ha esinduslikkus on väga kõrge ning umbes 40 madal soode esinduslikkus on vähemalt kõrge.

Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

1. Madal soode võsastumine võib pikas perspektiivis viia nende degradeerumiseni

Meede: vajalik on alade taastamine ja võsast puhastamine ning seejärel järjepidev mõõdukas karjatamine või niitmine.

2. Looduslal asuvad madal sood on kohati üsna tihedate kraavitustega, mis mõjutab nende alade veerežiimi ja soodustab seeläbi ka nende võsastumist.

Meede: niite mõjutavad kraavid tuleb jätta looduslikule arengule ning vajadusel hooldada vaid eesvoole.

3. Liigirikad madal sood ei ole Käntu-Kastja hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärgiks ning see raskendab nende koosluste kaitse korraldamist.

Meede: lisada kooslus Käntu-Kastja loodusala ja planeeritava looduskaitseala kaitse-eesmärkide hulka.

2.4.10. VANAD LOODUSMETSAD

Vanad loodusemetsad (9010*), LoD I, KE – jah, LoA – jah

Vanad loodusemetsad, mida mujal Euroopas on hakatud nimetama läänetaigaks, on väga laia mahuga elupaigatüüp, mis hõlmab eeskätt puutumatu või vähese inimõjuga vanu metsi, aga ka looduslikult uuenenud hiljutisi põlendikke katvaid nooremaid puistuid (Paal, 2004).

Käntu-Kastja looduslalal leidub vanu loodusemetsi 79,3 ha, 2014. a toimunud inventuuri kohaselt on nendest 25,8 ha esinduslikkus hinnatud kõrgeks ning 53,5 ha esinduslikkus arvestatavaks. Koosluste esinduslikkust on negatiivselt mõjutanud kuivendus ning kohati ka kunagine metsaraie. Käntu raba veerežiimi taastamine parandab tõenäoliselt ka selle ääres olevate vanade loodusemetsade esinduslikkust. Vanade raiejälgede mõju kaob ajapikku loodusliku arengu tagajärjel. Nagu ka teiste Keskküla turbatoomisala lähistel olevate veerežiimi muutuste suhtes tundlike koosluste, on ka selle lähistel oleva vana loodusemetsa (umbes 15 ha suurune metsamassiiv) veerežiimi taastamiseks vajalikke meetmeid võimalik rakendada alles pärast turbakaevandamise lõppemist.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslalal asuvatest vanadest loodusemetsades on vähemalt umbes 25 ha esinduslikkus väga kõrge ja umbes 40 ha metsade esinduslikkus kõrge. Umbes 15 ha vanade loodusemetsade esinduslikkus on säilinud vähemalt arvestatavana.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslalal asuvad vanad loodusemetsad on säilinud vähemalt senises seisundis – umbes 26 ha metsade esinduslikkus on kõrge ning 54 ha metsade esinduslikkus arvestatav.

Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

1. Kuivenduse negatiivne mõju osadele elupaikadele

Meede: vältida uute kuivendussüsteemide rajamist ja metsades hooldada ainult kuivendussüsteemide eesvoolusid.

Meede: taastada Käntu soo servametsades veerežiim.

2. Hoiualal on keelatud selle kaitse-eesmärgiks olevate väärtuste kahjustamine või hävitamine, kuid keeruline on reguleerida tegevusi vahetult koosluste kõrval. Metsaelupaigatüüpidel on peamiseks ohuks nende vahetus läheduses toimuvad metsaraied. Suured raielangid metsakoosluste ääres suurendavad servaeefekti ning halvendavad seeläbi metsade looduskaitselist väärtust.

Meede: metsakoosluste kaitseks on mõistlik korrigeerida ala kaitsekorda ning arvata väärtuslikud metsamassiivid sihtkaitsevööndisse, kus kaitsekord tagab nende säilimise.

2.4.11. VANAD LAIALEHISED METSAD

Vanad laialehised metsad (9020), LoD, KE – ei, LoA – ei

Vanade laialehiste metsade elupaigatüüpi kuuluvad vanad metsad, mille puurindes valitsevad pärn, tamm, vaher, jalakas või saar. Laialehised metsad kasvavad lainjatel moreentasandikel, oosidel, voortel, paekõvikutel jt kõrgendikel, kus muld on toitainete poolest rikas ning kogu aasta jooksul veega hästi varustatud. (Paal, 2004)

2009. a toimunud metsainventuuri kohaselt leidub vanu laialehiseid metsi looduslal kahes piirkonnas – kirde- ja edelaosas. Neist edelapoolsem on 3,6 ha suurune kõrge esinduslikkusega metsakooslus, kirdes asuv metsala on 1 ha suurune ning selle esinduslikkus on hinnatud arvestatavaks. Mõlemal juhul on tegu üsna haruldase kooslusega, kuna need metsad on künnapuuenamusega ning sellest tulenevalt on metsade üldine looduskaitsealine väärtus hinnatud väga kõrgeks. Arvestatava esinduslikkusega koosluse madalama hinnangu põhjus ei ole päris selge, kuid see võib olla tingitud sellest, et inventeerimise hetkel seda metsa karjatati.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslal asuvatest vanadest laialehistest metsadest on vähemalt 3,6 ha väga kõrge ning 1 ha kõrge esinduslikkusega.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja looduslal asuvad vanad laialehised metsad on säilinud vähemalt senises seisundis – 3,6 ha esinduslikkus on kõrge ning 1 ha metsa esinduslikkus on arvestatav.

Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

1. Hoiualal on keelatud selle kaitse-eesmärgiks olevate väärtuste kahjustamine või hävitamine, kuid keeruline on reguleerida tegevusi vahetult koosluste kõrval. Metsaelupaigatüüpidel on peamiseks ohuks nende vahetus läheduses toimuvad metsaraied. Suured raielangid metsakoosluste ääres suurendavad servaeefekti ning halvendavad seeläbi metsade looduskaitsealist väärtust.

Meede: metsakoosluste kaitseks on mõistlik korrigeerida ala kaitsekorda ning arvata väärtuslikud metsamassiivid sihtkaitsevööndisse, kus kaitsekord tagab nende säilimise.

2. Vanade laialehiste metsade servaalade karjatamine koos külgnevate karjamaadega ei ole keelatud, kuid jälgida tuleb karjatamise intensiivsust. Liiga tugev karjatamine mõjutab negatiivselt metsade esinduslikkust ning viib nende tüübi rohkem lähemale puiskarjamaale kui looduslikule laialehisele metsale.

Meede: vanu laialehiseid metsi ei tohi intensiivselt karjatada. Lubatud on koosluse servaalade nõrk karjatamine koos külgnevate niidukooslustega.

3. Metsa mosaiiksuse vähenemine ja liigne tihenemine, vanade laiavõraliste laialehiste puude (eelkõige tamme) jäämine järgmise metsapõlvkonna (must lepp, kased, saar) varju, häilude arvu vähenemine.

Meede: vajadusel kujundusraie (eelkõige kehvema (C ja madalam) esinduslikkusega metsades) eesmärgiga parandada metsades tamme jt laialehiste puuliikide valgustingimusi.

4. Vanade laialehiste metsade tüüp ei ole Käntu-Kastja hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärgiks, mis raskendab metsakoosluse kaitse korraldamist.

Meede: arvata vanad laialehised metsad planeeritava Käntu-Kastja kaitseala ja loodusala kaitse-eesmärkide hulka.

2.4.12. SOOSTUVAD JA SOO-LEHTMETSAD

Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080), LoD I – jah, KE – jah, LoA – jah

Soostuvad ja soo-lehtmetsad on laiamahuline elupaigatüüp, millesse kuuluvad nii meie soostuvad metsad, (päris)madalsoometsad kui ka lodumetsad. Kõik need kasvavad tasasel maal, laugetes nõgudes või nõlvade jalameil, kus põhjavesi on maapinna lähedal. (Paal, 2004)

Käntu-Kastja looduslalal leidub soostuvaid ja soo-lehtmetsi mitmel pool üle loodusala. Kokku on sellesse tüüpi kuuluvaid metsi 406,8 ha, sellest 2 ha on väga kõrge, 354 ha kõrge ning 51 ha arvestatava esinduslikkusega. Pea kõik alal esinevad soostunud ja soo-lehtmetsad on kuivendusemõjuga ning selle tugevus on mõjutanud ka koosluste esinduslikkust. Siiski on kõikjal tegu suhteliselt vähese kuivendusega ning loodusliku arengu tagajärjel väheneb selle teguri mõjutugevus veelgi. Keskküla turbakaevanduse lähistel olevaid metsi mõjutab kaudne kuivendus ning selle vastu on potentsiaalseid meetmeid võimalik ette näha alles pärast kavandamise lõppemist. Teistsugune on olukord Käntu raba lähistel olevate soostunud ja soo-lehtmetsadega, kus avaldub samuti raba servas asuvate kuivendussüsteemide tõttu kaudne kuivenduse mõju. Nende koosluste seisundit on võimalik parandada läbi raba veerežiimi taastamise.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja loodusalal asuvate soostuvate ja soo-lehtmetsade esinduslikkus on vähemalt 350 ha ulatuses väga kõrge ning 50 ha ulatuses kõrge.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja loodusalal asuvate soostunud ja soolehtmetsade seisund on säilinud vähemalt 2 ha ulatuses väga kõrge, 354 ha ulatuses kõrge ning 51 ha ulatuses arvestatava esinduslikkusega.

Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

Liigniiskete metsakoosluste jaoks on igasugune kuivendus negatiivne ohutegur, kuna see mõjutab otseselt koosluse looduskaitse väärtust. 2009. a toimunud inventuuri kohaselt on kuivenduse mõju tuvastatud kõigil Käntu-Kastja loodusalal asuvatel soostuvates ja soo-lehtmetsa kooslustel.

Meede: vältida uute kuivendussüsteemide rajamist ja metsades hooldada ainult kuivendussüsteemide eesvoolusid.

Meede: taastada Käntu soo servametsades veerežiim.

2.4.13. SIIRDESOO- JA RABAMETSAD

Siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), LoD I – jah, KE – jah, LoA – jah

Siirdesoo- ja rabametsade elupaigatüüp erineb siirde- ja õõtsiksoode elupaigatüübist ja rabade elupaigatüübist märgatavalt tihedama ja kõrgema puurinde poolest. Rabametsi leidub väiksematel aladel kõikjal Eestis. Siirdesoo metsad kasvavad eelkõige rabalaamade äärtel ja tasastel madalatel aladel. Rohkem kui mujal leidub neid Kirde-, Kesk- ja Lääne-Eestis. (Paal, 2004)

Loodusalal leidub siirdesoo- ja rabametsi kokku 49,6 ha. Tegemist on kahe loodusala lääneservas asuva metsakooslusega, mille esinduslikkus on 2009. a hinnatud kõrgeks. Nagu ka teised Käntu-Kastja loodusalal asuvaid metsakooslused, on ka sealsed siirdesoo- ja rabametsad mõjutatud kuivendusest. Sellegi poolest ei ole põhjendatud kooslustes või nende vahetus läheduses asuvate kraavide sulgemine, kuna mitmel pool on tegemist juba kinni kasvavate ja järjest mõjutugevust kaotavate vooluveekogudega. Olulist mõju avaldab ka kõrval asuv turbatootmisala, aga siinjuhul tuleb arvestada, et selle kuivendusemõju vähendamiseks on võimalik tegeleda alles pärast kaevandamise lõppemist.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja loodusalal asuvad siirdesoo- ja rabametsad (50 ha) on säilinud vähemalt kõrge esinduslikkusega.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Käntu-Kastja loodusalal asuvad siirdesoo- ja rabametsad (50 ha) on säilinud vähemalt kõrge esinduslikkusega.

Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

Liigniiskete metsakoosluste jaoks on igasugune kuivendus negatiivne ohutegur, kuna see mõjutab otseselt koosluse looduskaitselist väärtust.

Meede: vältida uute kuivendussüsteemide rajamist ja metsades hooldada ainult kuivendussüsteemide eesvoolusid.

3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

Käntu-Kastja looduslal kaitstavat ala tutvustavaid külastuskorraldusobjekte (infotahvlid, matkarajad, lõkkekohad) hetkel ei ole. Samas on alal suhteliselt palju külastajaid. Aktiivseimad ala külastajad on harrastuskalurid ja vähem loodushuvilised. Kuivõrd külastajaid seni suunatud ei ole, tehakse alal erinevates kohtades lõket ning telgitakse (peamiselt jõgede lähistel). See aga ohustab loodus- ja hoiuala kaitse-eesmärgiks olevaid väärtusi, kuna suureneb negatiivne mõju kooslustele (tallamine, prahistamine, koosluste paigutine hävitamine, puude raie või lamapuidu kasutamine lõkke tegemise eesmärgil jne) ja kaitsealuste liikide elupaikadele, samuti kaasneb reguleerimata lõkkekohtadega suurem tuleoht.

Külastuse suunamiseks on soovituslik rajada puhke- ja lõkkekohad aktiivseimalt kasutatud kohtadesse (joonised 18 ja 19). Puhkekohti võiks saada kasutada ka paatide sisselaskmise kohana, et harrastuskalastajad ei läheks paatidega jõgedele ka näiteks läbi õuealade.

Kaitseala jõgesid külastavad kalastamishuvilised väga aktiivselt, mistõttu tuleks enim külastatavatesse kohtadesse rajada ka kaitstavat ala tutvustavad infotahvlid, et jagada infot kaitseala olemasolu, sealsete kaitseväärtuste ja (kalapüügi)piirangute kohta. Aktiivseimalt kasutatavates kalastamiskohtades (eelkõige Rumba silla ja Laastre paisu ümbrus) on külastuskoormus hooajati väga kõrge, kuid samas väga lokaalne ja mujal kaitsealal käivad kalastajad pigem hajutatult.

Lisaks on oluline korraldada kohalike elanike ja maaomanike jaoks õppe- või teabepäevi Käntu-Kastja hoiuala kaitsekorra, elustiku, pool-looduslike koosluste jms tutvustamiseks. Vajalik on ka tutvustada Eesti looduskaitse juriidilist ja praktilist korraldamist, sealhulgas ala kaitsekorda.

Visioon ja eesmärk

- Visioon

Ala külastajad on suunatud selliselt, et nad ei kahjusta kaitstava ala kaitse-eesmärgiks olevaid väärtusi. Ala paiknemist, selle kaitsekorda ja kaitse-eesmärke puudutav info on laiemale avalikkusele kättesaadav. Ala välispiiri asukoht on looduses arusaadav. Ala elanikud ja maakasutajad tunnevad ala kaitsekorda ja –väärtusi.

- Eesmärk

Külastajate suunamine ja kaitstava ala tutvustamine: looduslale rajatakse kuni kaks puhke- või lõkkekohta ja ala väärtusi tutvustatakse kolme infostendi kaudu. Kõik ala piiril olevad suuremad

teed ja enim käidavad rajad varustatakse välispiiri tähistega. Kaitstav ala tähistatakse uue kaitsekorra kehtestamise järgselt.

Meede: kaitstavale alale rajatakse külastuse suunamiseks kuni kaks puhke- või lõkkekohta (Rumba silla lähistel ja Kasari jõe ääres Kastja külas). Neid alasid võiks saada kasutada ka paatide sisselaskmiskohana.

Meede: kaitstavat ala ja selle kaitseväärtusi tutvustavad infotahvlid võiks rajada planeeritavate puhke- või lõkkekohtade juurde. Lisaks võib kaaluda infotahvli paigaldamist Laastre paisu juurde.

Meede: Käntu-Kastja hoiuala välispiiril on seitse hoiuala nimega tähist (foto 1) ja soovituslik on välispiirile paigaldada vähemalt 32 tähist. Kaitstav ala tähistatakse uue kaitsekorra kehtestamise järgselt.

Meede: õppe- ja infopäevade korraldamine.

Foto 1. Käntu-Kastja hoiuala piiritähis Kastja külas.

4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

4.1. INVENTUURID, SEIRED, UURINGUD

4.1.1. JÕGEDE HÜDROBIOLOOGILINE RIIKLIK SEIRE

Tegevus on vajalik väärtuste 2.4.1 (jõed ja ojad) ja 2.2.1 (harilik võldas) kaitse-eesmärkide tulemuslikkuse hindamiseks. Selle seire samm on olnud 4 aastat ning loodusalale jäävatel jõgedel on järgmine seirekord orienteeruvalt 2021. a. Riiklik seire on I prioriteedi tegevus, selle teostamist korraldab Keskkonnaagentuur (*edaspidi KAUR*).

4.1.2. OHUSTATUD SOONTAIMEDE JA SAMBLALIHKIDE RIIKLIK SEIRE

Tegevus on vajalik väärtuse 2.3.2 (aasnelk) kaitse-eesmärkide tulemuslikkuse hindamiseks. Seire toimub juhuvaliku alusel, seetõttu pole võimalik konkreetset seiresammu välja tuua, kuid aasnelgi kaitse-eesmärkide tulemuslikkuse hindamiseks on otstarbekas, et seire toimuks alal vähemalt korra kaitsekorraldusperioodi lõpus (2027. a). Riiklik seire on I prioriteedi tegevus, selle teostamist korraldab KAUR.

4.1.3. SAARMA RIIKLIK SEIRE

Tegevus on vajalik väärtuse 2.2.3 (saarmas) kaitse-eesmärkide tulemuslikkuse hindamiseks. Käntu-Kastja loodusalal toimub saarma seire samuti juhuvaliku alusel. Oluline on, et saarmate esinemist kontrollitaks vähemalt korra kaitsekorraldusperioodi lõpuosas (2027. a). Riiklik seire on I prioriteedi tegevus, selle teostamist korraldab KAUR.

4.1.4. KOTKASTE JA MUST-TOONEKURE RIIKLIK SEIRE

Tegevus on vajalik väärtuste 2.1.1 (suur-konnakotkas), 2.1.2 (väike-konnakotkas) ja 2.1.3 (kaljukotkas) kaitse-eesmärkide tulemuslikkuse hindamiseks. Suur-konnakotka ja kaljukotka pesapaikade seire toimub üldjuhul terve populatsiooni ulatuses igal aastal. Väike-konnakotka populatsioon seiratakse igal aastal kolmandiku ulatuses, st seirega kaetakse kõik teadaolevad pesapaigad kolme aasta jooksul (seega on ka seiresamm 3 aastat). Seega toimub Käntu-Kastja loodusalal väike-konnakotka pesapaikade seire orienteeruvalt 2020. aastal. Riiklik seire on I prioriteedi tegevus, selle teostamist korraldab KAUR.

4.1.5. SÕORSUUDE INVENTUUR

Tegevus on vajalik väärtuse 2.2.2 (jõesilm) kaitse-eesmärkide saavutamiseks ja tulemuslikkuse hindamiseks. Inventuuri käigus tuleb peamiselt keskenduda loodusalale jäävate Kasari, Vigala ja Velise jõe peamiselt kruusase ja kivise põhjaga kiirevoolulistele jõelõikudele, mis sobivad

potentsiaalselt sõõrsuude koelmualadeks. Inventuuri võib korraldada 2020. aastal, selle teostamine on II prioriteediga ning selle eest vastutab KeA.

4.1.6. LINNUSTIKU INVENTUUR

Tegevus on vajalik väärtuste 2.1.4 (jäälind), 2.1.5 (valgeselg-kirjurähn), 2.1.6 (rohunepp), 2.1.7 (metsis), 2.1.8 (kanakull) ja 2.1.9 (väike-kärbsenäpp) kaitse-eesmärkide saavutamiseks ja tulemuslikkuse hindamiseks. Inventuuri käigus tuleb inventeerida alal esinevad kaitsealused linnuliigid. Inventuuri korraldamine on II prioriteet, see toimub orienteeruvalt 2021. a ning selle teostab Keskkonnaamet või huvilised (nt Eesti Ornitoloogiaühing).

4.1.7. METSAKOOSLUSTE INVENTUUR

Tegevus on vajalik väärtuste 2.4.10 (vanad loodusmetsad), 2.4.11 (vanad laialehised metsad), 2.4.12 (soostuvad ja soo-lehtmetsad) ja 2.4.13 (siirdesoo- rabametsad) kaitse-eesmärkide saavutamiseks ja tulemuslikkuse hindamiseks. Inventeerida tuleb kõik Käntu-Kastja looduslal asuvad metsad, sh tuleb inventeerida potentsiaalsed elupaigatüübid ning 0-elupaigatüübid (sh koos põhjendustega, miks ala loodusdirektiivi kriteeriumitele ei vasta). Tegemist on II prioriteedi tegevusega, mis toimub orienteeruvalt 2022. aastal ning seda korraldab KeA.

4.1.8. SOOKOOSLUSTE INVENTUUR

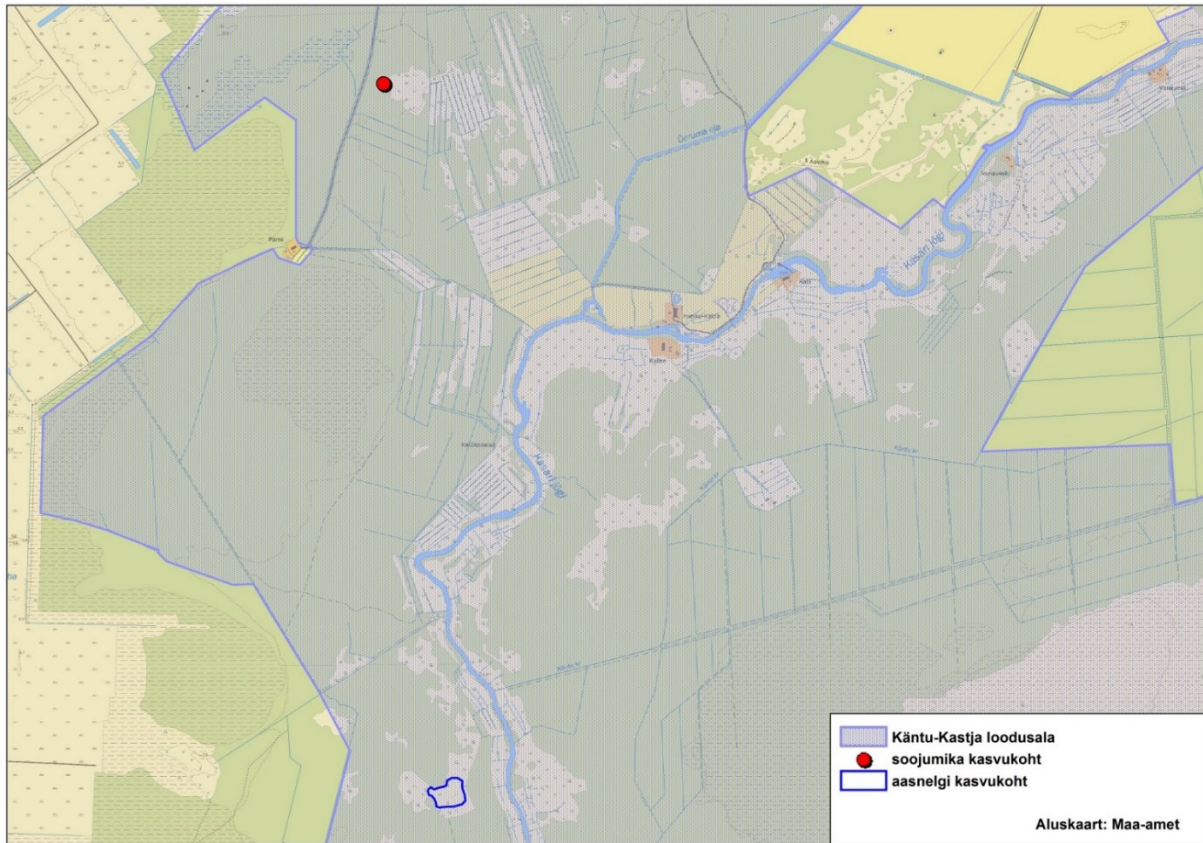
Tegevus on vajalik väärtuste 2.4.7 (rabad ja nokkheinakooslused) ja 2.4.8 (rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad) kaitse-eesmärkide saavutamiseks ja tulemuslikkuse hindamiseks. Inventuuri käigus tuleb piiritleda alal asuvad sookooslused (eeskätt erinevad rabakooslused) ning hinnata nende seisundit, sh kuivenduse mõju elupaigale. Sookoosluste inventuur on II prioriteedi tegevus ning see toimub 2019. aastal. Inventuuri korraldamise eest vastutab KeA.

4.1.9. KIILIDE INVENTUUR

Tegevus on vajalik väärtuse 2.2 (vee-elustik) tõhusamaks kaitse korraldamiseks. Vajalik on teostada kiilide inventuur, et täpsustada loodusdirektiivi II lisa liikide levikut, arvukust ja elupaikade paiknemist. Kiilide inventuur tuleks teha Kasari, Vigala ja Velise jõe looduslalale jäävas osas ning piirnevatel luhaniitudel ja Käntu soos olevate veekogude ääres. Kaitsekorralduskava raames ei kavandata antud tegevusele eelarvet, kuna see tegevus on põhjendatud ja mõistlik näha ette liigi tegevuskavaga.

4.1.10. TAIMELIHKIDE TULEMUSSEIRE

Tegevus on vajalik väärtuse 2.3 (taimed) tulemuslikkuse hindamiseks. Tulemusseire viiakse läbi Käntu-Kastja looduslalal asuvate soojumika ja aasnelgi seni teadaolevates esinduslikumates kasvukohtades. Tulemusseiret korraldab kaitsekorraldusperioodi lõpus KeA või KAUR. Tegevus kuulub II prioriteeti.

Joonis 3. Taimeliikide tulemusseire alad (M 1:17 700).

4.2. KOOSLUSTE HOOLDAMINE JA TAASTAMINE

Poollooduslike koosluste taastamiseks on vajalik teostada võsaraiet ning üldjuhul edaspidi jätkata iga-aastaselt niitmist või karjatamist. Taastamistöid võib korraldada hilissuvest kevade alguseni. Kevadine ja varasuvine lindude pesitsemisaeg taastamistöödeks ei sobi. Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal vajavad taastamist järgmised poollooduslikud kooslused: kuivad niidud lubjarikkal mullal, liigirikad niidud lubjavaesel mullal, aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud ja puisniidud.

Poollooduslike koosluste säilimiseks on vajalik järjepidev poollooduslike koosluste hooldamine. Sellega välditakse koosluste võsastumist ja tagatakse koosluse soodne seisund. Poollooduslike kooslusi hooldatakse kas niitmise või karjatamise abil. Niitmisel tuleb silmas pidada, et niidetud hein tuleb hooldatavalt alalt alati eemaldada ning heina ei tohi purustada, vastasel korral tekib niidule tihe kulukiht, millega muudetakse taimestikulist struktuuri ja liigilist koosseisu – niit hakkab degradeeruma. Alternatiivne poollooduslike koosluste hooldamise viis on karjatamine, mis on poollooduslike alade hooldamise tihti isegi eelistatuim variant. Karjatamise puhul tuleb arvestada sellega, et juhul, kui ka piisava loomkoormusega karjatamisel tekib/jääb kooslusele ebapiisavalt karjatatud alasid, võib vajadusel need alad kooskõlastatult kaitseala valitsejaga üle hekseldada.

Poollooduslike koosluste hooldamisel tuleb jälgida, et hooldatavatele aladele ei kasvaks võsa, vajadusel tuleb see eemaldada. Võsatöid tuleks teha väljaspool lindude pesitsusaega, üldjuhul soovitatavalt ajavahemikul 15. juuli kuni 15. aprill. Hooldatavad poollooduslikud kooslused tuleb kultuurrohumaadest eraldada (soovitatavalt nt karjaaiaga), eraldamist ei ole vaja siis, kui poollooduslike koosluste kõrval asuval rohumaadel ei toimu väetamist ega heinakultuuri uuendamist. Koosluste karjatamisel tuleb karjaaiad lisada igal juhul. Koosluste hooldamise (aga ka taastamise) käigus ei tohi kahjustada juurdepääsuteid, kui need siiski kahjustatakse, tuleb juurdepääsuteed kindlasti taastada.

Käntu-Kastja loodusala koosluste hooldamisel ja taastamisel tuleb järgida selleks ette nähtud juhiseid: aru- ja soostunud niitude ja luhtade ning puisniitude hoolduskavad.

Poollooduslike koosluste taastamist ja hooldamist riigi- ja jätkuvalt riigiomandis oleval maal korraldab RMK, mujal KeA.

4.2.1. LUBJAVAESSEL MULLAL LIIGIRIKASTE NIITUDE TAASTAMINE

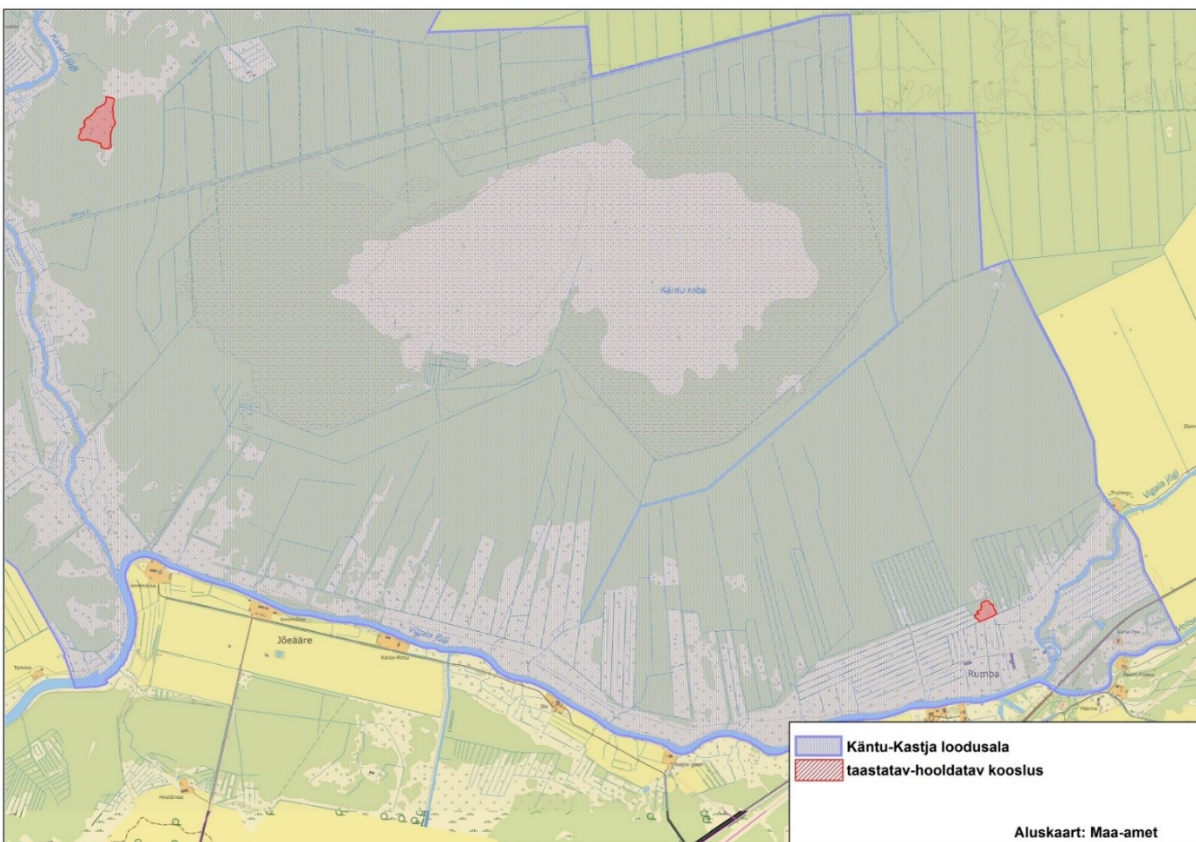
Tegevus on vajalik väärtusele 2.4.2 (liigirikad niidud lubjavaesel mullal) seatud eesmärgini jõudmiseks. Elupaika on looduslal 3,4 ha ning hetkel seda ei hooldata. Vajalik on koosluste taastamine. Elupaik paikneb kahe väikse laiguna, millest 0,7 ha on hooldatava luhaniidu servas ja sellel niidul on suhteliselt kerge hooldamist alustada. Teine 2,8 ha suurune niidulaik asub metsas väikse madalsoo servas ja hooldamise alustamine eeldab alalt vähese võsa eemaldamist. Mõlemat

liigirikast niidulaiku tuleb edaspidi hooldada, soovituslikult niitmise teel. Niitude paiknemine on näidatud joonisel 4.

Lubjavaesel mullal liigirikaste niitude taastamisel tuleb lähtuda aru- ja soostunud niitude hoolduskavast (Mesipuu, 2011). Niitude taastamiseks tuleb neilt võsa eemaldada. Seal juures tuleks üksikud puud ja põõsad siiski alale kasvama jätta, kuna need muudavad niidu niiskustingimusi heterogeensemaks ning on vajalikud ka nt päevaliblikatele. Lehtpuuvõsa eemaldamisele peab järgmisel aastal kindlasti järgnema hooldus või peab võsa eemaldamine olema regulaarne (vähemalt üle-aastane). Võsa raiumiseks on parim aeg augustist oktoobrini, kui varuained paiknevad veel maapealsetes osades, siis tekib tuleval aastal juurevõsusid vähem. Võsa tuleks võimalusel niidult eemaldada, kui see ei ole võimalik, tuleb okste põletamiseks valida rohttaimestikuta alad, nt tihedama võsatüügastiku.

Taastamisvõttena võib kasutada hekseldamist (lubatud ainult taastamisel), soovitatav on seda teha ainult ühel aastal, millele peab koheselt järgnema hooldus. Hea oleks kombineerida karjatamist ja sügisest hekseldamist, sel juhul jääks niidule maha vähem biomassi. Niita tuleks võimalikult madalalt. Hekseldamise puhul tuleb samuti jälgida, et see ei toimuks varem, kui juuli teises pooles.

Tegevus kuulub I prioriteeti, teostamine aastatel 2018-2020.

Joonis 4. Käntu-Kastja looduslal asuvad liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (M 1:21 000, andmed: keskkonnaregister).

4.2.2. LUBJAVAESSEL MULLAL LIIGIRIKASTE NIITUDE HOOLDAMINE

Tegevus on vajalik väärtusele 2.4.2 (liigirikkad niidud lubjavaesel mullal) seatud eesmärgini jõudmiseks. Elupaika on looduslal 3,4 ha, mis on planeeritud taastada aastatel 2018-2020, vajalik on niitude edasine hooldamine. Hooldatavad alad on toodud joonisel 4.

Niidu hooldamisel tuleb lähtuda aru- ja soostunud niitude hoolduskavas toodud juhistest (Mesipuu, 2011), mis ütlevad, et enamuse taimeliikide puhul peaks sobima niitmine alates juuli algusest. Niita tuleks suhteliselt madalalt (u 5–7 cm kõrguselt) ja üks kord suve jooksul. Väga lopsakatel kultuuristamise mõjuga niitudel võib kaaluda ka ädala niitmist (koos heina koristamisega). Samuti on lubatav mõõdukas ädalal karjatamine. Parim oleks niitmine käsitsi või motoblokiga, kuna see kulgeb aeglasemalt ja annab lindudele, putukatele ja muudele rohustus varjuvatele loomadele rohkem aega põgenemiseks. Käsitsi niitmisel jääb rohustu kõrgus natuke ebahühtlasem, luues nii suuremat mitmekesisust. Hein tuleb niidult kokku riisuda ja ära viia, vastasel juhul koguneks maapinnale valgust varjutav kulukiht, mis hakkab taimede idanemist pärssima ja soodustama vaid üksikuid liike. Heina maha jätmine toob niidule ka toitained juurde, mis annab taas eelise vaid üksikutele produktiivsetele liikidele. Väga vajalik on ka heina kuivatamine ja kaarutamine niidul (selle käigus saavad juba valminud ja järelvalminud seemned pudeneda maapinnale ning rehitsemine tekitab kamarasse idanemiseks sobivaid mikrohäiringuid). Hekseldamine hooldusvõttena peaks kaitsealustel aruniitudel keelatud olema, kuid teatud juhtudel võib see siiski vajalikuks osutuda (vt 4.1.7). Suurematel aruniitudel on üsna vältimatu niitmine traktorniidukiga, seejuures tuleks eelistada lattniidukit rootorniidukile (kui seda võimaldab ala seisukord – lattniidukid on kivide ja võsa suhtes tundlikumad). Murutraktor tuleb hädaabi-niitmisvahendina kõne alla, kui niidetakse üks kord suve jooksul ja piisavalt kõrgelt ning niidule paiskuv hekseldis lastakse kuivada ning riisutakse kokku (mõeldav ilmselt kuivemate ja kidurama rohukasvuga väikeste niitude puhul, kuna niiskemate niitude juulikuine heinakasv on murutraktori võimsuse jaoks liig). Poolloodusliku koosluse hooldamine tavapärase õuemuruna (mida niidetakse väga madalalt ja minimaalselt 4–5 korda suve jooksul) ei tule kõne alla, kuna sellistes tingimustes ei saa enamus liike õitseda, viljuda ja varuaineid koguda ning putukate röövikud-valmikud toituda. Aruniidul karjatamise korral on lubatud 0,2–1,2 lü/ha.

Tegevus kuulub I prioriteeti ning toimub terve kaitsekorraldusperioodi vältel alates niitude taastamisest.

4.2.3. NIISKUSLEMBESTE KÕRGROHUSTUTE TAASTAMINE

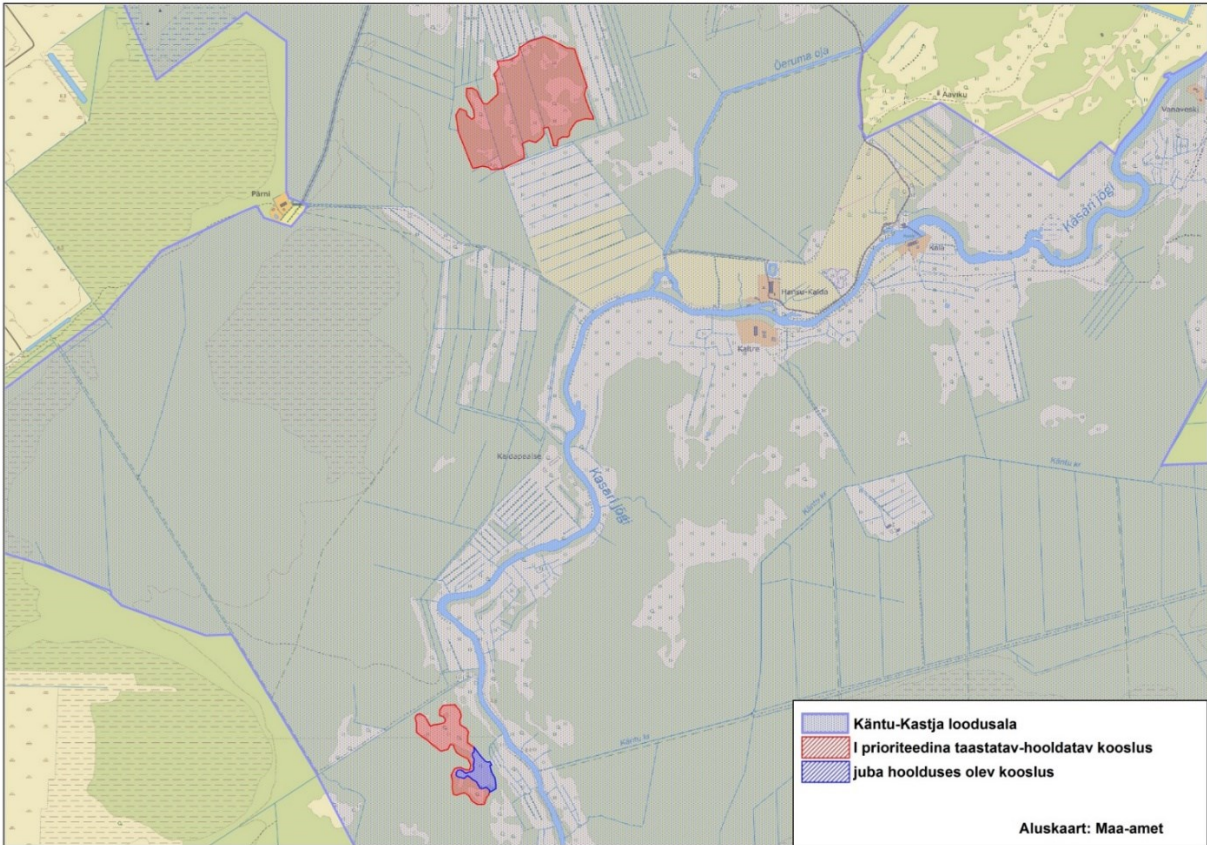
Tegevus on vajalik väärtusele 2.4.3 (niiskuslembesed kõrgrohustud) seatud eesmärgini jõudmiseks. Looduslal leidub niiskuslembeseid kõrgrohustuid kokku 15,7 ha, millest hetkel

hooldatakse 0,7 ha suurust ala koos piirnevate luhakooslustega. Ka ülejäänud kõrgrohustud tuleb hooldusesse võtta, kuid eelnevalt on vajalik nende taastamine. I prioriteedina tuleb taastada loodusala keskosas asuvad suured niidukooslused (kokku 14,7 ha), sh juba hoolduses oleva koosluse ümber. Nendest aladest üks ala on suhteliselt mätlik ja teine üsna tihedas võsas, mistõttu taastamine ei ole lihtne. Samuti on soovitatav taastada loodusala loodeservas asuv 0,3 ha suurune kooslus. Ligipääs sellele on mõneti keeruline ja ala ise väike, mistõttu selle taastamisprioriteet on III.

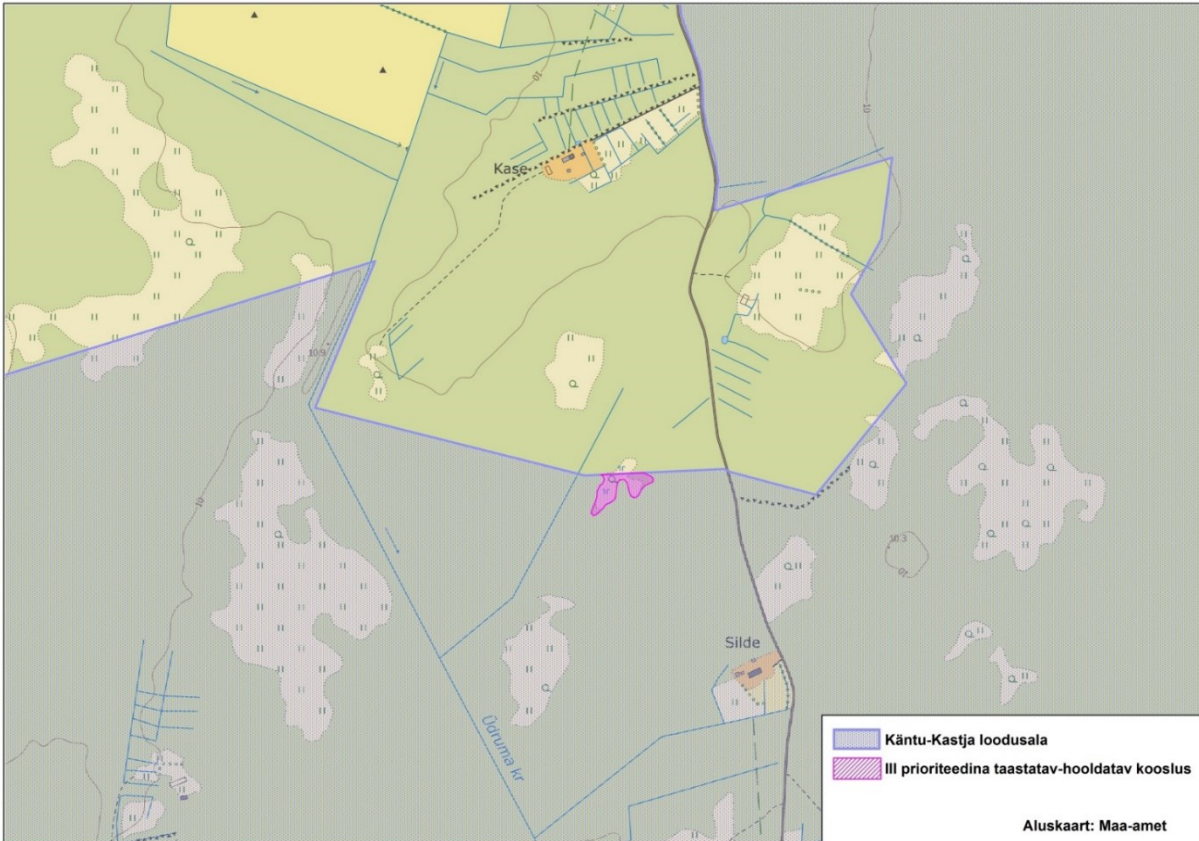
Lubjavaesel mullal liigirikaste niitude taastamisel tuleb lähtuda aru- ja soostunud niitude hoolduskavast (Mesipuu, 2011). Neilt niitudelt tuleb samuti võsa eemaldada ning sealjuures lähtuda samadest põhimõtetest, mis lubjavaesel mullal liigirikaste niitude puhulgi (vt ptk 4.2.1).

Kraavitatud niitude puhul tuleb kraavide täis kasvamine niitude looduslikkusele enamasti kasuks. Kaaluda võib mõnede vanade käsitsi kaevatud kraavide puhastamist, kui see oluliselt hõlbustab niitmist. Kraavidest ja kraavikallastelt tuleks võsa täielikult eemaldada juhul, kui on oht, et kobras valib selle oma pesakohaks ja ujutab niidu üle. Kraavide puhastamisel ei tohiks kraavist välja tõstetavat settematerjali paigutada liigirohkele niidukamarale. Väga pehmetel aladel tuleks vältida külmumata pinnasel traktoriga tegutsemist, niidu pinda sonkivate rööbaste teke on ebasoovitav. Kui taastatakse ainult karjatamise teel (ja mätaste eemaldamist või niitmist ei järgne), siis võib kamar mätaste tõttu jääda üsna ebatasane, mis on küllaltki ebasobiv näiteks kurvitsaliste poegadele liikumiseks. Tasane niidukamar on seetõttu parem.

I prioriteedi kooslusi (joonis 5) taastatakse aastatel 2018-2020, III prioriteedi kooslusi (joonis 6) tuleks taastada orienteeruvalt 2020.-2022.

Joonis 5. Käntu-Kastja loodusalal asuvad niiskuslembesed kõrgrohud (M 1:14 000, andmed: keskkonnaregister).

Joonis 6. Käntu-Kastja loodusalal asuvad niiskuslembesed kõrgrohustud (M 1:7000, andmed: keskkonnaregister).

4.2.4. NIISKUSLEMBESTE KÕRGROHUSTUTE HOOLDAMINE

Tegevus on vajalik väärtusele 2.4.3 (niiskuslembesed kõrgrohustud) seatud eesmärgini jõudmiseks. Loodusalal leidub kooslust kokku 15,7 ha ning hooldada tuleks seda terves ulatuses, eelnevalt on vajalik ka taastamine (vt 4.2.3). Juba praegu hooldatakse umbes 0,7 ha suurust ala, selle jätkuv hooldamine on I prioriteet. Samuti tuleb lisaks I prioriteedina hakata hooldama 14,7 ha suurust ala, mida tuleb eelnevalt taastada. Eelnev taastamine on vajalik ka väikesel 0,3 ha suurusel kooslusel, mille edaspidine hooldamine on III prioriteet. Hooldatavad alad on toodud joonistel 5 ja 6.

Soostunud niitude, sh niiskuslembeste kõrgrohustute, hooldamisel kehtivad üldiselt pärisaruniitudele sarnased printsiibid (vt ka ptk 4.2.2). Kooslusi hooldatakse samuti niitmise või karjatamise või nende kahe kombineerimise teel.

Karjatamise puhul tuleb silmas pida, et kui karjamaal on kuivemaid kohti, kipuvad lambad soostunud osa ignoreerima süües sealt (kui üldse) taimi väga valikuliselt. Lambad väldivad

soostunud niitudele omaste karedate lõikheinaliste söömist, mistõttu mättad suurenevad ja vajalik oleks niitu täiendavalt niita. Seetõttu oleks sobivam soostunud niite ja madalsoid karjatada lihavecistega. Karjatamise korral võib osutuda vajalikuks teatud piirkonnad (näiteks liiga pehmed) karjamaast isoleerida. Juhul, kui soine karjamaa on ühine kuivemaga, käib kari märjemas osas nagunii harvem ja pole vaja muretseda, et loomad kahjustavad liialt kamarat ja kaitstavaid taimi. Hooldamata niidul pilliroo või sinihelmika mätaste ja kuluga üle kasvamine on kaitsealustele liikidele märksa suurem oht. Toetusalustel soistel niitudel on lubatud karjatamise koormus 0,2–1,0 lü/ha.

Väga niiskete ja tundlike koosluste niitmine tuleb kõne alla vaid käsitsi ja enne niitmist tuleb põhjalikult kaaluda, kas üldse on võimalik niidetud hein alalt kokku riisuda ja koristada. Heina maha jätta kindlasti ei või. Niitmiseks sobiv algusaeg on üldjuhul juuli algusest alates.

Lehtvõsa eemaldamisele peab järgmisel aastal kindlasti järgnema hooldus (niitmine koos heinakoristusega või karjatamine) või regulaarne vähemalt üle-aastane võsa eemaldamine. Vastasel juhul võime ühekordse võsalõikusega tekitada rohkem kahju kui kasu, intensiivistades noore võsa pealekasvu.

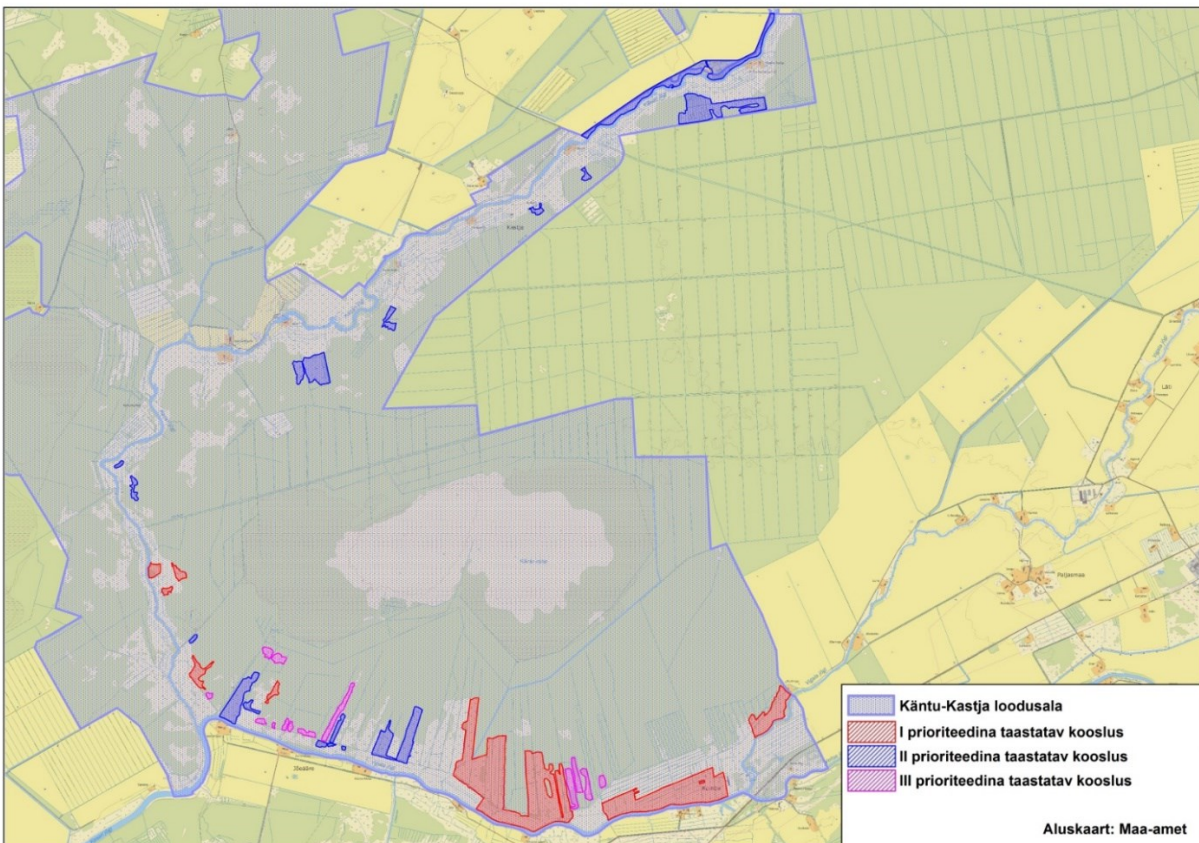
4.2.5. LAMMINIITUDE TAASTAMINE

Tegevus on vajalik väärtusele 2.2.4 (lamminiidud) seatud eesmärgini jõudmiseks. Loodusalal esineb luhaniitusid kokku 434,3 ha. Hetkel hooldatakse neid 239 ha ulatuses, lisaks on 2013.-2015. aastal asutud taastama 42,5 ha niite. Lisaks on I prioriteedina vajalik taastada veel umbes 72,7 ha juba hoolduses olevate niitude ääres olevaid niite, II prioriteedina umbes 42,6 ha pisut kaugemal olevaid niite ning III prioriteedina umbes 9,5 ha väiksemaid raskemini ligipääsetavaid niite. Pisut alla 20 ha niitude puhul on tegemist sisuliselt metsa kasvanud ja/või väga märgade niitudega, mistõttu nende hooldamine käesoleva kaitsekorraldusperioodi jooksul prioriteet ei ole. Juhul kui mõni hooldaja soovib neid alasid siiski taastada ja hooldada, tuleb seda tegevust siiski igati soosida.

Luhaniitude taastamisel on oluline taastava ala seisukord. Liiga tugeva võsastumise puhul võib taastamine osutuda ebamõistlikuks/liialt kulukaks. Kui endine luht on tihedalt täis kasvanud nt leppasid, mille tüve läbimõõt on juba 10 cm, võib olla mõistlikum lasta looduslikel protsessidel jätkuda ning käsitada ala juba lammimetsana. Otsust raske taastamine siiski ette võtta võib positiivselt mõjutada liigirohke/väärtuslike liikidega niitudele omase rohurinde(laikude) esinemine, samuti kunagise puisluha struktuurielementide – üksikud vanad laialehised puud – olemasolu. Taastamine on oluliselt lihtsam, kui luht talvel ei ole veega kaetud – siis on võimalus külmunud pinnase ja puuduva/vähese lumikatte korral taastamistööd teostada talvel. Taastamine ei ole eesmärk iseenesest, vaid eeltegevus luha hooldamisel. Vältida tuleb olukorda, kus ala edasine hooldamine on mingitel põhjustel võimatu – nt selgub, et luhapind küll kandis taastamisel kasutatavat eritehnikat, kuid kariloomi ja/või hooldamistehnikat mitte.

Luha taimestik on taastamisvõtetele vastupidav – peljata ei tasu ka kohati paljanduvat mulda (nt mätaste hekseldamise, sahkamise tagajärjel) – ajuti võimust võtavad ruderaalid asenduvad ajapikku luhtadele omase taimestikuga. Looduskaitsealuste taimede kogumike puhul tuleb siiski mullakihi koorimist vältida. Hekseldamine taastamisvõttena aladel, kus puuduvad mättad ja võsa, ei tohi vältida üle ühe aasta. Luhalinnustikule on eelkõige oluline, et luht oleks lage. Üksikuid, hajali asuvaid puid ja põõsagruppe, mida on väga tülikas eemaldada, võib luha ilmestamiseks küll alles jätta (eriti loomulikult puisluhtadel).

Taastamine algab võsa eemaldamisega, kas jäätmaaniiduki, võsagiljotiini, mootorseaga või muul viisil. Hekseldamist on reeglina vaja korrata kahel-kolmel järjestikusel aastal, et takistada uute võsude kasvu. Eriti halvaks praktikaks tuleb lugeda ühekordne hekseldamine, peale mida lakkab edasine taastamine/hooldamine.

Joonis 7. Kantu-Kastja loodusalal asuvad taastamist vajavad luhaniidud (M 1:35 600) andmed: keskkonnaregister).

4.2.6. LAMMINIITUDE HOOLDAMINE

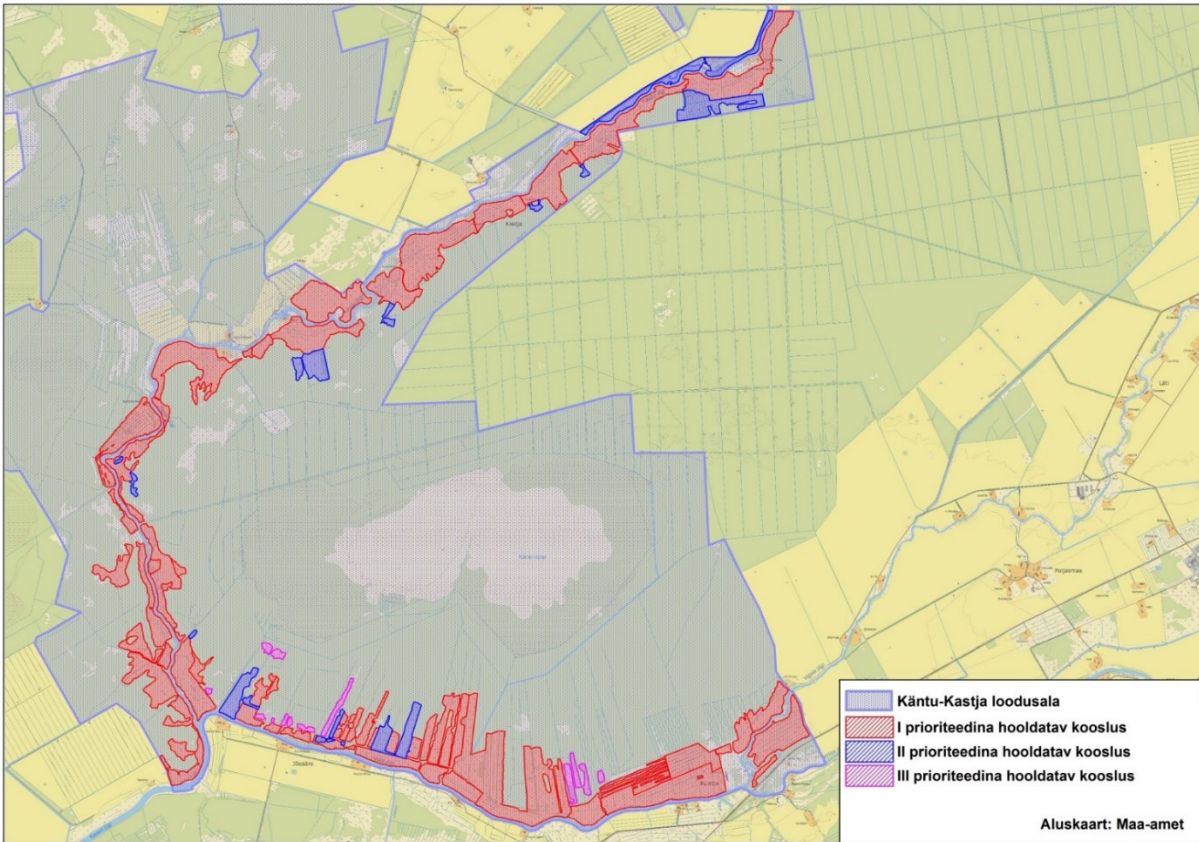
Tegevus on vajalik väärtusele 2.4.4 (lamminiidud) seatud eesmärkideni jõudmiseks. Hetkel hooldatakse luhaniitusid Käntu-Kastja looduslalal 239 ha ulatuses. Lisaks on juba taastamisel veel 42,5 ha niite. Juba hoolduses-taastamisel olevate koosluste jätkuv hooldamine on I prioriteet, lisaks tuleb I prioriteedina alustada hooldamist veel 72,7 ha niitudel, mis vajavad eelnevat taastamist (kokku I prioriteet 354,2 ha). II prioriteedina tuleb hooldada 42,6 ha niite (neid on kavas II prioriteedina ka taastada) ning III prioriteedina 9,5 ha (neid on kavas III prioriteedina ka taastada). Hooldamist vajavad niidukooslused on toodud joonisel 8.

Luhataimestiku liigirikkuse säilitamiseks või suurendamiseks sobivaim hooldusvõte on niitmine. Niitmine peab toimuma tingimata koos heina koristamisega ning niitekõrgus peaks olema madal (5-7 (max 10-12) cm). Heina koristamist on vaja vältimaks kulustumist, mis pärsib taimede idanemist ning muudab pealmise, kulustunud kihi sobimatuks mullaelustikule, toiduobjektide siirdumine sügavamale omakorda mõjutab negatiivselt linnustikku. Hein on vaja koristada ka toitainete kuhjumise vältimiseks – luhad on uhtmete tõttu viljakate muldadega ja viljakuse edasine tõstmine annab üha tugevama eelise suurekasvulistele taimeliikidele, mis valguskonkurentsis madalakasvulised liigid välja tõrjuvad, ning kokkuvõttes taimekooslus vaesub. Niitmise algusaeg võiks olla seotud üleujutuse alanemisega – rukkiräägu ja rohunepe pesitsusaladel ei tohi niitmist alustada varem kui kaks kuud peale tulvavee taandumist, tavaliselt enne juuli keskpaika.

Karjatamine kujundab luhal mosaiiksema koosluse kui niitmine, kuna loomad söövad taimi valikuliselt, kujundavad maastikku liikumisteedega ja kogunemiskohtadega ning taimkatte struktuuri mõjutavad ka väljaheited. Karjatamiseks sobivad eelkõige luhad, kus seda on ajalooliselt tehtud. Karjatamiskoormuse valimisel tuleb luha pehmusega kindlasti arvestada ning soovituslikku 1 lü piiri ei tohiks ületada ka kuivemate luhtade puhul.

Loomadele on keelatud anda lisaööta, sh ei tohi loomi karjata vaheldumisi poollooduslikul ja kultuurrohumaal, sest viimasel söödu jõuaks väetisena luhale, samuti soodustaks selline teguviis võõraste taimeliikide levikut luhta (Metsoja 2011). Pool-looduslike koosluste hooldusjuhendis ei ole käsitletud vasikate lisaöötmist, mis erineb oluliselt vanemate loomade lisaöötmisest. Vasikatele antakse tavaliselt suurema kasvukiiruse tagamiseks nn starter-sööta. Karjamaal antakse vasikatele spetsiaalsetes aedikutes, kuhu vanad loomad ligi ei saa, muljutud teravilja segusid, ennem võõrutust lisatakse ka spetsiaalseid võõrutusseguisid. See lisaööta peaks pool-looduslike koosluste hooldamise ajal asuma otse niidul, kuna kuni võõrutuseni on vasikas koos lehmaga. Lisaööta on ennekõike vajalik 2-8 kuu vanustele vasikatele, et imetamise perioodil oleks nende juurdekasv võimalikult suur, sest kui 6-8 kuuselt lehmad vasikatest eraldada, siis enamasti ei ole vasikas selleks ajaks saavutanud piisavat kehakaalu, kui ammlehma koos vasikaga on peetud madalama toiteväärtusega luhal või muul pool-loodusliku kooslusega alal, et asuda sööma ainult tavalist heina-silo põhist sööta. Söödava heina-silo-rohu hulk sõltub otseselt kehakaalust, mistõttu võõrutusel peatub juurdekasv 1-2 kuuks ja tingib hiljem veise väiksema kehakaalu võrreldes väljaspool pool-looduslikku kooslust kasvanud veistega. Loomade realiseerimisel on turu surve

järjest nooremate loomade realiseerimise suunas ja pool-looduslike kasvanud vasikate väikse võõrutuskaalu tõttu muutub konkurentsipüsimine järjest keerulisemaks, mistõttu tuleks arutada vasikate lisa söötamise lubamist pool-looduslikel kooslustel. Käntu-Kastja looduslal puudutab see luhaniiatusid.

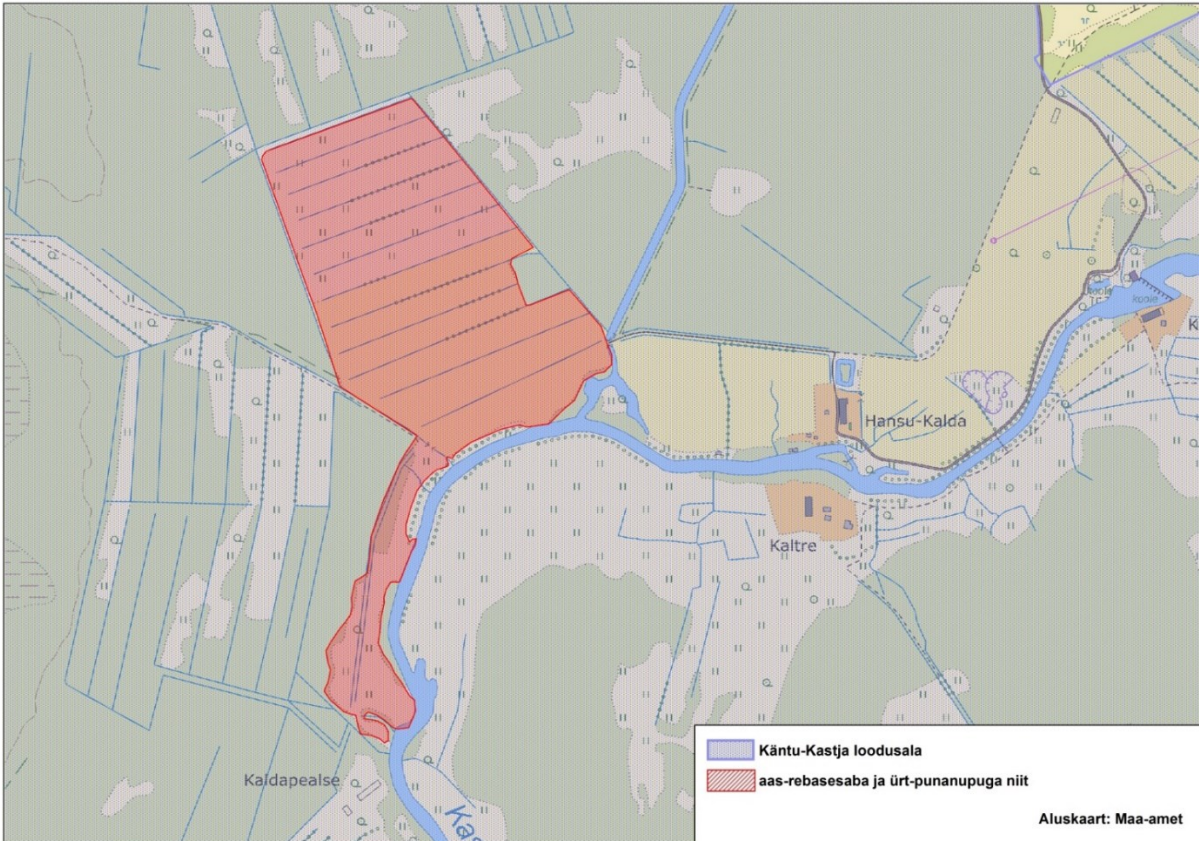

Joonis 8. Käntu-Kastja looduslal asuvad hooldamist vajavad luhaniiidud (M 1:35 600, andmed: keskkonnaregister).

4.2.7. AAS-REBASESABA JA ÜRT-PUNANUPU MADALIKUNIITUDE HOOLDAMINE

Tegevus on vajalik väärtusele 2.4.5 (aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud) seatud eesmärgini jõudmiseks. Kooslusest 19,5 ha on juba hoolduses, nende alade edaspidine hooldamine on I prioriteedi tegevus.

Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude hooldamisel tuleb lähtuda aru- ja soostunud niitude hoolduskavast (vt ptk 4.2.1.).

Joonis 9. Käntu-Kastja loodusalal asuv hooldatav aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (M 1:6000, andmed: keskkonnaregister).

4.2.8. PUISNIITUDE TAASTAMINE

Tegevus on vajalik väärtusele 2.4.6. (puisniidud) seatud eesmärgini jõudmiseks. Puisniite leidub Käntu-Kastja loodusalal kokku 12,2 ha, neist ühtegi hetkel ei hooldata. Vajalik on kõigi loodusalal asuvate puisniitude taastamine ja edasi järjepidev hooldamine. Eelisjärjekorras, st I prioriteedina, tuleb taastada 10,9 ha niite (sinna hulka kuulub ka 0,7 ha suurune seni liigirikka madalsoona inventeeritud ala). Need on kõrge esinduslikkusega, väga liigirikkad ja tüüpilised põlised pärandkooslused. Samuti tuleb taastada loodusala põhjapiiri lähistel olev suhteliselt väike (2 ha suurune) kooslus. See ei ole floristiliselt küll nii esinduslik, kui teised loodusalal esinevad puisniidud, kuid on siiski tugeva potentsiaaliga. Puisniidu väiksuse ja kehva ligipääsu tõttu on selle taastamine II prioriteediga.

Puisniitude taastamisel tuleb lähtuda puisniitude ja –karjamaade hoolduskavast (Talvi, 2010). Taastamistööd on otstarbekas alustada veel säilinud lagendikke laiendades. Esimeses järjekorras tuleb eemaldada võsa ja põõsarinne, seejärel valikuliselt puud. Niidu puudest-põõsastest ja võsast puhastamisel tuleb jälgida, et võsa oleks raiutud või saetud nii madalalt, et järgi jäänud kännud ja

tüükad niitmist ei segaks. Taastamistööde käigus on otstarbekas eemaldada ka niitmist segavad kivid. Palju kännu- ja juurevõsusid andvaid puid (haavad, saared, lepad, remmelgad) on soovitatav enne mahasaagimist kõigepealt rõngastada ja paariks aastaks jalale kuivama jätta. Raietööde käigus tekkinud puit tuleb niidu alalt eemaldada või põletada (sealjuures tuleb tuletegemisel kindlasti vältida niidukamaraga kohti).

Puisniidul on raietööde tegemiseks parim aeg hilissügisel enne lume tulekut, varakevadel vahetult pärast lume sulamist või lumevaesel ajal ka talvel. Lumeta ja raagus ajal raiumine häirib kõige vähem loodust, samuti on puisniidu taastajale sellel ajal puisniidu endine struktuur ja maastiku mosaiiksus kõige paremini nähtav. Kevadisel ja suvisel ajal raiumine häirib väga puisniidu elustikku ja kahjustab pehmet pinnast. Lumekattega ajal raiumise tulemusel jäävad aga maapinnale niitmist segavad kõrged kännutüükad.

Väga praktiline ja loodusesõbralik taastamise meetode on koosluse taastamise ajal puisniitu karjatada. Kuna mitmed koduloomad (eriti kitsed, aga ka hobused, lihaveised) armastavad eriti noori puittaimede võrseid süüa, hoiab selline loomulik ja vähekulukas hooldusvõte ära suurema juure- ja kännuvõsude vohamise. Kindlasti on see aga vaid üks lühiperioodiline taastamisvõte, millele peab järgnema niidu ülepinnaline regulaarne niitmine.

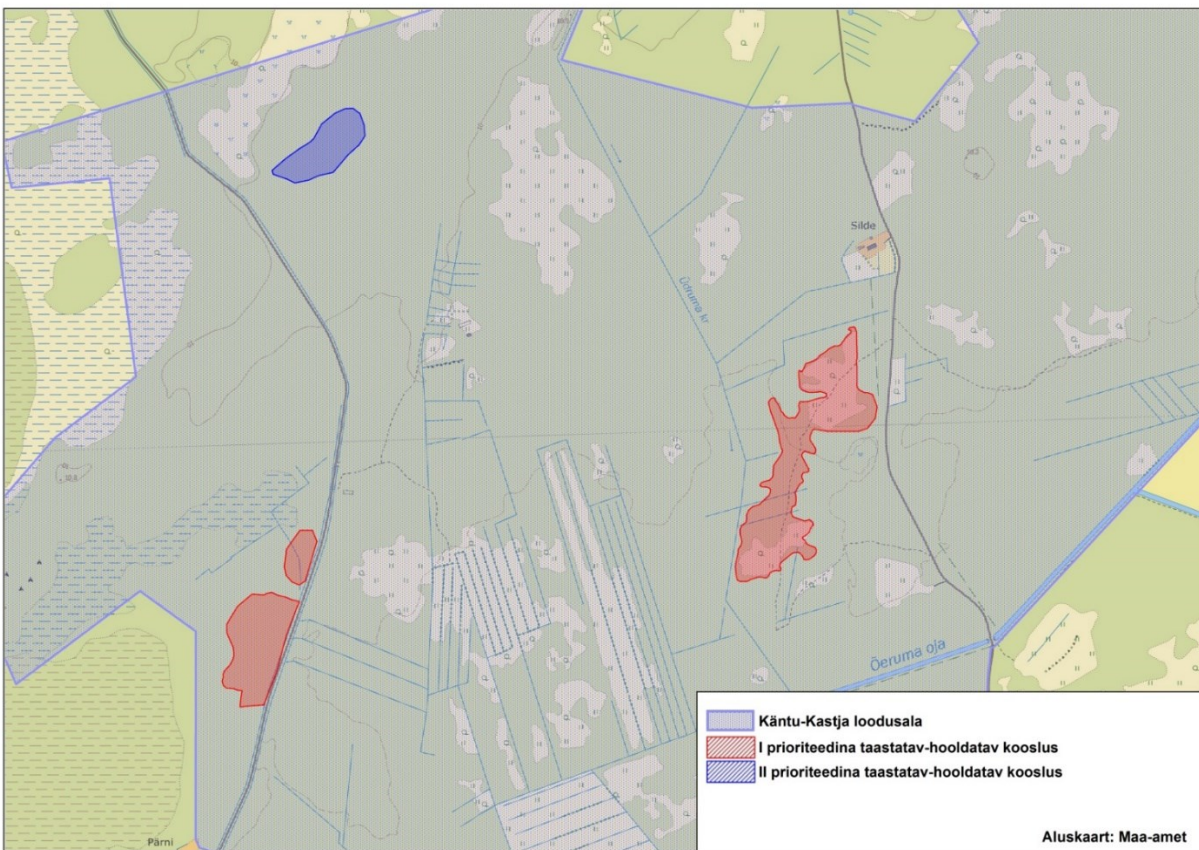
Puisniidu taastamistööde hajutamine mitme järjestikuse aasta peale koos sellega kaasneva juba puhastatud alade niitmise annab paremaid tulemusi kui ühekordne ulatuslik raietöö.

4.2.9. PUISNIITUDE HOOLDAMINE

Tegevus on vajalik väärtusele 2.4.6. (puisniidud) seatud eesmärgini jõudmiseks. Hetkel looduslala ühtegi puisniitu ei hooldata, kuid vajalik on seal majandamise, see eeldab ka kõigi niitude eelnevat taastamist. I prioriteedina tuleb hooldada 10,9 ha puisniite (taastamistöö on samuti I prioriteediga) ning II prioriteedina 2 ha puisniite (taastamistöö II prioriteet).

Puisniitude hooldamisel tuleb lähtuda puisniitude ja puiskarjamaade hoolduskavast (Talvi, 2010). Puisniitude peamine hooldusmeetod on regulaarne niitmine. Parim aeg puisniitude niitmiseks on juuli. Niitmist on soovitatav alustada puude ja põõsaste poolt varjatud aladelt, liikudes lagedamate alade suunas. Nii tagatakse enam-vähem ühtlane heina kuivamine. Looduskaitseolulistele või dekoratiivsetele liikidele (nt laialehine neiuvaip, kuldking, luuderohi) kasvukohad võib aeg-ajalt laiguti niitmata jätta, samas peab neid kohti aastati varieerima, et vältida oluliste kasvukohtade kulustumist ja võsastumist. Puisniitu ei või ega saagi niita väga madalalt. Puisniidul niidetud hein tuleb samas kuivatada ja seejärel koristada, kuna heina kuivamise ajal järelküpsevad mitmete rohttaimede viljad ja arenevad edasi selgrootute loomade noorjärgud. Puisniitudel võib vajadusel ka ädalas loomi karjatada, kuid seda võib teha vaid juhul, kui niidul on piisav rohukasv. Ädalas võib karjatada lühiajaliselt (mitte üle kuu aja ja mitte varem kui alates septembrist) ning madala

koormusega (mitte üle 0,5 lü/ha). Oluline on silmas pidada, et säiliks puisniidu majandamine niiduna ning et ta ei muutuks ajapikku puiskarjamaaks.

Joonis 10. Käntu-Kastja loodusalal asuvad puisniidud (M 1:10 000, andmed: keskkonnaregister).

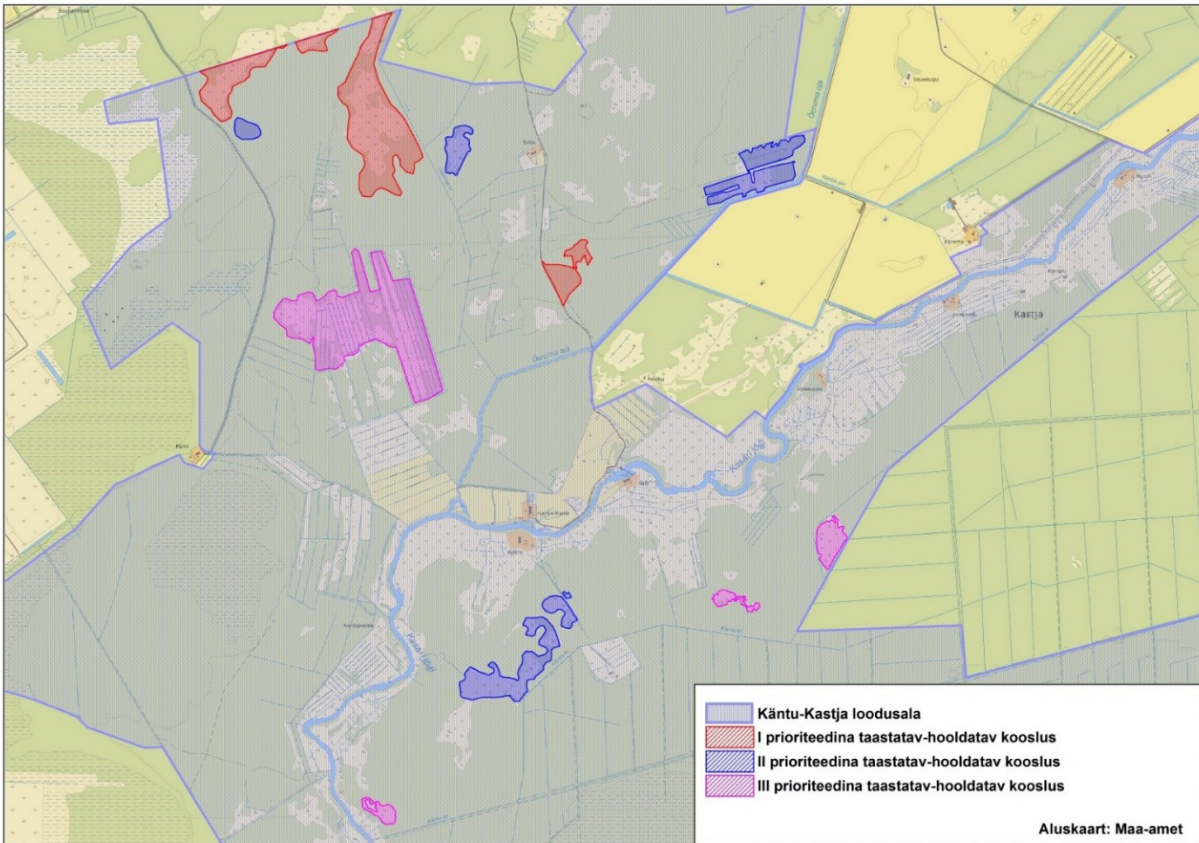
Puisniidu taastamise järgselt peab ka hooldamise ajal vajadusel harvendama puu- ja põõsarinnet ning koristama tuule- ja lumemurdu. Sarnaselt taastamistöödele on ka neid töid sobilik teha hilissügisest varakevadeni. Varakevadise oksarisu koristamisel kogutud ja talvistest raietöödest jäänud oksarisu tuleb kokku koguda varakevadel enne taimede kasvu algust ning põletada vanadel lõkkeasemetel. Vajadusel võib tasandada ka maapinna suuremaid ebatasasusi ja suunata kevadel kaua püsivate sulavete voolamisteid. Soostunud puisniitude puhul võib hooldusvõttena arvesse tulla ka endiste kuivenduskraavide hooldamine (kraavi sängi puhastamine, kallaste võsast lahtiraiumine). Lääne-Eesti ja saarte puisniitudel on viimastel aastakümnetel saanud igakevadiseks puisniidu hooldustöökse metssigade tuhnimisjälgede tasandamine. Soovitav on kevadel ka lehtede ja kulu kokku riisumine. Riisudes parandatakse maapinnal valgusolusid, kobestatakse mullapinda ja vähendatakse samblakihi paksust.

Hooldatavad alad on toodud joonisel 10.

4.2.10. LIIGIRIKASTE MADALSOODE TAASTAMINE

Tegevus on vajalik väärtusele 2.4.9 (liigirikkad madalsood) seatud eesmärgini jõudmiseks. Käntu-Kastja looduslalal leidub seda kooslust kokku 98,3 ha ning hetkel seda ei hooldata. Samas on suur osa looduslale jäävatest soostunud niitudest kõrge või väga kõrge esinduslikkusega ning floristiliselt olulise väärtusega, mistõttu kindlasti on vajalik nende alade kasutusele võtmine. I prioriteedina tuleks taastada just suuremad ja kõrge looduskaitse väärtusega (esinduslikkus ja floora) alad, neid alasid on kokku 25,4 ha. II prioriteedina tuleks taastada alad, mis on vähemalt arvestatava esinduslikkusega ning enamasti kergesti taastatavad. Taolisi alasid on kokku 17,5 ha. III prioriteedina võib taastada alad (kokku 29,7 ha), mis on suhteliselt väikesed, madalama looduskaitse väärtusega ning asuvad teistest pool-looduslikest kooslustest eraldi (ja on seetõttu madalama taastamispotentsiaaliga), kuid millel on samas potentsiaali muutuda oluliselt väärtuslikemateks. Erandiks on suur niidukooslus loodusala keskosas, see on küll mõõtmetelt suur ja asub suhteliselt tee lähedal, kuid tegemist on tiheda kuivenduskraavide võrgustikuga kaetud alaga, mis teeb selle taastamise ja edaspidise hooldamise üsna keeruliseks. Seetõttu on ka selle ala taastamine III prioriteediga. Taastamist vajavad alad on toodud joonisel 11.

Liigirikaste madalsoode taastamisel tuleb lähtuda aru- ja soostunud niitude hoolduskavast (vt ptk 4.2.4.).

Joonis 11. Käntu-Kastja loodusalal asuvad liigirikkad madalsood (M 1:20 000, andmed: keskkonnaregister).

4.2.11. LIIGIRIKASTE MADALSOODE HOOLDAMINE

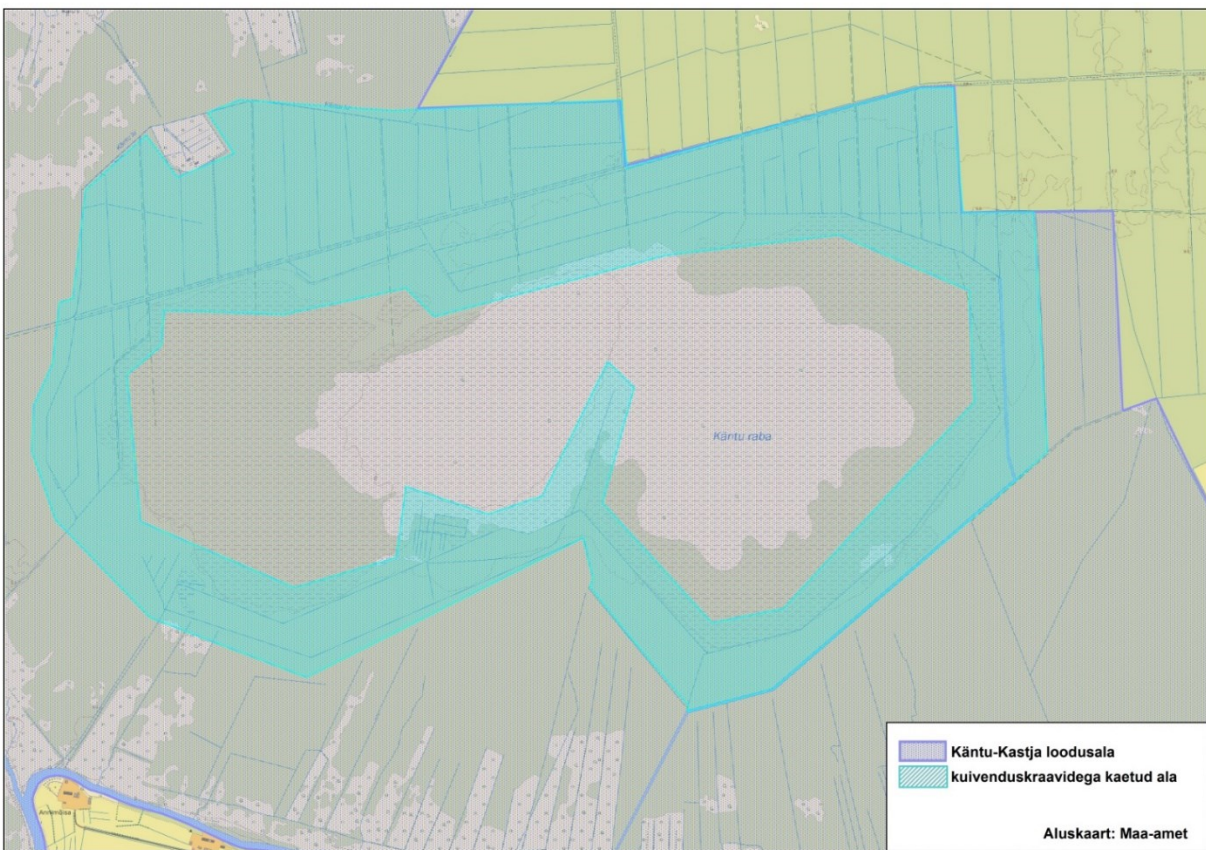
Tegevus on vajalik väärtusele 2.4.9 (liigirikkad madalsood) seatud eesmärgini jõudmiseks. I prioriteedina tuleb hooldada 25,4 ha sellesse tüüpi kuuluvaid kooslusi, II prioriteedina 17,5 ha ning III prioriteedina 29,7 ha kooslusi (kõikidel kooslustel on taastamine sama prioriteediga).

Soovitavalt tuleb hooldada kõiki loodusalal olevaid liigirikkaid madalsoid. Neist enamikke oleks Käntu-Kastja loodusalal õigem pigem nimetada soostunud niitudeks, mistõttu nende hooldamisvõtted on enamasti sarnased aruniitude omadega (vt ptk 4.2.1. ja 4.2.4.). Hooldamisvõteteks on nagu teiste pool-looduslike koosluste puhulgi niitmine või karjatamine. Erisuseks on kõik loodusalal asuvad 2009. a inventuuride kohaselt väga kõrge esinduslikkusega kooslused (joonisel 10 kolm kõige põhjapoolsemat kooslust). Nende puhul on tegemist tüüpiliste madalsoodega (Paali klassifikatsiooni järgi liigirikkad madalsood), seetõttu on ka nende hooldamine mõnevõrra erinev. Neid alasid tuleks mõõdukalt karjatada (karjatamiskoormus 0,2-1 lü/ha).

4.2.12. VEEREŽIIMI TAASTAMINE

Tegevus on vajalik väärtusele 2.4.7. seatud eesmärgini jõudmiseks. Vajalik on Käntu soo veerežiimi taastamine. Veerežiimi taastamine eeldab seda mõjutavate kuivenduskraavide osalist või täielikku sulgemist. Enne veerežiimi taastamist hinnatakse Käntu soo ja selle ümbruse hüdrooloogilist seisundit ning planeeritakse täpsemad taastamistööd märgitud alal (joonis 12).

Kuivõrd tegemist on mitmesuguste koosluste säilimisele suunatud tegevusega, on veerežiimi taastamine I prioriteet. Taastamistöödega tuleb alustada 2020. a ning kuna tegemist on laiaulatuslike töödega, on mõistlik see jaotada vähemalt 3 aasta peale. Kuna nimetatud alad jäävad enamasti riigimaale, siis on töö teostajaks RMK.

Joonis 12. Käntu-Kastja loodusalal veerežiimi taastamist vajavad alad (M 1:16 600).

4.3. TARISTU, TEHNIKA JA LOOMAD

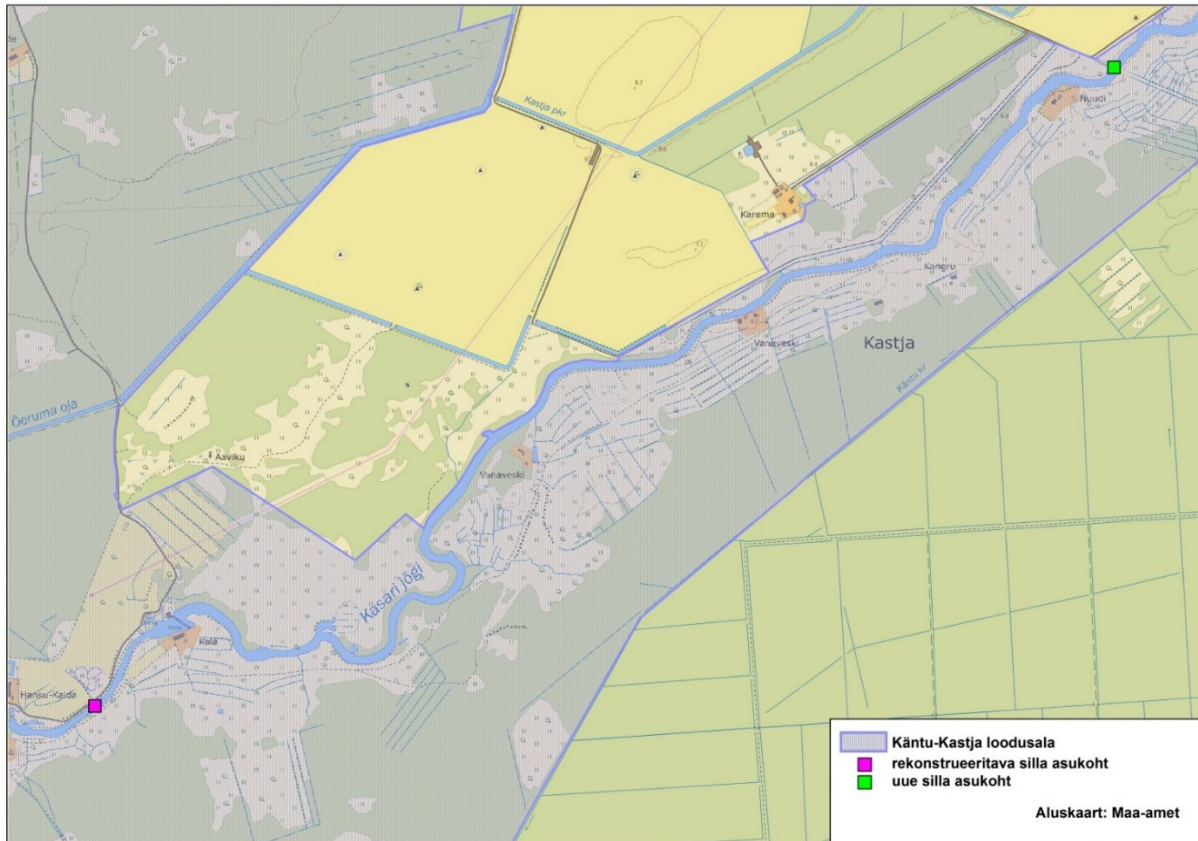
4.3.1. SILDADE RAJAMINE

Tegevus on vajalik peatükis 2.4.4 (lamminiidud) seatud eesmärgini jõudmiseks. Kastja külas Laastre paisu juures on vaja uuendada Kasari jõel asuvat loomade ülepääsusilda, kuna senine sild ei ole piisavalt lai ja tugev niiduhoidustehnika niidule vedamiseks. Samuti on vaja rajada uus ülepääsusild Kastja külas Nuudi talu juurde endisele sillakohale. Ülepääsusillad tuleb projekteerida vähemalt 30 tonnise kandevõimega ja vähemalt 5 meetri laiusena, et tagada niiduhoidustehnika ülepääs ja luhalt tehtud heina või silo väljaveo võimalus. Sildade asukohad on toodud joonisel 13.

Tegevus kuulub I prioriteeti, sest praeguses seisukorras olev vana sild ning Laastre paisu juurest puuduv sild raskendavad oluliselt niitude hooldus- ja taastamistöid. Tegevuse teostamise aeg aastatel 2020-2022. Sillad jäävad eraomandis olevale maale, seetõttu korraldavad nende rajamist huvilised või KeA.

Foto 2. Rekonstrueerimist vajav ülepääsusild Kastja külas Laastre paisu juures

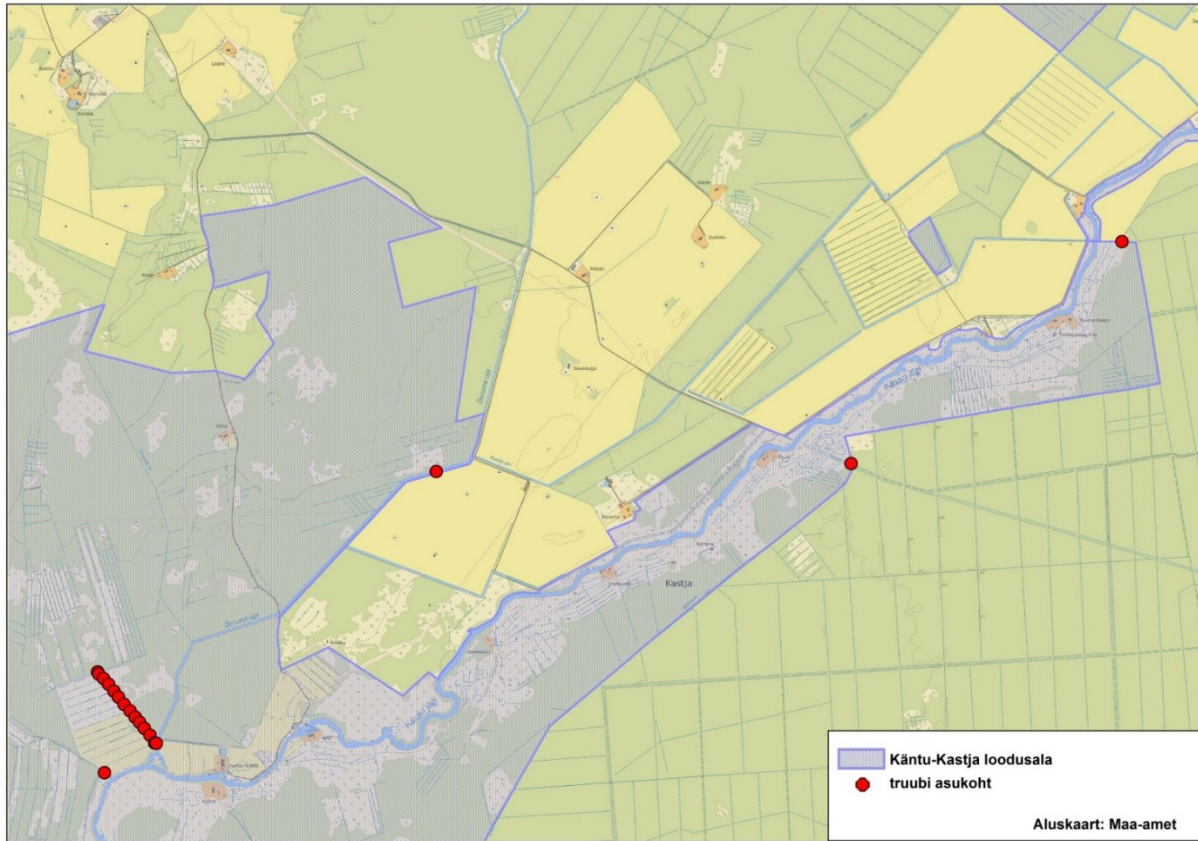

Joonis 13. Laastre paisu lähedal asuva rekonstrueeritava silla asukoht ja Nuudi talu lähistel asuva uue silla asukoht (M 1:11 500).

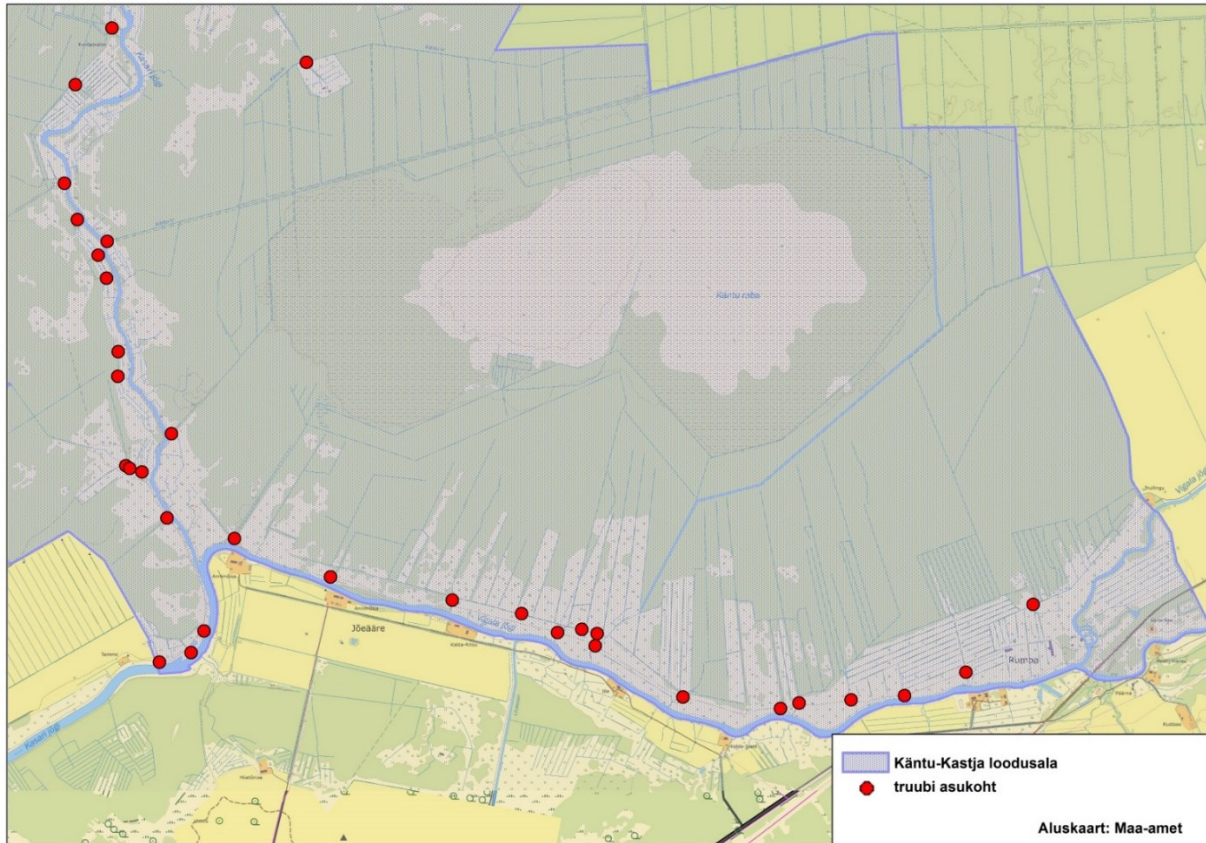
4.3.2. TRUUPIDE RAJAMINE

Tegevus on vajalik väärtustele 2.4.3 (niiskuslembesed kõrgrohustud), 2.4.4 (lamminiidud), 2.4.9 (liigirikkad madalsood) seatud eesmärgini jõudmiseks. Lamminiitude hooldamiseks on vajalik uuendada 11 amortiseerunud betoontruupi. Samuti on niitude efektiivsemaks hooldamiseks vaja rajada vähemalt 41 uut truupi, truupe võib vajadusel rajada ka rohkem ja mujale. Enamus olemasolevaid truupe on 50-100 cm diameetriga, kuid Vaikna peakraavil asuv truup on diameetriga 1,5 m. Truupide asukohad on toodud joonistel 14 ja 15.

Tegevus kuulub II prioriteeti, sest praeguses seisukorras truibid raskendavad niitude hooldus- ja taastamistöid. Truupide uuendamine peaks toimuma aastatel 2020-2022. Truupe jääb nii era- kui ka riigimaale, mistõttu nende rajamise eest vastutavad KeA või huvilised ja RMK.

Joonis 14. Käntu-Kastja loodusalal asuvate truupide asukohad (M 1:22 000).

Joonis 15. Kõtu-Kastja looduslal asuvate truupide asukohad (M 1:22 000).

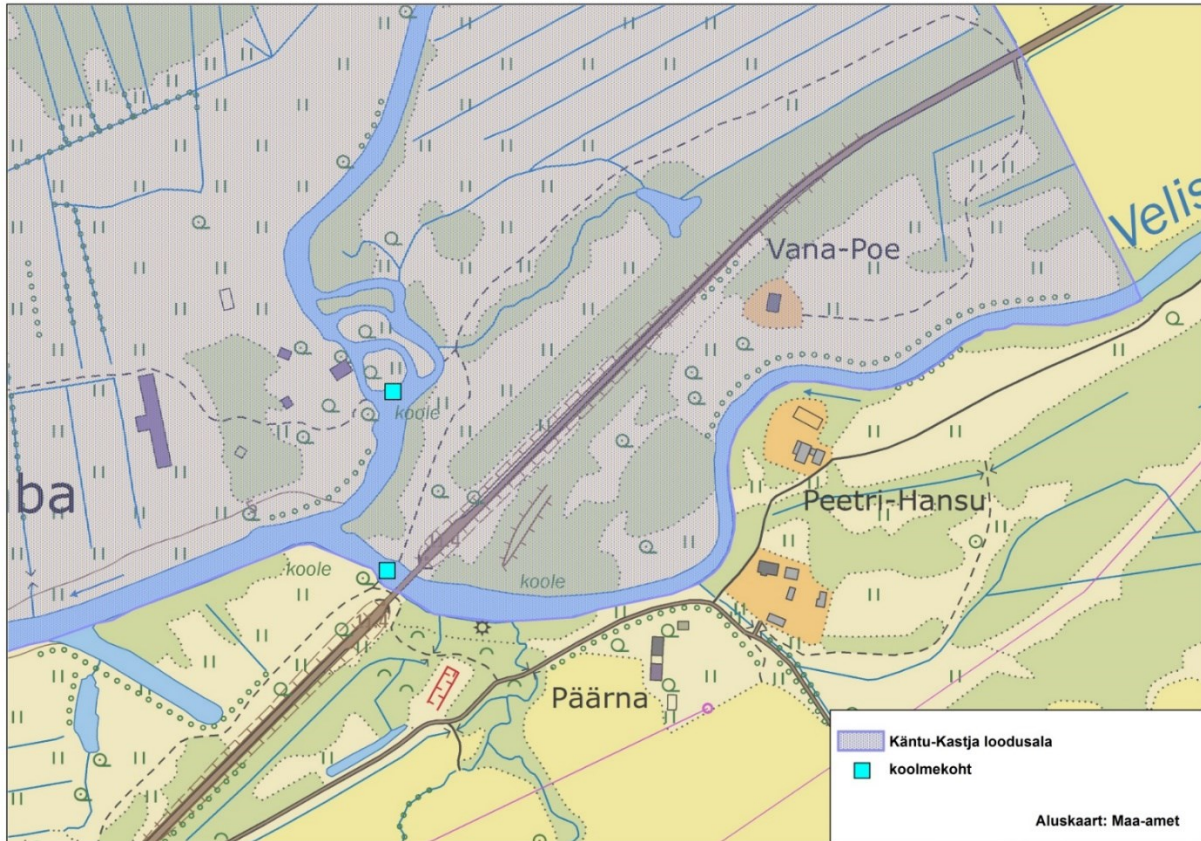

Foto 3. Amortiseerunud betoonruup lamminiidul.

4.3.3. KOOLMEKOHTADE KORRASTAMINE

Tegevus on vajalik peatükis 2.4.4 (lamminiidud) seatud eesmärgini jõudmiseks. Rumba silla juures on vajalik korrastada kaks koolmekohta Vigala ja Velise jõel, et tagada ligipääs Vigala jõe äärsetele luhaniitudele. Vajalik on jõe läbisõidukohtadele rajada betoonist mahasõidud või tagada kaldaala mittekahjustamine kruusakattega või muul viisil.

Tegevus kuulub II prioriteeti, sest praeguses seisukorras koolmekohtade ülepääsud raskendavad niitude hooldus- ja taastamistöid. Tegevuse teostamise aeg aastatel 2020-2022. Kuna korrastamist vajavad alad jäävad jätkuvalt riigiomandis olevale maale, korraldab hooldustöid RMK.

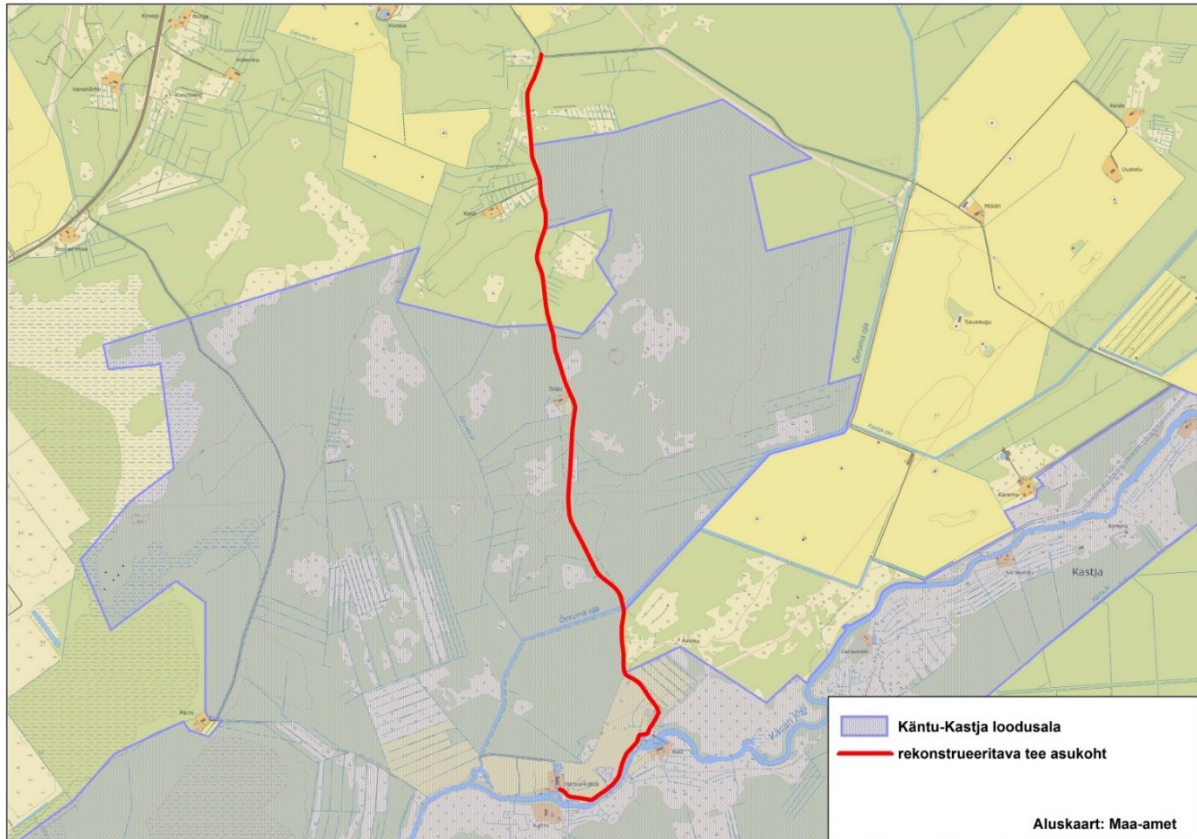

Joonis 16. Käntu-Kastja loodusalal niitudele pääsuks kasutatavate koolmekohtade asukohad (M 1:4000).

4.3.4. ÜDRUMA-LAASTRE TEE REKONSTRUEERIMINE

Tegevus on vajalik väärtustele 2.4.3 (niiskuslembesed kõrgrohustud), 2.4.4 (lamminiidud), 2.4.5 (aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud), 2.4.6 (puisniidud) seatud eesmärgini jõudmiseks. Loodusala läbiv Üdruma-Laastre tee on üsna amortiseerunud ning koosluste paremaks hooldamiseks (raske niitmistehnika kandmiseks) on vajalik selle rekonstrueerimine. Tee on vaja rekonstrueerida Laastre rajatavast ülepääsusillast kuni Üdruma-Kastja teeni. Osa teest jääb ka väljapoole Käntu-Kastja loodusala, kuid kindlasti on vajalik tee rekonstrueerimine terves ulatuses, kuna vajalikud masinad tuuakse alale kaugemalt. Rekonstrueeritava teelõigu pikkus on 3,9 km, tee laius on umbes 4-5m. Tee täpsemad töö- ja ehitusmahud selguvad rekonstrueerimise projekti koostamisel.

Tegevus kuulub II prioriteeti, sest Laastre tee on vajalik niitude hooldamiseks ja tehnika liikumiseks alade vahel. Tee rekonstrueerimine toimub orienteeruvalt 2022-2023. Kuna tee jääb valdavalt munitsipaalmaale, korraldab selle rekonstrueerimist kohalik omavalitsus (edaspidi KOV).

Joonis 17. Üdruma-Laastre tee asukoht (M 1:20 000).

4.3.5. POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE HOOLDAMISEKS VAJALIK TEHNIKA SOETAMINE

Tegevus on vajalik väärtustele 2.4.3 (niiskuslembesed kõrgrohustud), 2.4.4 (lamminiidud), 2.4.5 (aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud), 2.4.6 (puisniidud), 2.4.9 (liigirikkad madalsood) seatud eesmärgini jõudmiseks. Käntu-Kastja looduslal asuvate luhaniitude ja teiste poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks on vajalik soetada kännufrees ning kerge ja hea manööverduisvõimega traktor lisaks edaspidi uuendada niiduhooldustehnikat (niidukid, vaaluti, kaaruti, heinaveohaagis, ruloonpress, kogurkäru, biomassi niidukogur, esilaadur, kombipress, hooldusniiduk).

Kännufrees ja traktor tuleks soetada juba lähiaastatel (2019), niidutehnika uuendamine jääb kaitsekorraldusperioodi lõpu poole (2027). Tegemist on II prioriteedi tööga ning selle teostajaks on huvilised (eeskätt niitude hooldajad).

Loomadega karjatamisel hooldustööde läbiviimise soodustamiseks oleks vajalik loomakasvatust toetavate tehniliste abivahendite (kogumisaedik, mobiilne fikseerimisruum loomade transportimiseks, loomaveohaagis, jootmistarvikud jms) soetamine.

Tegevus kuulub III prioriteeti ja planeeritav soetamise aeg on 2020. aasta. Loomakasvatust toetavad tehnilised abivahendid soetavad huvilised (koosluste hooldajad).

4.3.6. LOOMAD POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE HOOLDAMISEKS

Tegevus on vajalik eelkõige väärtustele 2.4.3 (niiskuslembesed kõrgrohustud), 2.4.4 (lamminiidud) ja 2.4.9 (liigirikkad madalsood) seatud eesmärgini jõudmiseks. Lihaveistega niiskete niitude karjatamine on Käntu-Kastja looduslal taganud pool-looduslike koosluste hea seisundi. Siiski ei ole olemasolevad karjad piisavad luhaniiitide hooldamiseks, mistõttu on kava perioodi jooksul vajalik loomi juurde soetada.

Kuna veistega karjatamine on parim võimalik moodus liigniiskete koosluste hooldamiseks, on tegemist II prioriteedi tegevusega. Loomi soetavad huvilised (koosluste hooldajad) ja planeeritav soetamise aeg on 2021. aasta.

4.3.7. PUHKEKOHTADE RAJAMINE

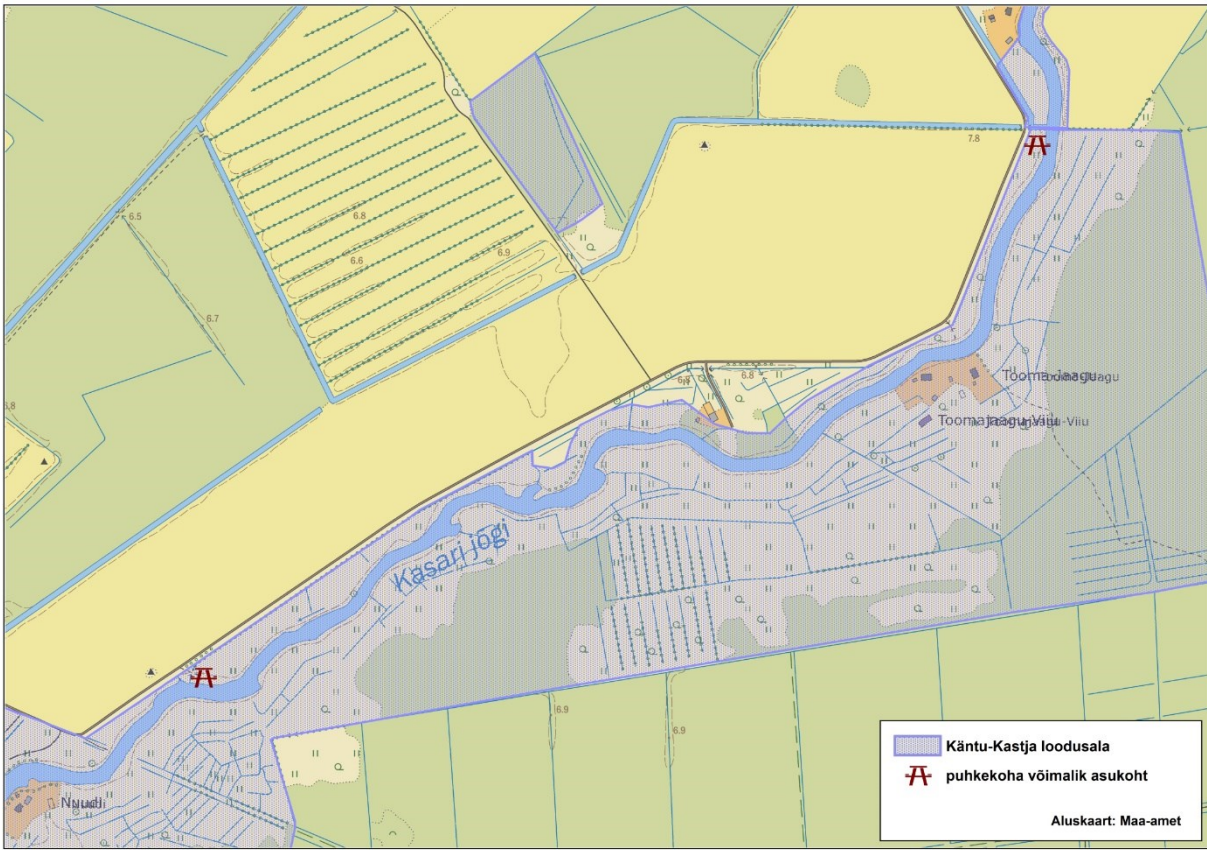
Tegevus on vajalik väärtusele 3 (ala ja selle väärtuste tutvustamine ning külastuskorraldus) seatud eesmärkide saavutamiseks. Käntu-Kastja looduslal ei ole hetkel ühtegi lõkke- ja puhkekohta, kuigi kalastajad ja loodushuvilised liiguvad alal aktiivselt, teevad lõket ja telgivad erinevates kohtades. Külastuse suunamiseks ja seeläbi loodus ja hoiuala kaitse-eesmärkidele väiksema negatiivse mõju tekitamiseks on soovituslik rajada puhke- ja lõkkekohad aktiivseimalt kasutatud kohtadesse (toodud joonistel 18 ja 19).

Mõistlik oleks kokku rajada kuni kaks puhkekohta (üks kummalgi joonisel näidatud piirkonda). Need on arvatavasti piisavad, et koondada puhkekohtade juurde praegu ka muid ümberkaudseid isetekkelisi peatuskohti kasutavad külastajad. Samuti optimeeritakse sedasi puhkekohtade halduskulud. Puhkekohti saab kasutada ka paatide sisselaskmiskohana, et harrastuskalastajad ei läheks paatidega jõgedele näiteks läbi õuealade.

Tegevus kuulub III prioriteeti, teostamise aeg 2022. aasta. Puhkekohtade rajajaks eramaal on huvilised.

Joonis 18. Võimalikud puhkekohad eramaal Rumba külas (M 1:7 000).

Joonis 19. Võimalikud puhkekohad eramaal Kastja külas (M 1:7 000).

4.3.8. PUHKEKOHTADE HOOLDAMINE

Tegevus on vajalik väärtusele 3 (ala ja selle väärtuste tutvustamine ning külastuskorraldus) seatud eesmärkide saavutamiseks. Vajalik on peatükis 4.3.7 ettenähtud puhkekohtade perioodiline hooldamine.

Kuigi puhkekohtade rajamine on III prioriteet, on nende valmimisel kohtade hooldamine kõrgema (II) prioriteediga, kuna alade järjepidev hooldamine on ka nende säilimise eelduseks. Puhkekohtade hooldamine toimub vastavalt vajadusele alates nende valmimisest terve kaitsekorraldusperioodi vältel. Olenevalt objektide rajajast on hooldajaks kas huvilised või RMK.

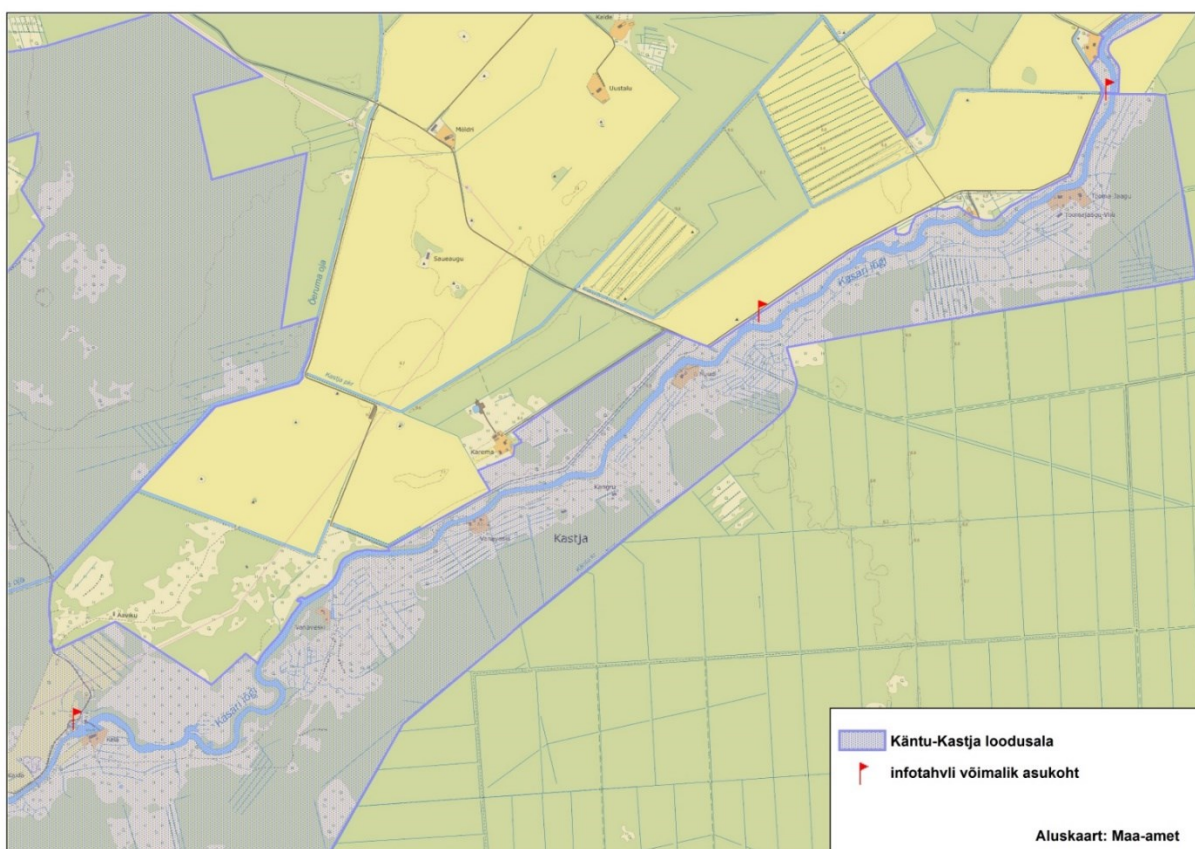
4.3.9. INFOTAHVLITE KOOSTAMINE JA PAIGALDAMINE

Tegevus on vajalik väärtusele 3 (ala ja selle väärtuste tutvustamine ning külastuskorraldus) seatud eesmärkide saavutamiseks. Hetkel loodus- ja hoiualal selle väärtusi, kaitsekorda jms olulist infot tutvustavaid infotahvleid ei ole. Kuna tegemist on hooajati siiski üsna külastatava kohaga

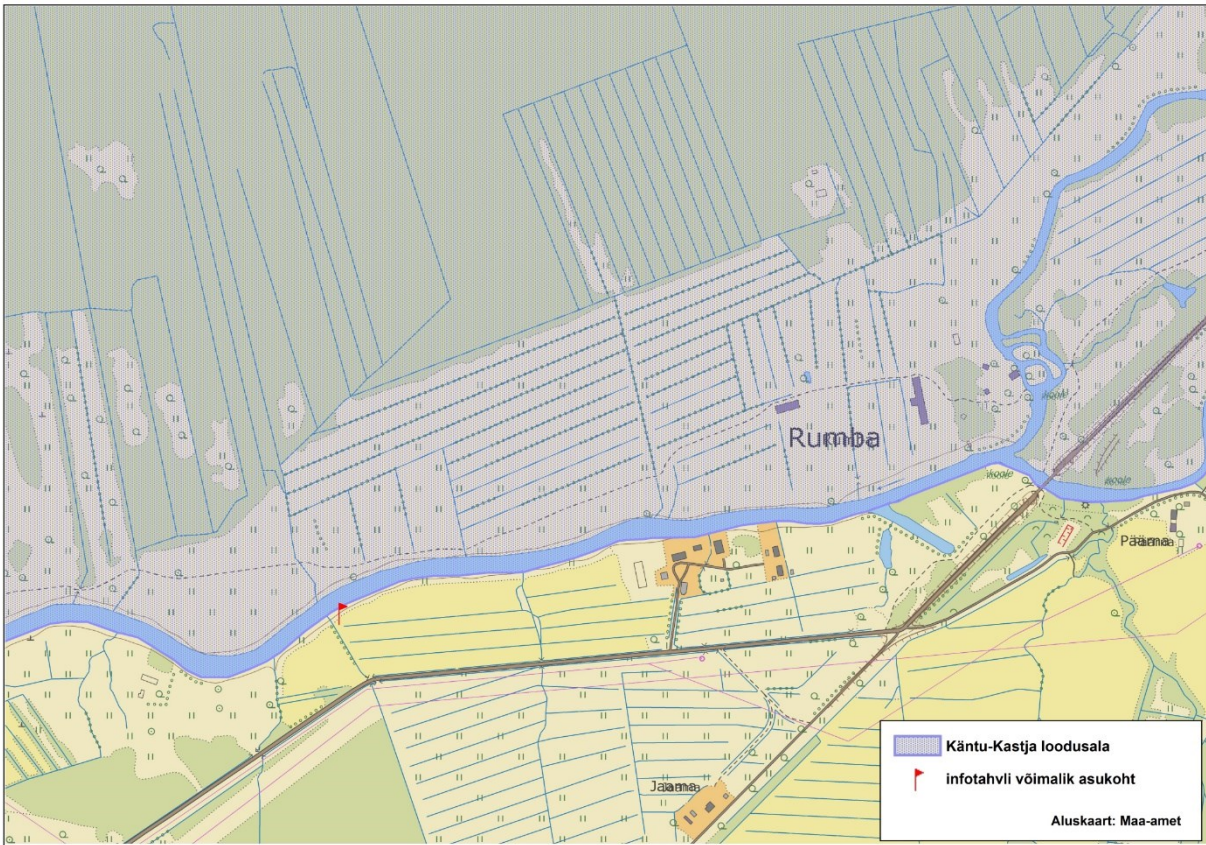
(peamiselt harrastuskalurid, vähem ka muud loodushuvilised), on oluline, et vajalik info oleks külastajatele kättesaadav.

Uue kaitsekorra kehtestamisel on vajalik infotahvlite paigaldamine, mis tutvustaksid kaitseala ja kaitsekorda, annaksid ülevaate ala väärtustest, loodus- ja linnualasse kuulumisest, külastuskorraldusest ning sisaldaksid kalastamisinfot. Infotahvlid tuleks paigaldada peatükis 4.3.7 nimetatud puhkekohtade juurde (joonised 18 ja 19). Lisaks on mõistlik paigaldada sarnase sisuga infotahvel ka Laastre paisu juurde ning lisada sinna ka info paisu ajaloo kohta (joonis 20). Infotahvli teksti koostab Keskkonnaamet.

Kokku oleks tarvis lisada 3 infotahvlit. Tahvlite rajamise aeg sõltub uue kaitsekorra kehtestamisest ning võiks jääda kaitsekorraldusperioodi lõpupoole, orienteeruvalt 2022. a. Kuna võimalikud puhkekohtade asukohad jäävad eramaale, siis on töö teostajaks huvilised. Samuti asub eramaal Laastre pais ja selle ümbrus, seega on seal infotahvli rajajaks ka huvilised. Infotahvlite hooldamine käib vastavalt vajadusele terve kaitsekorraldusperioodi vältel. Tahvlite rajamine on III prioriteet.

Joonis 20. Infotahvlite potentsiaalsed asukohad (M 1:17 000).

Joonis 21. Infotahvlite potentsiaalsed asukohad (M 1:7000).

4.3.10. KAITSEALA PIIRITÄHISTE KORRASHOID JA UUENDAMINE

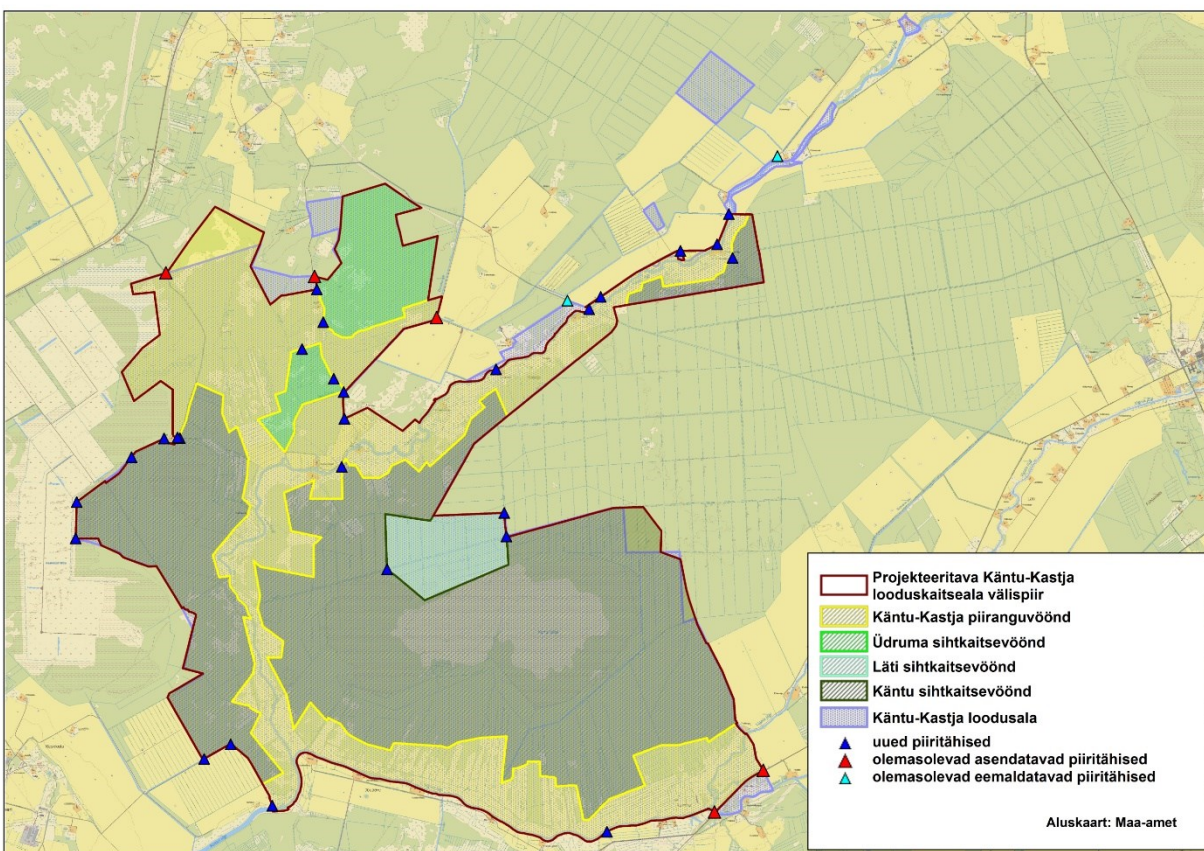
Tegevus on vajalik väärtusele 3 (ala ja selle väärtuste tutvustamine ning külastuskorraldus) seatud eesmärkide saavutamiseks. Hoiuala tähistamiseks on paigaldatud seitse tähist. Uue kaitsekorra kehtestamisel on vajalik kaitstava ala välispiiri ning liikumispiiranguga võõndite tähistamine. Tähiste olemasolu on eelkõige oluline peamiste liikumisteede juures. Tähiste hulk peab olema piisav selleks, et kaitstava ala paiknemisest oleks võimalik looduses aru saada. Lisaks on vaja kaitseala loomise ning loodusala piiri muutmise tagajärjel emaldada kaks olemasolevat tähist.

Loodavate puhkekohtade juurde paigaldatakse suured piiritähised. Mujale teede, radade, sihtide juurde ning piiri käänupunktidest paigaldatakse keskmise suurusega piiritähised. Tähistele märgitakse kaitstava ala (ja võõndi) nimetus. Liikumispiiranguga võõndid tähistatakse liikumiskeelu punase tähisega, kuhu on lisaks märgitud liikumiskeelu aeg.

Ettepanekud tähiste paiknemise osas on joonisel 22, tähiste asukohad ning nendele märgitav tekst täpsustatakse vajadusel uue kaitsekorra kehtestamise järgselt.

Edaspidi toimub kõikide paigaldatud tähiste regulaarne hooldamine ja asendamine vastavalt vajadusele. Eelkõige on oluline jälgida piiritähiste ja liikumiskeelu tähiste olemasolu peamiste liikumisteede juures.

Kaitstav ala tähistatakse uue kaitsekorra kehtestamise järgselt. Välispiiri tähistamine ja tähiste hooldus kuulub II prioriteeti ning korraldajaks on RMK.

Joonis 22. Olemasolevate ja uute piiritähiste asukohad (M 1:47 000) (projekteeritava kaitsekorra alusel).

4.4. KAVAD JA EESKIRJAD

4.4.1. KAITSEKORRALDUSKAVA TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE JA UUENDAMINE

Tulemuslikkuse vahehindamine viiakse läbi kaitsekorralduse perioodi keskel ehk 2022. a. Vahehindamise käigus tehakse olemasolevate andmete põhjal vahekokkuvõtteid elupaigatüüpide ja liikide seisundi kohta ning selle kohta, kuidas on õnnestunud tabelis 2 toodud tegevuskava järgimine. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine ja kava täitmise analüüs ning uue kava koostamine viiakse läbi 2027. a. Tegevused aitavad kaasa kõikide väärtustega seotud eesmärkide saavutamisele.

Tegemist on I prioriteedi töödega, mida korraldab KeA.

4.4.2. KAITSEKORRA, -EESMÄRKIDE JA VÄLISPIIRI MUUTMINE

Käntu-Kastja hoiuala ja Üdruma suur-konnakotka püsielupaiga baasil tuleks moodustada Käntu-Kastja looduskaitseala. Sellekohase ettepaneku tegi Keskkonnaametile Läänemaa Linnuklubi. Looduskaitseala moodustamise protsessi tuleb kindlasti edaspidi jätkata.

Selle raames tuleb kaitsealaga liita maaüksustel 34202:002:0302 ja 34202:002:0620 ning nende vahelisel jätkuvalt riigi omandis oleval maal asuvad väga kõrge esinduslikkusega liigirikkad madalsood, mis praegu jäävad kaitstavale alale vaid osaliselt ja seetõttu pole veerežiimi muutuste suhtes ülitundlike koosluste säilimine tagatud. Samuti tuleks kaaluda liita looduskaitsealaga Üdruma kaljukotka püsielupaik koos ümbritsevate soo- ja metsaelupaikadega ning Kastja ja Tõrje suur-konnakotkaste püsielupaigad, kuna nii ühendataks hoiuala koos selle ääres olevate väärtustega üheks tervikuks, lisaks on Keskküla turbaväljade ääres asuvad sood ja rabametsad on tedre ja metsise elupaigaks.

Looduskaitseseaduse § 3 lg 2 mõistes loetakse liigi seisund soodsaks, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib kaugemas tulevikus oma looduslike elupaikade või kasvukohtade elujõulise koostisosana, kui liigi looduslik levila ei kahane ning liigi asurkondade pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik. Seega on kindlasti oluline korrigeerida ka ala kaitse-eesmärke, nende hulka tuleb lisada järgmised alal potentsiaalselt soodsat seisundit saavutavad või juba saavutanud kaitsealused liigid: kaljukotkas, väike-konnakotkas, jäähind, valgeselg-kirjurähn, kanakull, väike-kärbsenäpp, eesti soojumikas ja aasnelk. Lisaks on oluline arvata hoiuala kaitse-eesmärkide hulka seal esinevad väärtuslikud kooslused: liigirikkad madalsood ning vanad laialehised metsad, olenevalt täpsustavate inventuuride tulemustest võib vajalikuks osutada lisada eesmärkide hulka ka rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad. Teisalt tuleks eesmärkide hulgast eemaldada liigid ja kooslused, mida Käntu-Kastja hoiualal kas ei esine või ei ole tegemist nende väärtuste jaoks olulise alaga. Need liigid ja kooslused on: laanepüü, rukkirääk, kiivitaja, kuivad niidud lubjarikkal mullal, siirde- ja õõtsiksood ja puiskarjamaad.

Lisaks planeeritava Käntu-Kastja looduskaitseala kaitse-eesmärkide täiendamisele on soovituslik ka Käntu-Kastja linnu- ja loodusala kaitse-eesmärkide muutmine. Käntu-Kastja linnuala liikide hulka tuleks lisada eelnevalt mainitud linnuliigid. Käntu-Kastja loodusala kaitse-eesmärkide nimekirja tuleks täiendada samade koosluste alusel, mis on vajalik juurde lisada ka planeeritava looduskaitseala eesmärkide hulka. Taimedest tuleks Käntu-Kastja loodusala eesmärkide nimekirja täiendada ühe liigi võrra – eesti soojumikas.

Tegemist on I prioriteedi töödega, mida korraldab KeA.

4.5. Eelarve

Eelarve tabelisse 2 on koondatud eelnevate analüüsidenä esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) **esimene prioriteet** – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;
- 2) **teine prioriteet** – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) **kolmas prioriteet** – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

Tabel 2. Eelarve tabel

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku
					Sadades eurodes										
Inventuurid, seired, uuringud															
4.1.1.	Jõgede hüdrobioloogiline seire	Riiklik seire	KAUR	I		X				X					X
4.1.2.	Ohustatud soontaimede ja samblaliikide seire	Riiklik seire	KAUR	I										X	X
4.1.3.	Saarma seire	Riiklik seire	KAUR	I										X	X
4.1.4.	Kotkaste ja must-toonekure seire	Riiklik seire	KAUR	I	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4.1.5.	Sõõrsuude inventuur	Inventuur	KeA	II	30										30
4.1.6.	Linnustiku inventuur	Inventuur	KeA/ huvilised	II				70							70
4.1.7.	Metsakoosluste inventuur	Inventuur	KeA	II					60						60
4.1.8.	Sookoosluste inventuur	Inventuur	KeA	II		30									30
4.1.9.	Taimeliikide tulemusseire	Tulemusseire	KeA/KAUR	I									6		6
Hooldus, taastamine ja ohjamine															
4.2.1.	Lubjaveesel mullal liigirikaste niitude taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/RMK	I	20,06	20,06	20,06								60,18
4.2.2.	Lubjaveesel mullal liigirikaste niitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/RMK	I				5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	35,7
4.2.3.	Niiskuslembeste kõrgrohustute taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/RMK	I	63,95	93,95	63,95								191,85
4.2.3.	Niiskuslembeste kõrgrohustute taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/RMK	III			1,31	1,31	1,31						3,93
4.2.4.	Niiskuslembeste kõrgrohustute hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/RMK	I	1,05	1,05	1,05	23,1	23,1	23,1	23,1	23,1	23,1	23,1	164,85
4.2.5.	Lamminiitude taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/RMK	I	316,25	316,25	316,25								948,75
4.2.5.	Lamminiitude taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/RMK	II		185,31	185,31	185,31							555,93
4.2.5.	Lamminiitude taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/RMK	III			41,33	41,33	41,33						123,99
4.2.6.	Lamminiitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/RMK	I	422,25	422,25	422,25	531,3	531,3	531,3	531,3	531,3	531,3	531,3	4985,85
4.2.6.	Lamminiitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/RMK	II					63,9	63,9	63,9	63,9	63,9	63,9	383,4
4.2.6.	Lamminiitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/RMK	III						14,25	14,25	14,25	14,25	14,25	71,25
4.2.7.	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/RMK	I	29,25	29,25	29,25	29,25	29,25	29,25	29,25	29,25	29,25	29,25	292,5
4.2.8.	Puisniitude taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/RMK	I	64,31	64,31	64,31								192,93
4.2.8.	Puisniitude taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/RMK	II		11,8	11,8	11,8							35,4
4.2.9.	Puisniitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/RMK	I				49,05	49,05	49,05	49,05	49,05	49,05	49,05	343,35
4.2.9.	Puisniitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/RMK	II					9	9	9	9	9	9	54
4.2.10.	Liigirikaste madalsoode taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/RMK	I	110,49	110,49	110,49								331,47
4.2.10.	Liigirikaste madalsoode taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/RMK	II		76,13	76,13	76,13							228,39

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku
					Sadades eurodes										
4.2.10.	Liigirikaste madalsoode taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/RMK	III			129,2	129,2	129,2						387,6
4.2.11.	Liigirikaste madalsoode hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/RMK	I				38,1	38,1	38,1	38,1	38,1	38,1	38,1	266,7
4.2.11.	Liigirikaste madalsoode hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/RMK	II					26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	157,5
4.2.11.	Liigirikaste madalsoode hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA/RMK	III						44,55	44,55	44,55	44,55	44,55	222,75
4.2.12.	Veerežiimi taastamine	Koosluse taastamistöö	RMK	I			200	200	200						600
Taristu, tehnika ja loomad															
4.3.1.	Sildade rajamine	Muu taristu rajamine	Huvilised/KeA	I			500	1000	1000						2500
4.3.2.	Truupide rajamine	Muu taristu rajamine	KeA/RMK	II			175	175	175						525
4.3.3.	Koolmekohtade korrastamine	Muu taristu hooldamine	RMK	II			100	100	100						300
4.3.4.	Üdruma-Laastre tee rekonstrueerimine	Muu taristu hooldamine	KOV	II					200	2000					2200
4.3.5.	Pool-looduslike koosluste hooldamiseks vajaliku tehnika soetamine	Tehnika/loomade soetamine	Huvilised	II		4500								1000	5500
4.3.5.	Pool-looduslike koosluste hooldamiseks vajaliku tehnika soetamine	Tehnika/loomade soetamine	Huvilised	III				500							500
4.3.6.	Pool-looduslike koosluste hooldamiseks vajalike loomade soetamine	Tehnika/loomade soetamine	Huvilised	II				800							800
4.3.7.	Puhkekohtade rajamine	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade rajamine	Huvilised	III					200						200
4.3.8.	Puhkekohtade hooldamine	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	Huvilised	II						8	8	8	12	12	48
4.3.9.	Infotahvlite koostamine ja paigaldamine	Infotahvlite rajamine	KeA/Huvilised	III					45						45
4.3.10.	Kaitseala piiritähiste korrashoid ja uuendamine (32 tk)	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II			32	X	X	X	X	X	X	X	32
Kavad, eeskirjad															
4.4.2.	Kaitsekorralduskava vahehindamine	Tegevuskava	KeA	I					X						X
4.4.2.	Kaitsekorralduskava uuendamine	Tegevuskava	KeA	I										X	X
4.4.3.	Kaitsekorra, -eesmärkide ja välispiiri muutmine	Kaitsekorra muutmine	KeA	I	X										X

5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Tabel 3. Kaitsekorralduskava perioodi tulemuslikkuse hindamine.

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.1.	Kaljukohtkas	Paaride arv	Üks	Liigi arvukus on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse riikliku seire tulemuste põhjal
2.1.2.	Suur-konnakohtkas	Paaride arv; hooldatud luhaniitude pindala; soostuvate ja soo-lehtmetsade ulatus ja esinduslikkus	Üks; 350 ha; 400 ha, B	Liigi arvukus on tõusnud linnuala kaitse-eesmärgina sätestatud baasarvukuse tasemele	Tulemuslikkust hinnatakse riikliku seire tulemuste põhjal
2.1.3.	Väike-konnakohtkas	Paaride arv; hooldatud luhaniitude pindala; soostuvate ja soo-lehtmetsade ulatus ja esinduslikkus	Kaks; 350 ha; 400 ha, B	Liigi arvukus on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse riikliku seire tulemuste põhjal
2.1.4.	Jäälind	Paaride arv	Kolm	Liigi arvukus on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse linnustiku inventuuri tulemuste põhjal
2.1.5.	Valgeselg-kirjurähn	Paaride arv	15	Liigi arvukus on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse linnustiku inventuuri tulemuste põhjal
2.1.6.	Rohunepp	Liigi pesitsemine looduslal	Liik pesitseb looduslal	Liigi arvukus on hakanud taastuma	Tulemuslikkust hinnatakse linnustiku inventuuri tulemuste põhjal
2.1.7.	Metsis	Kukkede arv	Kaks	Liigi arvukus on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse linnustiku inventuuri tulemuste põhjal
2.1.8.	Kanakull	Paaride arv	Üks	Liigi arvukus on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse linnustiku inventuuri tulemuste põhjal
2.1.9.	Väike-kärbsenäpp	Paaride arv	20	Liigi arvukus on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse linnustiku inventuuri tulemuste põhjal
2.2.1.	Harilik võldas	Liigi esinemine Kasari, Velise ja Vigala jões on tuvastatud	Liik esineb nendes jõgedes	Liigi seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse riikliku seire tulemuste põhjal
2.2.2.	Jõesilm	Liigi esinemine Kasari jões	Liik esineb Kasari jões	Liigi seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse riikliku seire tulemuste põhjal
2.2.3.	Saarmas	Liigi esinemine looduslal	Liik esineb looduslal	Liigi seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse riikliku seire tulemuste põhjal
2.2.4.	Paksukojaline jõekarp	Liigi esinemine Kasari ja Vigala jões	Liik esineb nendes jõgedes	Liigi seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse riikliku seire tulemuste põhjal
2.3.1.	Eesti soojumikas	Kasvukohtade ja isendite arv	kaks ja 2000	Liigi seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse kaitsealuste taimeliikide tulemusseire põhjal
2.3.2.	Aasnelk	Kasvukohtade pindala ja isendite arv	1,5 ha ja 200	Liigi seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust hinnatakse kaitsealuste taimeliikide tulemusseire põhjal
2.4.1.	Jõed ja ojad	Jõgede ökoloogiline seisund	Hea	Vigala ja Velise jõe seisund on säilinud senisel tasemel, Kasari	Tulemuslikkust hinnatakse riikliku seire tulemuste põhjal

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
				jõe seisund on paranenud	
2.4.2.	Liigirikkad niidud lubjavesel mullal	Pindala ja esinduslikkus	3,5 ha, A	Järjepideva hooldamise tagajärjel on niitude seisund paranenud	Kaitse tulemuslikkust saab hinnata ortofotolt ning pisteliste kontrollidega
2.4.3.	Niiskuslembesed kõrgrohustud	Pindala ja esinduslikkus	16 ha, B; 0,3 ha, C	Järjepideva hooldamise tagajärjel on valdava osa niitude seisund paranenud	Kaitse tulemuslikkust saab hinnata ortofotolt ning pisteliste kontrollidega
2.4.4.	Lamminiidud	Pindala ja esinduslikkus	300 ha, A; 100 ha, B, 25 ha, C; 10 ha	Järjepideva hooldamise tagajärjel on valdava osa niitude seisund paranenud	Kaitse tulemuslikkust saab hinnata ortofotolt ning pisteliste kontrollidega
2.4.5.	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidu	Pindala ja esinduslikkus	23 h, B, 4 ha, C, 4 ha	Järjepideva hooldamise tagajärjel on valdava osa niitude seisund paranenud	Kaitse tulemuslikkust saab hinnata ortofotolt ning pisteliste kontrollidega
2.4.6.	Puisniidud	Pindala ja esinduslikkus; täiendava inventuuri toimumine	11 ha, A; 1,3 ha, B, 0,7 ha suuruse ala täpne areaal ja seisund on täpsustatud	Järjepideva hooldamise tagajärjel on valdava osa niitude seisund paranenud. Kõikide koosluste ulatus ja seisund on teada	Kaitse tulemuslikkust saab hinnata ortofotolt ning pisteliste kontrollidega
2.4.7.	Rabad ja nokk-heinakooslused	Käntu raba looduskaitseväärus	B	Koosluse seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel. Alustatud on koosluse veerežiimi taastamist	Kaitse tulemuslikkust saab hinnata täiendava inventuuri tulemuste põhjal. Aladel, kus on kavandatud veerežiimi taastamine, saab tulemuslikkuse hindamisel võtta aluseks ka taastamistööde mõju hindamise tulemusi
2.4.8.	Rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad	Täiendava inventuuri toimumine	Täpne areaal ja seisund on täpsustatud	Koosluse täpne levikuala ja seisund on täpsustatud ning nende andmete põhjal on võimalik seada koosluse ulatust ja seisundit hõlmav kaitse-eesmärk	Tulemuslikkust saab hinnata täiendava inventuuri tulemuste põhjal
2.4.9.	Liigirikkad madalsood	Pindala ja esinduslikkus	35 ha, A; 40 ha, B	Järjepideva hooldamise tagajärjel on valdava osa niitude seisund paranenud	Kaitse tulemuslikkust saab hinnata ortofotolt ning pisteliste kontrollidega
2.4.10.	Vanad loodusmetsad	Pindala ja esinduslikkus	26 ha, B; 54 ha, C	Koosluse seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel	Kaitse tulemuslikkust saab hinnata ortofotolt, pisteliste kontrollidega ja metsateatiste menetlemisel
2.4.11.	Vanad laialehised metsad	Pindala ja esinduslikkus	3,6 ha, B; 1 ha, C	Koosluse seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel	Kaitse tulemuslikkust saab hinnata ortofotolt, pisteliste kontrollidega ja metsateatiste menetlemisel
2.4.12.	Soostuvad ja soo-lehtmetsad	Pindala ja esinduslikkus	2 ha, A; 354 ha, B; 51 ha, C	Koosluse seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel	Kaitse tulemuslikkust saab hinnata ortofotolt, pisteliste kontrollidega ja metsateatiste menetlemisel

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.4.13.	Siirdesoo- rabametsad ja	Pindala ja esinduslikkus	50 ha, B	Koosluse seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel	Kaitse tulemuslikkust saab hinnata ortofotolt, pisteliste kontrollidega ja metsateatiste menetlemisel

KASUTATUD KIRJANDUS

- Abel, U. Väike-konnakotka (*Aquila pomarina*) kaitse tegevuskava eelnõu 2016 – 2020. Keskkonnaamet.
- Eesti Ornitoloogiaühing. (külastatud 7.12.2015). Jäälind. <http://www.eoy.ee/jaalind/jaalind/>
- Eichwald, K., Kukk, E., Kuusk, V., Lellep, E., Mäemets, A., Rebassoo, H., Sander, R., Talts, S., Trei, T., Viljasoo, L. 1984. Eesti NSV floora IX. Tallinn, Valgus. 447 lk.
- Eltis, J., Leito, A., Leivits, A., Luigujõe, L., Mägi, E., Nellis, R., Nellis, R., Ots, M. & Pehlak, H. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008-2012. *Hirundo* 26 (2); 80.
- Euroopa Liidu tähtsusega linnualad Eestis. (külastatud 28.06.2016). <http://www.eoy.ee/projektid/iba/iba2003.pdf>
- Euroopa nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ja loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25).
- Jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*) kaitse tegevuskava eelnõu. Keskkonnaamet.
- Keskkonnaministeerium, 2015. Aastaringelt karjatamisel olevate põllumajandusloomade mõju vähendamiseks veekaitse meetmete väljatöötamine. Lõpparuanne. Töö nr 14-PA-34.
- Kinks, R. Valgeselg-kirjurähni (*Dendrocopos leucotos*) kaitse tegevuskava eelnõu 2014 – 2018. Keskkonnaamet.
- Kukk, T & Luuk, O. Kuiva kasvukoha taimede kaitse tegevuskava eelnõu. Keskkonnaamet.
- Kuresoo, A. & Luigujõe, L. Rohunepi kaitse tegevuskava täitmine 2009 aruanne. MTÜ Taevasikk.
- Kuresoo, A. & Luigujõe, L. Rohunepp ja tema kaitse Eestis. *Hirundo* 7; 58.
- Leht, M. (toim.). 1999. Eesti taimede määraja. EPMÜ ZBI, Eesti Loodusfoto, Tartu. 447 lk.
- Leht, M. 2011. Eesti soojumika (*Saussurea alpine subsp. esthonica*) kaitse tegevuskava eelnõu. Keskkonnaamet.
- Leivits, A., Leivits, M., Nellis, R., Ojaste, I., Randla, T., Viht, E. Metsise (*Tetrao urogallus*) kaitse tegevuskava 2015 – 2019. Keskkonnaamet

- Leivits, M. 2013. Saarma seirearuanne 2013. Keskkonnaseire programm.
- Meel, R & Meel, S. Saarma (*Lutra lutra*) kaitse tegevuskava eelnõu. Keskkonnaamet.
- Meltsov, V. & Kattai, K. 2009. Käntu-Kastja hoiuala niidu elupaigatüüpide ja kaitstavate taimeliikide inventuur. Eesti Loodusuurijate Selts.
- Mesipuu, M. 2011. Aru- ja soostunud niitude hoolduskava. Keskkonnaamet.
- Metsoja, M. 2011. Luhtade hoolduskava. Keskkonnaamet.
- Nellis, R. 2009. Käntu-Kastja hoiuala linnustiku inventuur ja kaitsekorralduslikud soovitused. Läänemaa Linnuklubi.
- Nellis, R. Väike-kärbsenäpi (*Ficedula parva*) kaitse tegevuskava 2016 – 2020 eelnõu. Keskkonnaamet.
- Nellis, R., Nurmla, A., Väli, Ü. Suur-konnakotka (*Aquila clanga*) kaitse tegevuskava 2015 – 2019. Keskkonnaamet.
- Paal, J. & Leibak, E. 2013. Eesti soode seisund ja kaitstus. Tartu.
- Paal, J. 2004. Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis. AS Kirjastus Ilo
- Sein, G. Kaljukotka (*Aquila chrysaetos*) kaitse tegevuskava 2013 – 2017. Keskkonnaamet.
- Talvi, T. 2010. Eesti puisniidud ja puiskarjamaad – hooldamiskava. Keskkonnaamet.
- Timm, H. Paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) kaitse tegevuskava eelnõu. Keskkonnaamet.
- Türnpu, T. 2009. Käntu-Kastja hoiuala Natura metsaelupaikade inventuur. OÜ Metsaruum.
- Tuule, A., Väli, Ü. Kanakulli (*Accipiter gentilis*) kaitse tegevuskava 2015 – 2019. Keskkonnaamet.
- Vilbaste, K. 2005. Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid. Teine trükk. AS Kirjastus Ilo
- Völdase (*Cottus gobio*) kaitse tegevuskava eelnõu. Keskkonnaamet.

LISAD

Lisa 1. Ala kaitsekord

Väljavõtted Looduskaitseadusest

Vastu võetud 21.04.2004

RT I 2004, 38, 258

jõustumine 10.05.2004

§ 14. Üldised kitsendused

(1) Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) [kehtetu - RT I, 18.04.2013, 1 - jõust. 01.05.2013]
- 4) [kehtetu - RT I 2007, 25, 131 - jõust. 01.04.2007]
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 6) lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda;
[RT I, 23.03.2015, 3 - jõust. 01.07.2015]
- 7) anda projekteerimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba;
- 9) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist;
[RT I, 23.03.2015, 3 - jõust. 01.07.2015]
- 10) jahiulukeid lisaõota.
[RT I, 18.04.2013, 1 - jõust. 01.05.2013]

(2) Kaitstava loodusobjekti valitseja ei kooskõlasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(3) Kaitstava loodusobjekti valitseja võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevuste ja muude tegevuste, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajavad kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kooskõlastamisel kirjalikult seada tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevusi ei esitatud kaitstava loodusobjekti valitsejale kooskõlastamiseks või tegevustes ei arvestatud käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel seatud tingimusi, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(5) [Kehtetu - RT I, 23.03.2015, 6 - jõust. 01.07.2015]

§ 33. Hoiuala teatis

(1) Hoiuala piires asuva kinnisasja valdaja peab esitama hoiuala valitsejale teatise järgmiste tegevuste kavandamise korral:

- 1) tee rajamine;
- 2) loodusliku kivimi või pinnase teisaldamine;
- 3) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine;

[RT I 2007, 25, 131 - jõust. 01.04.2007]

- 4) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine;
- 5) loodusliku ja poolloodusliku rohumaa ning poldri kultiveerimine ja väetamine;

[RT I 2007, 25, 131 - jõust. 01.04.2007]

- 6) puisniiduilmelisel alal asuvate puude raiumine;
- 7) maaparandussüsteemi rajamine ja rekonstrueerimine;
- 8) roo varumine.

[RT I, 08.07.2014, 3 - jõust. 01.08.2014]

(2) Teatis peab sisaldama kavandatud tööde kirjeldust, mahtu ja aega ning nende tegemiskoha skeemi.

(3) Teatis tuleb esitada hoiuala valitsejale vähemalt üks kuu enne tööde alustamist:

- 1) kohaletoomisega
- 2) tähtkirjaga posti teel või
- 3) digitaallkirjaga varustatud e-kirjaga.

(4) Teatis loetakse esitatuks postitempli või ajatempli järgi postitamise päeval või päeval, kui hoiuala valitseja on selle registreerinud.

(5) Ühe kuu jooksul teatise esitamisest arvates hindab hoiuala valitseja kavandatud tegevuse vastavust käesoleva seaduse §-s 32 sätestatud nõuetele. Hoiuala valitseja:

- 1) kinnitab teatise ja tagastab selle esitajale, kui kavandatud tööd on lubatud,
- 2) teatab teatise esitajale tingimused, mida järgides võib kavandatud töid teha või
- 3) keelab tööd, mis ohustavad hoiuala kaitstavate liikide või elupaikade soodsa seisundi säilimist, mille tagamiseks hoiuala on moodustatud.

(6) Hoiuala teatise vormi ning teatise kinnitamise, läbivaatamise ja tagastamise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

(7) Hoiualal ei kehti käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud teatise esitamise kohustus olemasoleva elamu õuemaal tehtavate tööde kohta.
[RT I, 08.07.2014, 3 - jõust. 01.08.2014]

Väljavõte määrusest „Hoiualade kaitse alla võtmine Rapla maakonnas“

Vastu võetud 27.07.2006 nr 175
RT I 2006, 37, 276
jõustumine 14.08.2006

§ 1. Rapla maakonnas kaitse alla võetavad hoiualad ja kaitse alla võtmise eesmärk

(1) Rapla maakonnas võetakse kaitse alla järgmised hoiualad:

10) Käntu-Kastja hoiuala, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – jõgede ja ojade (3260), lubjavaesel mullal liigirikaste niitude (6270*), rabade (7110*), siirde- ja õõtsiksoode (7140), vanade loodusmetsade (9010*), puiskarjamaade (9070), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*), siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) ning II lisas nimetatud liikide – saarma (*Lutra lutra*), hariliku võldase (*Cottus gobio*), jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*) ja paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) elupaikade kaitse;

Väljavõte määrusest „Hoiualade kaitse alla võtmine Lääne maakonnas“

Vastu võetud 28.02.2006 nr 59
RT I 2006, 13, 92
jõustumine 24.03.2006

§ 1. Lääne maakonnas kaitse alla võetavad hoiualad ja kaitse alla võtmise eesmärk

(1) Lääne maakonnas võetakse kaitse alla järgmised hoiualad:

16) Käntu-Kastja hoiuala, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – jõgede ja ojade (3260), niiskuslembeste kõrgrohustute (6430), lamminiitude (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude (6510), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), puisniitude (6530*), rabade (7110*), siirde- ja õõtsiksoode (7140), puiskarjamaade (9070), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) kaitse ning II lisas nimetatud liikide ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ I lisas nimetatud liikide, samuti I lisas nimetamata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Liigid, kelle elupaiku kaitstakse, on: saarmas (*Lutra lutra*), võldas (*Cottus gobio*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), suur-konnakotkas (*Aquila clanga*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), rukkirääk (*Crex crex*), teder (*Tetrao tetrix*), metsis (*Tetrao urogallus*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*);

[RT I, 26.05.2015, 4 - jõust. 05.06.2015]

Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri

Vastu võetud 05.08.2004 nr 615

RTL 2004, 111, 1758

jõustumine 05.08.2004

NATURA 2000 VÕRGUSTIKU ALADE – LINNUALADE JA LOODUSALADE NIMEKIRI

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisast puuduvate rändlinnuliikide elupaikade kaitseks asutatud linnualade nimekiri.

/.../

21) Käntu-Kastja linnuala (EE0040209) Lääne ja Rapla maakonnas:

liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on suur-konnakotkas (*Aquila clanga*) ja rohunepp (*Gallinago media*);

/.../

2. Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) I ja II lisas nimetatud elupaigatüüpide või liikide kaitseks asutatud loodusalade nimekiri.

/.../

160) Käntu-Kastja loodusala (EE0040209) Lääne ja Rapla maakonnas:

I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on jõed ja ojad (3260), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad looduspõõsad (*9010), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0);

II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on saarmas (*Lutra lutra*), harilik võldas (*Cottus gobio*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*) ja paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*);

Lisa 2. Koosluste hooldamine

Väljavõte määrusest „Poollooduliku koosluse hooldamise toetus“

Vastu võetud 22.04.2015 nr 38

RT I, 24.04.2015, 7

jõustumine 27.04.2015

§ 3. Toetuse ühikumäär

(1) Toetuse ühikumäärad ühe hektari kohta kalendriaastas on järgmised:

- 1) puisniidu niitmise korral 450 eurot;
- 2) puiskarjamaa karjatamise korral 250 eurot;
- 3) kadakatega niitude karjatamise korral 250 eurot;
- 4) kadakatega niitude niitmise korral 185 eurot;
- 5) muu niidu karjatamise korral 150 eurot;
- 6) muu niidu niitmise korral 85 eurot.

(2) Paragrahvi 2 lõikes 3 nimetatud toetuse ühikumäär ühe hektari kohta kalendriaastas on 232 eurot.

(3) Kui lõike 1 punktides 2–6 nimetatud poollooduslik kooslus piirneb muude poollooduslike kooslustega või sisaldab neid, kuid nende koosluste üleminekut ei ole võimalik looduses selgelt eristada, võib toetust taotleda lõike 1 punktides 2–6 sätestatud määras ka muude poollooduslike koosluste kohta tingimusel, et muu poollooduslik kooslus ei moodusta kogu taotletavast alast enam kui 49 protsenti.

(4) Kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab enne §-s 19 sätestatud toetuse vähendamiste otsustamist toetusele eelarveaastaks määratud eelarve, vähendab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (edaspidi PRIA) Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 79 lõike 3 alusel toetuse ühikumäära sellises osas, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral.

(5) Lõikes 4 nimetatud juhul on PRIA õigus vähendada üht, mitut või kõiki lõikes 1 nimetatud ühikumäärasid ja lõikes 2 nimetatud ühikumäära.

Lisa 3. Ulatuslike loodusõnnetuste likvideerimine ja metsakahjustuste leviku tõkestamine kaitseala piiranguvööndis ja hoiualal

Kaitstava loodusobjekti piiranguvööndis ja hoiualal üldreeglina lubatakse tegevusi, mille mõju objekti kaitse-eesmärgile on neutraalne või positiivne. Nendel aladel on tolereeritavad ka majanduslikel eesmärkidel tegevused viisil ja mahus, mis ei ole vastuolus kaitstava loodusobjekti kaitse-eesmärgiga. Paratamatult võib ette tulla ka olukordi, mida ei ole võimalik lahendada tavapäraselt selleks kasutatavate õigusnormide järgi (nt lageraiet oleks vaja teha suuremal alal, kui kaitsekord seda võimaldab). Tüüpilisteks sellisteks näideteks on loodusõnnetused metsamaal, nagu torm, tuli või ulatuslik metsakahjustuse levik, invasiivse võõrliigi levik jmt. Looduskaitse vaatevinklist vaadates on sellistel juhtudel tegemist metsa ökosüsteemile omaste protsessidega, milledesse pole vaja tingimata sekkuda, kuid mis maaomaniku vaatevinklist võib aga tähendada majanduslikku kahju. Lisaks esineb ka olukordi, kus mitte sekkumisega võivad kahjustused kanduda väljapoole kaitstavaid alasid: näiteks metsakahjurid võivad kaitsealalt levida majandusmetsadesse. Seetõttu peab kaitseala valitseja erandolukordades kaaluma erinevaid huve ja otsima kompromisslahendusi.

Metsaseadus võimaldab loodusõnnetuste likvideerimiseks või metsakahjustuste leviku tõkestamiseks teha lageraiet või sanitaarraiet (kuni täiuseni 0,3). Kaitsealadel tuleb sealjuures arvestada ka kaitse-eeskirjaga seatud piirangutega (langi suurusele, täiusele vmt). Lisaks eelnevale on võimalik teha ka kujundusraiet, kui kaitsekorralduskava seda ette näeb.

Alljärgnevalt ongi toodud piiranguvööndis ja hoiualal rakendatavad kujundusraie põhimõtted, mida kasutatakse metsakahjustuste leviku tõkestamiseks ja ulatuslike loodusõnnetuste likvideerimiseks, kui neid erandolukordi ei ole võimalik lahendada kaitsekorraga ettenähtud metsamajandamise reeglite raames (lageraie või sanitaarraiena). Kujundusraie kooskõlastamine toimub kaitseala valitseja kaalutusotsuse alusel: kaitseala valitseja hindab kujundusraie teostamise vajalikkust ja kooskõla kaitse-eesmärgiga.

Kaitstava loodusobjekti valitseja võib lubada piiranguvööndis või hoiualal teha kujundusraiet, arvestades järgmisi põhimõtteid:

- 1) Kahjustuste likvideerimine kiirendab kaitse-eesmärgi tagamiseks vajaliku uue metsapõlve teket või see pole vastuolus kaitse-eesmärgiga.
- 2) See on vajalik võõrliigi tõrjeks või metsakahjurite leviku tõkestamiseks kaitsealalt väljapoole.

Lisa 4. Avalikkuse kaasamine

Lisa 4.1 Koostöökoosoleku protokoll

Käntu-Kastja hoiuala kaitsekorralduskava aastateks 2016-2025

koostöökoosolek 29. mai 2014. a.

Osalejad vastavalt lisas olevale nimekirjale.

1. Sissejuhatus – Anni Kurisman
2. KKK ja hoiuala väärtuste tutvustus – Renno Nellis
 - Jürgen Kusmin: täienduseks maaomandikaardile – päris suur osa JRO-sid on juba RMK-le ümber vormistatud.
 - Margus Källe: munitsipaalmaaks ilmselt JRO-sid ei vormistata.

KKK tegevused

- Margus Källe: suurim mure Lihula vallas olevate heinamaadele ligipääsetavusega. Püsivad elanikku seal ei ole. Sealsete niitude hooldaja pääseb luhale Rumba Veski juures oleva koolmekoha kaudu, kunagi on ülepääsuks kasutatud ka ujuvsildasid. Kuna tegemist on juba pensionieas oleva hooldajaga, siis on probleemiks ka uue hooldaja leidmine. Lisaks, mida teha luhta jääva heinaga? Kuna koosluse pääsemine on nii keeruline, siis on raske heina ära vedada, seetõttu see hekseldatakse ja jäetakse koha peale. See ilmselt mõjutab ka ala liigirikkust.
- Margus Källe: teine murekoht on Vigala jõe kaldal olev detailplaneeringuala, mis asub Rumba karjalauda kinnistul veski ääres. See ala on detailplaneeringu järgi jagatud kolmeks krundiks. Juurdepääs detailplaneeringuga alale on problemaatiline. Rumba mõisa omanikud planeerivad mõisa ära renoveerida, mistõttu võib eeldada jõeäärse turismi elavnemist. Kas ja kuidas reguleerida jõel turismi ja kalapüüki?
- Marju Erit: hoiuala kaitsekord kummalegi tegevusele eraldi piire ei sea – pole liikumispiiranguid ega rahvaüritusel osalevate inimeste piiraru. Kalapüük toimub seal vastavalt kalapüügiseadusele ja selle alamaktidele.
- Renno Nellis: millised ettepanekud on luhtadele ligipääsetavuse tagamiseks?
- Jürgen Kusmin: hooldatavatele aladele ligipääsemiseks oleks ühe variandina võimalik vana mahapõletatud silla taastamine. Aga see üksi ei lahenda probleemi.

- Renno Nellis: see jääb luha hooldamise suhtes kõige kaugemale. Koolmekoht on ligipääsetavuse mõttes kõige parem koht seal.
- Marju Erit: formaalselt me siiski ei saa koolmekohast ülesõitu kaitsekorralduskavas propageerida, kuna see on vastuolus veeseadusega.
- Marju Erit: Keskkonnaamet on ühe silla tegemist juba arutanud, kuid see on paari aasta tagune asi. Tuleb silmas pidada, et parim variant oleks, kui need ülepääsud oleks riigimaal või peavad kindlasti olema RMK-le selle kasutamiseks notariaalsed õigused antud.
- Jürgen Kusmin: hoiuala allotsas võiks ka silla varianti kaaluda. Seal ilmselt on mingi sild kunagi olnud.
- Jürgen Kusmin: tuleks teha ligipääs ka Kasari jõe paremale kaldale. Oleks parem ligipääs poollooduslike koosluste (PLK) hooldamiseks. Seal piirkonnas on ainult riigimaad ning siis oleks terve see piirkond PLK hooldamise poole pealt kaetud.
- Renno Nellis: tuleb rääkida ka Tenno Laanemetsaga, kuna hoolduslepingud on ka temaga sõlmitud.
- Marju Erit: peaasi, et tee ei ole kaitsealusel elupaigatüübil, kui see just ei ole hädavajalik.
- Rapla RMK: Rapla poolt kavandatakse osade metsateede renoveerimist, kuigi päris hoiualale need ei tule. Läheülesanne juba antud.
- Märjamaa vald: miks hoiuala kagupoolseim lahustükk hoiuala koosseisu arvati? Kas seal on mingeid väärtusi?
- Anni Kurisman: ilmselt on hoiualasse arvamine seotud mingite kunagiste inventuuridega (2002. a on see ala suures ulatuses inventeeritud elupaigatüübiks kuivad niidud lubjarikkal mullal), kuid kuna hetkel on seal sisuliselt tegemist terves ulatuses õuemaaga, siis on väga vähe tõenäoline, et seal praegu mingeid kaitseväärtusi esineb. Aga see vajab edaspidi eraldi inventuuriga kinnitamist ning selle tulemusel on siis võimalik kaitse-eesmärke ja kaitstava ala ulatust muuta.
- Renno Nellis: truupidest. Enamik neist on heas seisus, osasid on hooldajad ise hooldanud. Kõik truupid on betoonist. 5-10 a perspektiivis võiks nende taastamist planeerida ka KKK-s. Planeeritakse vaid suurte eesvoolude truupide uuendamist, väikeste kraavide puhul ei ole see tulenevalt kaitse-eesmärkidest mõistlik.
- Rapla RMK: Käntu raba põhjapoolt minevat eesvoolu oleks vaja uuendada, seal on ka kobraeste tegevusjälgi.

- Renno Nellis: PLK hooldamisest-taastamisest. Osa Lihula niitudest on hekseldamises, sest ei saa kuidagi heina ära vedada. Hooldatakse ainult ÜP raames.
- Renno Nellis: väga suur osa PLK-sid on hooldamises. Sisuliselt on hooldamata ainult hoiuala loodeosas asuvad madalsoolaigud, mida võiks väga nõrga koormusega karjatada. Tuleks rääkida sealsete hooldajatega ning vaadata, kas on hooldamishuvilisi. Kokkuvõtvalt on PLK-ga väga hästi, suurem probleem on pigem ligipääs. Hea on see, et palju karjatatakse.
- Renno Nellis: Laastre silla asemele (kergsild) tuleks planeerida mingi püsivam ülesõit. Veel truupidest – kümnekond truupi vajavad varem või hiljem parandamist. Olemasolevad on kaardistatud, osad üksikud tulevad veel juurde.
- Renno Nellis: Käntu raba veerežiimi taastamine on suur probleem. 400 ha suuruselt rabast on ca 100 ha ainult lageraba. Puisraba on nt linnustiku jaoks oluliselt ebakvaliteetsem kui lagesoo. Sooäärsed kraavid on väga amortiseerunud, siin-seal on ka kopratamme. Mõned kraavid kohati kevadeti toimivad, aga enamasti on need juba üsna kinni kasvanud. Põhjapoolsed kraavid ei toimi enam väga, kuid lõunapool on osad täiesti toimivad. Kas ja kui põhjalikult neid kaitsekorralduskavas käsitleda?
- Marju Erit: järgmisest ERF voorust planeeritakse ressursse suunata just soode taastamise, mistõttu võib julgelt veerežiimi taastamise peale mõelda.
- Anni Kurisman: kaitsekorralduskavas kraavide sulgemist väga põhjalikult käsitlema ei pea. Piisab täiesti, kui olulisemad kraavid on ära märgitud. Kuidas neid töid läbiviia jms pannakse paika juba sulgemisprojektiga.
- Renno Nellis: kui suur on RMK-le metsade majandamise huvi?
- Rapla RMK: Käntu raba lõunapoolsed metsad ei ole majandamise mõttes perspektiivsed. Kuna rabast põhjapoole jäävatele metsadele on tulevikus pärast uute metsateede rajamist lihtsam ligi pääseda võib seal majandamishuvi tekkida. Samas tuleks see teiste RMK spetsialistidega veel edaspidi läbi arutada ja siis saab täpsematest plaanidest teada anda.
- Renno Nellis: tähised. Olemasolevad tähised on mõistlikes kohtades, aga mõnda tähist oleks veel juurde vaja, samamoodi infostende.
- Jürgen Kusmin: kavandatava infostendi asukoht on hea, aga sealt ei pääse otse hoiualale.
- Renno Nellis: alternatiivne stendi asukoht on Laastre paisu juures.
- Margus Källe: infostendi võib lisada ka Rumba silla juurde, olemasoleva sildi juurde.

- Renno Nellis: ilmselt tuleks kalameestele Rumba juurde ka mingi infotahvel panna.
- Renno Nellis: mida teha söödaplatsidega? Kas käsitleda KKK-s või mitte?
- KeA: kindlasti panna KKK-sse. Huvi on just asukohtade vastu.
- Jürgen Kusmin: üks riigimaale jääv on plaanis juba juuliks lammutada.
- Marju Erit: kas ja mida teha luhakraavidega?
- Renno Nellis: suur osa neist on juba üsna kinni kasvanud. Hooldajatel nendega probleem pole.
- Marju Erit: miks rohunepp on ära kadunud?
- Renno Nellis: sest luht on nii kuiv. Kuid veerežiim on juba taastumas. Eraldi taastamistöde tegemine on väga ressursimahukas. Võib-olla väikeses mahus võib kuskil katsetada.
- Jürgen Kusmin: ettepanek teha avalikkuse kaasamise koosolek Üdruma Seltsimajas.

Protokollis: Anni Kurisman

Lisa 4.2. Kaasamiskoosoleku protokoll.

Käntu-Kastja hoiuala kaitsekorralduskava (edaspidi KKK) aastateks 2016-2025

avalikkuse kaasamise koosolek 28. august 2014 Üdrumal

Osalejad vastavalt lisas olevale nimekirjale.

1. Sissejuhatus – Anni Kurisman
2. KKK tegevuste tutvustus – Renno Nellis
3. KKK vs kaitse-eeskiri (edaspidi KE). Kaitse-eeskiri on õigusjõudu omav dokument, millega sätestatakse kaitsealal kehtivate piirangute ulatus ning tzoneeritakse kaitstav ala vastavalt majandustegevuse piiramise ulatusele erinevatesse vöönditesse. Lisalt öelduna on KE dokument, mis ütleb, mida tohib ja mida ei tohi kaitstaval alal teha. Kaitsekorralduskava seevastu sarnast õigusjõudu ei oma, tegemist on tegevusplaaniga, kus pannakse paika tegevused, mis 10 aasta jooksul KKK-ga hõlmatud alal kaitseväärtuste säilimiseks on vaja ära teha. KKK-ga ei saa muuta kaitsekorda, küll aga saab teha ettepanekuid kaitsekorra muutmiseks.
4. Koosolekul osalejate ettepanekud ja küsimused:
 - 4.1. Ettepanek: muuta KKK ohutegurite meetmeid nii, et nende ainukeseks sisuks ei ole see, et peab mingit seadust täitma. Nt: pt 2.2.1.1., kus ühe meetmena on ette nähtud keskkonnaseaduste täitmine põllumajandus- ja maaparandustööde teostamisel. Vastus: õige tähelepanek. Meetmed peavad olema sisulised.
 - 4.2. Küsimus: kas Kullamaa valla üldplaneeringuga on KKK koostamisel arvestatud? Miks on mõned planeeringuga elamumaaks määratud alad liidetud KKK-sse? Vastus: KKK-ga ei arvata maaüksuseid hoiuala koosseisu juurde ega ka sealt välja. Hoiuala piirid on seatud vastava Vabariigi Valitsuse määrusega ning KKK koostamisel tuleb analüüsida tervel hoiualal, sh ka elamumaaks, määratud alal vajalikke tegevusi ning nende ulatust.
 - 4.3. Ettepanek: lisada huvigruppide nimekirja ka kohalikud elanikud ja suvilate omanikud. Vastus: ettepanek arvesse võetud.
 - 4.4. Küsimus: kas saarmate kohta pole hoiuala osas andmeid või arvatakse miskipärast, et seda liiki seal ei esine? Vastus: saarmate jaoks on hoiualal asuvad jõed väga heaks elupaigaks ning liik on seal üsna levinud. Keskkonnaregistris on andmed liigi kohta kesised, kuid riikliku seire raames on saarmaid sealkandis seiratud. Neid seireandmed tuleb edaspidi kasutada ka KKK koostamisel.
 - 4.5. Küsimus: Maidla küla kandis on üks konnakotka pesa tühi (tormid pesapaiga ümbert puud ära murdnud), kuid piirangud kehtivad seal endiselt, millal on alust looduskaitseadusest tekkiv automaatne sihtkaitsevööndi ring pesa ümbert ära kaotada? Vastus: vaja on infot, millisest pesast täpselt jutt (maaüksuse nimi). Juhul, kui kotka elupaigaks sobilik mets on seal tõepoolest hävinud, siis tuleks ka see ala püsielupaigast välja arvata. Palun pöördujal saata

info otse Renno Nellisele, renno.nellis@gmail.com, kes vastab Kotkaklubi nimel – see ei ole küsimus seoses Käntu-Kastja KKKga ja käsitleme seda eraldi.

- 4.6. Ettepanek: korrigeerida ala kaitset – kaotada ära hoiuala kaitsekord ning teha individuaalsed (kaitse)lepingud maaomanikega, kus on täpselt määratletud riigi ja maaomaniku õigused ja kohustused. Vastus: selline teguviis eeldab õigusruumi muutmist ning pöörduda tuleks otse seaduse andja, st Keskkonnaministeeriumi poole. Keskkonnaamet saab samuti selle mõtte välja käia (ja on seda juba ka teinud), kuid palju olulisem on, kui surve seaduse muutmiseks tuleks ka otse allikast, st ettepaneku seaduse muutmiseks võiksid teha ka kohalikud omavalitsused (ja ka KOV-de liit) jm asjasse puutuvad.
- 4.7. Ettepanek: arvata õuealad hoiualast välja. Vastus: ettepanek lisatakse KKK kaitsekorra muudatusettepanekute hulka. Vastavad muudatused on võimalik sisse viia koos looduskaitseala moodustamise menetlusega, millega planeerib Keskkonnaamet alustada 2015. aastal.
- 4.8. Ettepanek: väljaspool Natura alasid toetusi ei maksta nt kotkaste, metsise püsielupaikades, kuid õiglane oleks, kui seda tehakse kõikidel kaitstavatel aladel. Vastus: mõistlik ja vajalik, kuid rakendamine eeldab poliitilist otsust. Eesti Keskkonnaühenduste Koda tegi püsielupaikades metsatoetuste rakendamiseks ettepaneku 2012. aasta alguses, lisaks on väljaspool Natura alasid metsatoetuseid korduvalt küsinud Erametsaliit. 2014. a riigieelarves Vabariigi Valitsus esmakordselt arutas seda, kuid leiti, et prioriteetsemad on õpetajate, päästjate palgad jms. Hetkel 2015. a riigieelarve arutamine, kuid teema arutamise kohta osalejatel lisainfot ei ole.
- 4.9. Ettepanek: teha korda hoiualal ja seda ühendavad teed. Vastus: abikõlbulik on nende teede parandamine, mille korrashoiust sõltuvad hoiuala kaitse väärtused, eeskätt need teed, mis on vajalikud poollooduslike koosluste hooldamiseks-taastamiseks. Osade teede parandamist/tugevdamist on lisaks võimalik siduda ka sildade ehitamisega. Nende põhimõtete abil on võimalik parandada ka hoiualast välja jäävaid teid, KKKsse planeerime sisse 3,9 km pikkuse teelõigu rekonstrueerimise Üdruma-Kastja tee ristist kuni Laastreni.
- 4.10. Tähelepanek: KKK-s läbisegi Laastre ja Laatre. Õige on Laastre.
- 4.11. Ettepanek: riigimaadel olevate poollooduslike koosluste hoolduse korraldamiseks tuleks anda kohalikele eesõigus, mitte korraldada neid hangete korras. Vastus: RMK korraldab seda ja avalik konkurss on üldjuhul vajalik, kuid eelistada on võimalik piirnevate alade PLK hooldajaid.
- 4.12. Ettepanek: palgata hoiualavaht. Vastus: sarnaseid ettepanekuid on juba tehtud, küll saarevahtide osas, kuid siiani pole need läbi läinud.
- 4.13. Ettepanek: selgitada KKK-s põhjalikumalt konnakotkaste arvukuse languse tagamaid. Vastus: ettepanek arvesse võetud.
- 4.14. Ettepanek: kompenseerida maaomanikele tiikide rajamine rekonstrueerimine, et tagada kotkaste põhiliseks toiduobjektiks olevate konnade hea käekäik. Vastus: hoiuala õuealadel olevad üksikud tiigid on konnakotkastele hoiuala kui terviku mõistes väheoluline saagiala, kuna nad toituvad pms pisinärilistest. Kevadel söövad nad ka palju konni, kuid sel ajal on

konna palju liikumas kogu luha- ja metsaalal, samuti potentsiaalseid kudealasid (lompe, seisva veega kraave, madalad lohud luhal-metsas) on hoiualal ja luhtadel palju.

- 4.15. Ettepanek: kavandada KKK-s veel mõned truupid ja sillad (Looritsa teeristi ja Vaikna peakraavi juurde). Truupide rekonstrueerimine kavandada võimalikult lähiajale. Vastus: ettepanek arvesse võetud, truupide rekonstrueerimine planeeritakse 2016. aastasse.
- 4.16. Küsimus: kas poolloodusliku koosluse hooldaja tohib 7 t raskuspiiranguga RMK teed kasutada raskema veosega masinatega liikumiseks? Vastus: tohib küll, kooskõlastus RMKga.
- 4.17. Ettepanek: lisada KKK-sse ka poollooduslike koosluste hooldamiseks vajava tehnika soetamine. Vastus: ettepanek arvesse võetud. Poolloodusliku koosluse hooldaja koostab vajamineva tehnika nimekirja. Kindlasti on vajalik frees.
- 4.18. Küsimus: kas koolmekohta, mida poolloodusliku koosluse hooldajad läbima peavad, ei ole vaja parandada, sh sellele juurdepääsu? Vastus: kindlasti on ja vastavad tegevused nähakse ette ka KKK-ga.
- 4.19. Küsimus: kui rasket koormust peaks planeeritavad sillad kannatama, arvestades sellega, et neid hakkab ületama raske koosluste hooldamise tehnika? Hooldaja vastus: ideaalne variant oleks vähemalt 30-40 t.
- 4.20. Ettepanek luua populaarsetesse (3-5 tk) kalameeste kogunemiskohtadesse ametlikud lõkkekohad, samuti paatidele vajalikud veeskamiskohad. Vastus: ettepanek arvesse võetud. KKK-sse pannakse potentsiaalsed lõkke- ja veeskamiskohad kirja. Kuna tegemist ei ole riigimaal asuvate objektidega, siis saab nende ehitamist ja korrashoidu organiseerida maaomanik (nt taotleda KKK abil rahasid KIK-st).
- 4.21. Ettepanek: panna infotahvel ka Laastre paisu juurde. Infotahvlid peaksid sisaldama hoiuala ja selle väärtusi tutvustavat infot, samuti ka kultuuripärandit (nt Laastre paisu ajalugu). Vastus: ettepanek arvesse võetud.
- 4.22. Ettepanek: poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks vajaminevad summad tuleks üle vaadata, hetkel on need liiga väikesed, samuti infotahvlite rajamiseks vajalikud summad. Vastus: ettepanek arvesse võetud.
- 4.23. Märkus: infotahvlite asukohad tuleb samuti üle vaadata, eramaal asuvate tahvlite ehitamist saab organiseerida maaomanik või muud huvilised (nt kohalikud seltsid vms).
- 4.24. Küsimus: kas looduskaitseaduse kohaselt peab laskma nõ võõrastel inimestel ja turistidel liikuda ka kohaliku elaniku õuel? Vastus: Alates 01.07.2014 reguleerib võõral kinnisasjal viibimist keskkonnaseadustiku üldosa seadus (vt KeÜS § 32 jj). Mis puutub konkreetselt võõral õuemaal viibimist, siis tulenevalt KeÜS § 32 lg-st 2 luba õuemaal viibimiseks eeldada ei saa ei päeval ega öösel, st kui kinnisasja omanik ei ole sõnaselgelt oma nõusolekut tema õuemaal viibimiseks väljendanud, siis ei tohi sealt niisama läbi minna. Kui tegemist ei ole aga õuemaaga, siis võib kinnisasja omaniku luba eeldada ja kinnisasjal viibida (sh pärast päikese loojumist). Sellisel juhul välistab viibimise lubatavuse ainult see, kui kinnisasja omanik on välja pannud vastavad viibimist keelavad tähised (sildid, aed vmt) või suuliselt (nt kui omanik näeb, et keegi võõras viibib tema kinnisasjal ja läheb ütleb, et mingi too minema) viibimise keelanud.

- 4.25. Küsimus: milliste põhimõtete järgi oleks kõige mõistlikum lubada luhtadel niitmist?
Vastus: tähtajalised piirangud tulenevad rukkirääkude pesitsusajast. Samas ei ole mõistlik luua ühesugused karmid hilised tähtajad kõikide luhaalade osas, kuna liigsed piirangud mõjutavad negatiivselt luhahooldajat. Kaitsekorralduskavas pannakse paika luhtade hooldamise põhimõtted ning leitakse koostöös PLK hooldajatega optimaalne niitmise algusaeg.
- 4.26. Ettepanek: teha piirkonna elanikele ja suvitajatele koolitusi ja/või õppepäevi, et nad teaksid keda ja mida konkreetsel alal üldse kaitstakse, millised on looduskaitsest tulenevad piirangud ning millised sellest tulenevad võimalused ja toetused. Vastus: ettepanek arvesse võetud. Kuna tegemist on Keskkonnaameti igapäeva tööga, siis eelarvelisi vahendeid sellele ette ei nähta, kuid kindlasti võetakse see ettepanek arvesse tulevaste koolituste ja õppepäevade korraldamisel.
- 4.27. Märkus: hoiuala kaitsekorra muutmise menetluse alustamisel kaasatakse kohalikud inimesed kohe menetluse alguses kaitsekorra väljatöötamise protsessi. Oma arvamust on asjasse puutuvatel inimesel võimalik avaldada ka kaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamisprotsessi ajal, mil kõikide inimeste arvamus tuleb kas arvesse võtta või esitada sellele põhjendatud vastuväiteid.
- 4.28. Ettepanek: arvata hoiuala kaitsekorraga hõlmatud ala täielikult kaitse alt välja. Vastus: loodusobjekti kaitse alla ja kaitse alt välja arvamise ettepaneku võib teha igaüks (LKS § 8 ja § 13). Mõlemal juhul peab ettepanek ja otstarbekus olema põhjendatud (vastavad tingimused toodud looduskaitseeaduse peatükis 2). Kaitse alla ja kaitse alt võtmise menetlust korraldab Keskkonnaministeerium (kohaliku kaitse alla võtmise menetlust kohalik omavalitsus), täpne menetlusprotsess on toodud LKS § 9. Ala võtab kaitsealana või hoiualana kaitse alla (ja ka vastupidi) Vabariigi Valitsus.
- 4.29. Ettepanek: toetada igakülgsest kohalike (püsi)elanikke, luua neile ka kaitsekorras leevendusi-erisusi. Vastus: hetkel on seadusandluses defineeritud püsielanik vaid püsiasiustusega väikesaarte puhul. Sama ettepanek on kavandatud teha ka kaitstavate alade elanike kohta. Kui seadusandluses on defineeritud püsielanik võib selle põhjal hakata ette valmistama võimalikke ettepanekuid püsielanikele leevenduste-erisuste loomiseks.

Protokollis: Anni Kurisman